

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

MEDIÁLNÍ REPREZENTACE KRIMINALITY NA PŘEROVSKU
KRIMINALITA NA STRÁNKÁCH NOVÉHO PŘEROVSKA

The Representation of Crime in Přerov Weekly Newspaper

Magisterská diplomová práce

Bc. Karolína POSPÍŠILOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Marek LAPČÍK, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou použitou literaturu a další zdroje. Práce obsahuje 167 560 znaků včetně mezer (bez příloh a poznámkového aparátu).

V Olomouci dne

.....

Karolína Pospíšilová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Marku Lapčíkovi, PhD. za vedení diplomové práce a Mgr. Zdence Burešové za její vstřícný přístup, cenné odborné rady a čas, který mi v průběhu tvorby práce věnovala.

Děkuji také tiskové mluvčí Policie ČR por. Mgr. Miluši Zajícové za poskytnutá data o kriminalitě za územní odbor Přerov.

V neposlední řadě patří velký dík mé rodině a blízkým, kteří mě během psaní této diplomové práce podporovali.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je mediální reprezentace kriminality v regionálním tisku. Práce si klade za cíl popsat, jakým způsobem je v regionálním týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita a jaké zpravodajské hodnoty tuto reprezentaci determinují. Novinami prezentovaný obraz trestné činnosti pak porovnává s kriminalitou evidovanou Policií ČR v kriminálních statistikách. Z teoretického hlediska je práce zakotvena v konstruktivistickém přístupu k mediální realitě, vychází z teorií agenda setting, morální paniky a zpravodajských hodnot a navazuje na předchozí výzkumy zobrazování kriminality v médiích. V teoretické části dále pojednává o kriminalitě a její struktuře z kriminologického hlediska, hledá styčné body mezi mediálními studii a kriminologií a reflektuje specifika policejních statistik. Na teoretickou část navazuje metodická kapitola, kde je popsána metodika výzkumu. Na základě provedené obsahové analýzy jednoho ročníku Nového Přerovska jsou následně prezentovány výsledky výzkumu. Z nich mimo jiné vyplývá, že trend výrazného upřednostňování násilné kriminality se v rámci analyzovaného zpravodajství neuplatňuje.

Klíčová slova

obsahová analýza, kriminální zpravodajství, kriminalita, mediální reprezentace, zpravodajské hodnoty, regionální tisk, Nové Přerovsko

Abstract

The diploma thesis is concerned with the subject of media representation of crime in local newspapers. Its aim is to describe the way in which crime is represented in a local weekly newspaper “Nové Přerovsko” and to identify news values that determine the representation. The representation of crime in the newspaper is further compared to the official police statistics of criminality. Theoretically, the media reality is approached from the constructionist perspective, theories of agenda setting, moral panics, and news values are defined, and previous research on the crime representation in media is discussed. Theoretical part also deals with the phenomenon of criminality and particularly its structure from the criminological perspective, looks for parallels between media studies and criminology and reflects on the specifics of criminal statistics. Theoretical chapters are followed by methodological part, where the research methodology is described. The results based on the conducted content analysis of one year of “Nové Přerovsko” are then presented. As shown by the results, the analyzed news does not comply with the trend towards over-representation of violent crimes.

Key words

content analysis, crime news, criminality, media representation, news values, local newspapers, Nové Přerovsko

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	11
1.1 Média a realita	11
1.2 Nastolování témat	12
1.3 Zpravodajské hodnoty	14
1.4 Interdisciplinární přesah mediálních studií a kriminologie	20
1.5 Kriminalita a její rozsah, dynamika a struktura.....	22
1.5.1 Násilná kriminalita	24
1.5.2 Mravnostní kriminalita.....	25
1.5.3 Majetková kriminalita.....	26
1.5.4 Ostatní kriminalita.....	26
1.5.5 Hospodářská kriminalita.....	27
1.5.6 Zbývající kriminalita.....	28
1.6 Kriminální statistiky	28
1.7 Předchozí výzkumy reprezentace kriminality v médiích	31
2 METODIKA ANALÝZY	35
2.1 Kvantitativní obsahová analýza.....	35
2.2 Téma, cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy.....	37
2.3 Vzorek výzkumu.....	39
2.4 Jednotky výzkumu	40
2.5 Sledované proměnné.....	41
2.6 Průběh analýzy	46
2.7 Omezení a nedostatky zvolené metody	48
3 VÝSLEDKY ANALÝZY	50
3.1 Prostor pro kriminální zpravodajství	50
3.2 Struktura kriminality z hlediska druhu trestné činnosti.....	53
3.2.1 Zastoupení jednotlivých druhů kriminality	53
3.2.2 Prostor pro jednotlivé druhy kriminality	56
3.2.3 Srovnání mediálně prezentované struktury kriminality se statistikami Policie ČR.....	59
3.3 Kriminalita z geografického hlediska.....	61
3.4 Reprezentace pachatelů	67
3.5 Reprezentace obětí.....	70
3.6 Fotografie a jiná obrazová sdělení.....	72
3.7 Zastoupení zpravodajských hodnot v analyzovaném kriminálním zpravodajství.....	74
ZÁVĚR	81

SEZNAM ZKRATEK	85
SEZNAM LITERATURY	86
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	92
PŘÍLOHY.....	93

ÚVOD

„Dejte mi jednu vraždu denně!“ Tak znělo motto jednoho z nejvýraznějších novinových vydavatelů v dějinách žurnalistiky. Výsadní postavení zločinu v rámci novinového zpravodajství rozpoznal lord Northcliff už na konci 19. století a s přístupem, který jeho krédo výstižně shrnuje, dosáhl v novinách *Daily Mail* do té doby nevídaného úspěchu. Přestože od dob tzv. Northcliffovské revoluce se v mediální sféře přece jen mnohé změnilo, kriminalita stále zůstává v centru pozornosti novinářů i čtenářů. Četné výzkumy dokládají stále se zvětšující prostor, který je tomuto tématu nejen v tištěných médiích věnován¹, a průzkumy veřejného mínění zase ukazují přetrvávající zájem veřejnosti o kriminální témata v médiích².

Kriminalita je bezpochyby jedním z nejzávažnějších společenských fenoménů, který může významným způsobem ohrožovat jak jednotlivce, tak i společnost jako celek. Ve srovnání s jinými sociálními problémy nepodléhá výrazným změnám ve způsobu, jakým je na ni ve společnosti nahlíženo. Vzhledem k její škodlivosti má navíc potenciál silně působit na lidské emoce. (srov. Chromý a Vesecká 2009) To všechno mohou být důvody, proč je kriminalita častým předmětem zájmu a „vděčným“ tématem nejen zpravodajských médií.

Přestože má kriminalita pro společnost i jednotlivce reálné a mnohdy velmi závažné konsekvence, nejedná se zpravidla o něco, s čím by se většina lidí setkávala denně. Informace nad rámec vlastní zkušenosti pak lidé zpravidla čerpají z médií. V případě kriminality veřejnost podle dostupných výzkumů získává informace primárně z televizního zpravodajství a z tisku³. Média se tak zásadní měrou podílí na tom, jakým způsobem lidé kriminalitu vnímají, jaké názory a postoje si v souvislosti s trestnou činností utváří a jaká opatření ke kontrole kriminality považují za žádoucí nebo přímo nutná. Z tohoto pohledu tedy nabývá na významu rozšiřování vědeckých poznatků v oblasti mediální reprezentace kriminality zejména ve zpravodajství.

¹ Příkladem je analýza zastoupení kriminálních zpráv v denících *The Times* a *Mirror*, kterou provedl britský kriminolog Robert Reiner s kolektivem (2000a, 2000b, 2001). Autoři v ní naměřili, že prostor pro kriminální zpravodajství se v těchto novinách v průběhu dvacátého století zvětšil více než dvojnásobně. Pro další výzkumy zaměřené na analýzu kriminálního zpravodajství viz kapitola 1.7.

² Z výzkumu provedeného Pew Research Centrem v USA vyplývá, že je kriminalita tématem, o které se v médiích veřejnost zajímá nejvíce (v porovnání se zprávami o kultuře nebo obchodu je zájem o zločin až trojnásobný). I když jsou tato zjištění platná pro Spojené státy, pravděpodobně by stejných výsledků bylo dosaženo i v jiných zemích (srov. Roberts 2005: 7). Tomášek (2010: 33) se domnívá, že téma kriminality by se objevilo na vrcholu žebříčku i v rámci České republiky.

³ Na zdroje informací o kriminalitě se zaměřuje výzkum veřejného mínění „Občané o kriminalitě a prevenci“ (Večerka 2007). Podle něj je největším zprostředkovatelem informací o trestné činnosti televize, která je těsně následována tiskem a rozhlasem. Až poté lidé čerpají informace o kriminalitě z „nemediálních“ zdrojů (konkrétně z rozhovorů s jinými lidmi nebo z vlastní zkušenosti). Zajímavostí je, že internet se umístil na 7. příčce až po výše zmíněných zdrojích. (Večerka 2007: 27) Data však vypovídají o situaci před deseti lety, otázka, jaké výsledky by podobné šetření přineslo dnes, zůstává prozatím otevřená.

Není v možnostech žádného zpravodajského média podat vyčerpávající a ničím nezkraslený obraz kriminality. Nejenže skutečný stav kriminality nelze s ohledem na vysokou míru její latence nikdy přesně určit, média už z podstaty svého fungování vždy podrobují vnější události určité selekci. O pochopení způsobu reprezentace kriminality ve zpravodajských obsazích a s tím spojených principů a kritérií výběru kriminálních událostí se snaží množství především zahraničních badatelů. Ve svých studiích se zpravidla shodují na výrazné nadreprezentaci násilných trestných činů a podreprezentaci majetkové kriminality vůči oficiálním kriminálním statistikám policie⁴. Nelze samozřejmě tvrdit, že policejní statistiky poskytují reálný obraz trestné činnosti, ale mohou být užitečným vodítkem pro lepší pochopení reprezentace kriminality ve zpravodajství, neboť jen srovnáním co největšího počtu různých výkladů skutečnosti se lze dobrat určité intersubjektivně sdílené definice reality.

O příspěvek v rámci nastíněného pole zájmu se snaží i tato diplomová práce, jejímž tématem je mediální reprezentace kriminality v regionálním tisku. Práce si klade za cíl nejen popsat, jakým způsobem je ve vybraném regionálním týdeníku reprezentována kriminalita, ale také identifikovat, jaké zpravodajské hodnoty tuto reprezentaci determinují. Novinami prezentovaný obraz trestné činnosti také následně porovnává s kriminalitou evidovanou Policií ČR v kriminálních statistikách. Už úvodní pasáže naznačily, že je k této problematice přistupováno z konstruktivistického hlediska, a tedy že se práce nesnaží o kritiku ani o stanovení míry zkreslení, s jakým noviny o kriminalitě informují. K dosažení stanoveného cíle byla využita metoda obsahové analýzy tak, jak ji definuje například Klaus Krippendorff (2004). Analýze byla podrobena všechna vydání regionálního týdeníku Nové Přerovsko v roce 2016. Výsledky analýzy by měly napovědět, zda lze v českém regionálním zpravodajství identifikovat trend upřednostňování násilné kriminality, jež popisují zahraniční výzkumy. V závěru by práce měla poskytnout odpověď na základní výzkumnou otázku: *Jakým způsobem je ve zpravodajství regionálního týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita?*

Z hlediska struktury je práce členěna do tří hlavních kapitol. V první části jsou nastíněna teoretická východiska a vysvětleny některé pojmy, které jsou pro pochopení následné analýzy stěžejní. V úvodní části této kapitoly je vymezen přístup, který práce zaujímá ke vztahu médií a reality a následně jsou představeny teorie nastolování témat, morální paniky a zpravodajských hodnot. V dalších podkapitolách se teoretická část zabývá kriminologickými aspekty zkoumaného tématu. Konkrétně usiluje o nalezení styčných bodů, ve kterých se střetávají obory

⁴ Na odlišnost těchto reprezentací upozornil už v 50. letech v rámci své studie coloradských novin James Davis (1952). Následné analýzy kriminálního zpravodajství v USA i jinde ve světě potvrzují veskrze stejný trend (srov. Marsh 1991). Více viz kapitola 1.7.

mediálních studií a kriminologie, dále pojednává o kriminalitě (zvláště z hlediska její struktury) a reflektuje specifika kriminálních statistik. V závěru první části jsou shrnuty výsledky vybraných výzkumů věnovaných reprezentaci kriminality v médiích.

Na teoretickou část navazuje metodická kapitola, v níž je přiblížena metodika výzkumu. Definována je metoda obsahové analýzy a zmíněny jsou také její výhody a omezení. Následně je vymezeno téma, předmět a cíl výzkumu a jsou formulovány výzkumné otázky a z nich vyplývající hypotézy. V další podkapitole je představen vzorek výzkumu, způsob a odůvodnění jeho výběru. Definovány jsou taktéž jednotky analýzy a sledované proměnné. Následující část popisuje způsob, jakým bylo při analýze postupováno. Metodickou kapitolu uzavírá diskuze nedostatků, omezení a možných zkreslení či nepřesností vyplývajících z použití zvolené metody.

Poslední kapitola diplomové práce přináší výsledky provedené analýzy. Členěna je podle tematických oblastí, na něž se zaměřují vedlejší výzkumné otázky. V první části jsou nejdříve uvedeny základní charakteristiky sledovaného vzorku a následně se podkapitola soustředí na analýzu prostoru, který je v novinách věnován kriminálnímu zpravodajství. Následující část se zabývá strukturou prezentované kriminality jak z hlediska zastoupení jednotlivých jejích druhů, tak z hlediska prostoru, který je jim ve zpravodajství věnován. Součástí této podkapitoly je také srovnání struktury kriminality prezentované v novinách s její strukturou v policejních statistikách. Další podkapitola popisuje rozložení kriminality z územního hlediska, přičemž jej taktéž srovnává s policejními statistikami. Následující dvě podkapitoly jsou věnovány reprezentaci pachatelů a obětí. Předposlední část se soustředí na používání obrazových sdělení a závěrečná podkapitola je zaměřena na analýzu zpravodajských hodnot odrážejících se ve sledovaném kriminálním zpravodajství. Platnost stanovených hypotéz je posuzována průběžně v textu u jednotlivých kapitol, ke kterým se daná hypotéza vztahuje. V závěru práce jsou pak rekapitulována klíčová zjištění analýzy a naznačen směr, kterým se bádání v rámci zkoumaného tématu může dále ubírat.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Média a realita

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tématem práce je mediální reprezentace kriminality. Pro správné porozumění způsobu uchopení tohoto tématu je důležité nejprve vymezit, z jakého hlediska práce nahlíží na (re)prezentování skutečnosti v mediálních obsazích.

Pojem reprezentace pochází z latiny a znamená zpřítomnění něčeho minulého nebo nepřítomného do přítomnosti. V kontextu mediálních studií lze o reprezentaci uvažovat v zásadě dvěma způsoby⁵. První z nich předpokládá nějakou mimo mediální skutečnost, která je *zastupována* mediálním zobrazením. Druhý přístup naopak přisuzuje mediálním sdělením status svébytného *znovu-zpřítomnění*, skrze které realita vzniká a je dále udržována. Wilfred Schulz (2000) tento protiklad vysvětluje pomocí metaforického sporu ptolemaiovského a kopernikovského východiska. Ptolemaiovská odpověď na otázku vztahu médií a skutečnosti podsouvá mezi média a společnost určitý rozpor a vnímá masová média jako pasivního zprostředkovatele, jehož úkolem je co nejvěrněji reflektovat pre-existující, na médiích nezávislou, realitu. Naproti tomu kopernikovské východisko vidí média jako integrální prvek společnosti, jež se aktivně podílí na vytváření reality, která je výsledkem procesu selekce, zpracování a interpretace událostí vnějšího světa. Nijak tím přitom nepopírá objektivně existující materiální svět, avšak ten sám o sobě nezprostředkovává významy – ty jsou do něj vkládány až prostřednictvím systémů reprezentace. Pokud je tedy realita vždy uchopitelná pouze pomocí systémů reprezentace a nelze k ní přistupovat nezprostředkovaně, není ani možné nijak určit míru zkreslení mediální reality proti „ryzí“ skutečnosti. Tento jev, který je v rámci ptolemaiovského pojetí předmětem značné kritiky, je v kopernikovském přístupu považován za nedílnou součást fungování médií. S mediální realitou však lze porovnávat různé jiné typy reprezentace, například statistiky⁶, výpovědi osob podílejících se na dané události apod. Opět však nelze říci, který z konstruktů je více nebo méně zkreslený, jelikož každý z nich je výsledkem jiných procesů, mechanismů a pravidel⁷. (Schulz 2000: 29–33)

⁵ Stuart Hall rozlišuje dokonce tři teorie reprezentace. Kromě reflexní a konstruktivistické vymezuje také reprezentaci intencionální, která tvoří mezi těmito dvěma určitý mezistupeň. Více viz Hall (1997).

⁶ Specifiky konstruování reality ve statistikách se dále zabývá kapitola 1.6 Kriminální statistiky.

⁷ Tento problém má však spíše akademický význam, v každodenním životě se podobná empirická nejistota řeší většinou čistě pragmaticky a pravdivost konstruktů je determinována jeho použitelností v sociálním jednání. Proto jsou lidé schopni akceptovat i „chybné“ představy o skutečnosti, ze kterých poté vychází při svém jednání. (Schulz 2000: 33) Konceptualizaci takové nepřiměřené, ale kolektivně akceptované, interpretace skutečnosti ve vztahu k médiím nabízí například teorie morální paniky (viz dále kap. 1.2).

Mediální reprezentaci kriminality tato práce zkoumá skrze metodu obsahové analýzy. Přestože obsahová analýza vychází z novopozitivistické tradice, která předpokládá objektivně existující, nezávislou realitu, je hledisko této práce konstruktivistické⁸. Nezkoumá tedy, jak přesně novinové zpravodajství odráží realitu či do jaké míry je zkreslené, ale přistupuje k němu jako k aktivnímu činiteli, který realitu (spolu)vytváří, přičemž zaujímá důležitou úlohu v definování společensky akceptovaných a sdílených významů. Jinými slovy neuvažuje o zpravodajství v termínech objektivit, ale spíše objektivizace, ke které dochází právě zveřejněním a zvýznamněním předkládané definice reality ve zpravodajských obsazích. Na konstruktivistickém postoji ke vztahu médií a reality jsou postavena i teoretická východiska představená níže.

1.2 Nastolování témat

Opodstatnění výzkumu v rámci této práce vychází z předpokladu, že média, a především pak zpravodajství, hrají zásadní úlohu nejen jako zdroj informací o kriminalitě, ale také v utváření postojů a názorů recipientů na tuto problematiku. Toto tvrzení je podepřeno teorií agenda setting, která připisuje zpravodajským médiím ústřední roli při vytváření představ o světě. Podle ní exponováním určitých událostí média určují míru jejich významnosti, čímž ovlivňují – či slovy autorů nastolují – veřejnou agendu (McCombs 2009: 26).

Výzkum vlivu mediální agendy na agendu ve veřejném mínění začíná během prezidentské předvolební kampaně v USA roku 1968. McCombs a Shaw na vzorku náhodně vybraných nerozhodnutých voličů testují, do jaké míry témata, která tito voliči považují za důležitá, odpovídají tématům, která jako důležitá prezentují média. Kombinací obsahové analýzy zpravodajských zdrojů a výzkumu veřejného mínění přicházejí se zjištěním, že míra významnosti, jakou respondenti připsali pěti klíčovým tématům kampaně, se téměř shoduje s tím, jak významné místo tato témata zaujímala ve zprávách⁹. Vliv zpravodajství na veřejnou agendu dokládají i stovky dalších výzkumů zaměřujících se na nastolování témat. (McCombs 2009: 29–33) Výzkumníci přitom nepopírají působení i mnoha dalších aspektů na utváření veřejného mínění i názorů jednotlivců, nicméně na základě výsledků studií lze obecně říci, že

⁸ Podle Sedlákové (2014: 296) má obsahová analýza své místo i v rámci konstruktivistického paradigmatu a není třeba její použití ani zjištění a priori zatracovat. Je však nutné si uvědomit a reflektovat omezení vyplývající z jejího objektivistického pojetí komunikace. K obsahové analýze dále viz kapitola 2.1.

⁹ Tato shoda však sama o sobě neříká nic o tom, která agenda ovlivňuje kterou. Kauzální vliv mediální agendy na agendu veřejnou je podle autorů prokázán nejen silnou korelací, ale také časovou posloupností. V první studii byla tato posloupnost zajištěna zkoumáním zpravodajských obsahů, které předcházely rozhovorům, v pozdějších studiích pak také pomocí metody panelového výzkumu. Poslední článek v prokázání kauzality pak představují výsledky řízených laboratorních experimentů. (McCombs 2009: 44–47)

média zaujímají v tomto procesu ústřední postavení. Nejde ani tak o úmyslné či předem naplánované ovlivňování, jako spíše o nezamýšlený vedlejší produkt, který vychází z potřeby výběru jen několika málo událostí v rámci zpravodajství daného dne. (McCombs 2009: 48)

Nejen výběrem témat, ale i jejich zpracováním mohou novináři ovlivnit, jakým způsobem bude společnost tato témata vnímat. V rámci tzv. druhého stupně nastolování agendy se pozornost obrací nejen na objekty (témata), kterým je věnována pozornost, ale také na atributy (charakteristiky, vlastnosti či jiné aspekty tématu), které tyto objekty popisují. Zatímco na prvním stupni dochází k přenosu významnosti objektu, druhým stupněm agenda setting je přenos významnosti atributů. (McCombs 2009: 112) V případě kriminality se může jednat například o atribut zvyšující se brutality některých trestných činů, který bývá v médiích často zdůrazňován, což může u publika ovlivnit vnímání kriminality jako stále násilnějšího jevu a případně i vyvolat obavy o vlastní bezpečnost.

Vliv médií na to, o jakých tématech lidé přemýšlí i co si o daném tématu myslí a jakým způsobem o něm uvažují, platí zejména u témat, s kterými většina publika nemá přímou zkušenost (McCombs 2009: 101). Takovým tématem je i trestná činnost¹⁰. Způsob sběru informací o kriminalitě, jejich třídění, uspořádání a kontextualizace tak přispívají k formování názorů veřejnosti na to, které z problémů společnosti vyžadují nutné řešení, a často může být implikováno i jakým způsobem je třeba je řešit (Sacco 1995: 141). Britský kriminolog Martin Innes (2002) v této souvislosti mluví o tzv. signálních zločinech. Jedná se většinou o velmi závažné trestné činy, které mají specifickou důležitost nejen pro ty, kterých se bezprostředně týkají, ale také pro širokou veřejnost, pro kterou představují určitý varovný signál, že ve společnosti není něco v pořádku a je nutné zjednat nápravu. Medializace těchto deliktů dokáže významně ovlivnit atmosféru v celé společnosti a vyvolat v lidech pocit ohrožení. Tento stav pobouření a posun v názorech a postojích veřejnosti ke kriminalitě pak má zpravidla reálný dopad na činnost policie a další orgánů činných v trestním řízení, případně i na kriminální politiku státu. (Innes a Fielding 2002)

Jiným příkladem mediálního nastolování témat je koncept morální paniky. Tuto teorii zformuloval v 70. letech Stanley Cohen a přestože nebyl prvním ani jediným badatelem, který se tímto fenoménem zabýval, byl prvním, který poskytl systematický a empirický výzkum. Morální panikou Cohen (2011) označuje médii vyvolaný a podněcovaný stav znepokojení, který obvykle neodpovídá skutečné závažnosti daného problému (Cohen 2011: xxxiv). Popisuje ji jako určitou reakci veřejnosti na osoby, skupiny či jevy a/nebo události, které média definují

¹⁰ Srov. Kury a Zapletal (2002), Tomášek (2010: 32–33), Večerka et al. (2007: 26–29).

jako hrozbu pro sdílené hodnoty a zájmy společnosti. (Cohen 2011: 1) Morální panika začíná určením nějaké snadno identifikovatelné skupiny osob jakožto původců problému a označením jejich chování za deviantní. Pomocí vybraných znaků (např. oblečení, vzhled), které postupně nabývají symbolické hodnoty, dochází ke konstrukci tzv. folk devils¹¹. Následná přemíra mediální pozornosti je charakterizována především zveličováním a zkreslením (ať už z hlediska počtu účastníků a negativních dopadů událostí, tak z hlediska způsobu podání zpráv, který se vyznačuje melodramatickým slovníkem či senzacechtivými titulky), dále pak stereotypizací a všudypřítomnou implicitní předpovědí, že co už se jednou stalo, se nevyhnutelně přihodí znovu. (Cohen 2011: 26–41) Na vykonstruovanou kritickou situaci pak začínají reagovat společenské autority a nabízet bezprostřední řešení daného problému. Návrhy na nová opatření a metody uplatňování sociální kontroly se opět stávají předmětem zpravodajství, čímž rozdmýchávají zájem veřejnosti o dané téma. Pro morální paniku však platí, že tak rychle, jako vznikla, také ustupuje. Mediální zájem většinou opadne, aniž by došlo k vyřešení „problému“, avšak v některých případech může vyústit ve společenskou změnu. „Úspěšná“ morální panika po sobě zanechává institucionální dědictví ve formě legislativních opatření či jiných kontrolních mechanismů, iniciuje nová specifická hnutí, případně mediální agendu dlouhodobě ukotví ve stabilních rubrikách. (Volek 2000) Podobně jako koncept signálních zločinů tedy i teorie morální paniky ukazuje moc médií při formování postojů a názorů veřejnosti v oblasti kriminality a její kontroly. Upozorňuje také na reálný dopad, který morální panika může mít jak na samotné její aktéry¹², tak na společnost jako celek.

1.3 Zpravodajské hodnoty

Je-li přijata platnost hypotézy o přenosu významnosti z mediální (zpravodajské) agendy na agendu veřejnou, případně platnost teorie morální paniky či signálních zločinů, logicky následuje otázka, co podmiňuje výběr a zpracování témat a událostí, které se stávají obsahem (kriminálního) zpravodajství. Odpověď na ni nabízí teorie zpravodajských hodnot¹³.

Zpravodajské hodnoty jsou určitá profesionální kritéria, kterým musí událost vyhovovat, aby se stala součástí zpravodajství. Lze na ně nahlížet dvěma způsoby – z kognitivního a diskurzivního hlediska. Z kognitivního hlediska jsou zpravodajské hodnoty

¹¹ Do češtiny bývá tento termín překládán jako veřejné zlo (McNair 2004), případně lidoví d'áblové (Barker 2006), obětní beránci (Volek 2000) či postrach veřejnosti (Sedláková 2007).

¹² V této souvislosti Cohen (2011) hovoří o určité spirále rostoucí deviace, kdy u skupiny, která se stala terčem veřejného odsouzení, dochází k odtržení od většinové společnosti a tím k prohlubování deviace. (Cohen 2011: 11–12)

¹³ Proces výběru událostí konceptualizují také teorie gatekeepingu nebo mediálních rutin, avšak s nimi v rámci výzkumné části této práce dále nepracuje.

konceptualizovány jako internalizované předpoklady, kterými se novináři řídí při určování kvalit, jež činí událost zpravodajsky cennou. Z diskurzivního hlediska pak nejsou zpravodajské hodnoty chápány jako inherentní aspekty události, ale jako konstruované skrze jazyk a obrazy. (Bednarek a Caple 2012: 44) Trampota (2006: 26) to nazývá principem deformace – zpravodajské hodnoty, které byly důvodem výběru události (princip selekce), jsou pak ve zprávě nadměrně zdůrazňovány.

První empiricky podložené vymezení zpravodajských hodnot představuje stať Johana Galtunga a Marie Holmboe Rugeové z roku 1965. Autoři na základě obsahové analýzy zahraničního zpravodajství norských deníků dospěli ke 12 zpravodajským hodnotám. Osm z nich označili jako univerzální (frekvence, práh pozornosti, jednoznačnost, smysluplnost, soulad, nepředvídatelnost, kontinuita a kompozice) a čtyři jako kulturně podmíněné (vztah k elitním národům, vztah k elitním osobám, personalizace a negativita). Těchto dvanáct faktorů se však navzájem propojuje a mohou působit v různých kombinacích. Logicky vyplývá, že čím více kritériím událost vyhovuje, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou a naopak. Ne vždy ale zpráva reflektuje všech 12 hodnot a součástí zpravodajství se může stát i událost vykazující třeba jen jeden zpravodajsky hodnotný rys. Pokud však událost některé hodnoty postrádá, musí to o to více kompenzovat u hodnot ostatních. (Galtung a Ruge 1965: 71–72)

Zatímco Galtung s Rugeovou (1965) se zaměřili na zahraniční zpravodajství, Chibnall (1977) zkoumal zpravodajské hodnoty vztahující se k informování o kriminalitě. Na základě rozhovorů s redaktory kriminálního zpravodajství vymezil autor 8 kritérií, kterými se žurnalisté při konstrukci kriminálních zpráv implicitně řídí. Některá z nich se shodují se zpravodajskými hodnotami Galtunga a Rugeové (obě vymezení obsahují personalizaci, Chibnallova bezprostřednost splývá s frekvencí, zjednodušení částečně s jednoznačností, konvenčnost se souladem a novost s nepředvídatelností), jiná zase se zpravodajskými hodnotami Yvonne Jewkesové¹⁴ (kromě již jmenovaného zjednodušení, personalizace a konvenčnosti, také navíc vzrušení, které Chibnall (2013: 32) charakterizuje skrze přítomnost sexuálního podtextu vyvolávajícího současně vzrušení i morální odsouzení). Dále Chibnall (1977) uvádí dramatizaci a „strukturovaný přístup“. Dramatizaci je rozuměn důraz na jednání aktérů a dramatické prvky (spíše než na motivace účastníků a kontext činu) s cílem zaujmout a udržet pozornost čtenářů (Chibnall 2013: 25). Velmi zřídka tak lze v novinách nalézt informace o událostech jako je například ohrožení zdraví při práci či znečištění životního prostředí, jelikož postrádají onen pro média zásadní dramatický aspekt (Jones 2013: 55). „Strukturovaný přístup“ se týká odborníků

¹⁴ Viz níže.

a autorit, kterých média využívají při získávání a legitimizování informací. „V tištěných médiích [...] se projevuje systematická tendence přejímat definice situací a událostí těch, kteří zastávají legitimní institucionální pozice a vyloučit definice těch, kteří postrádají formální kvalifikaci, a tím i možnost se vyjádřit“ (Chibnall 2013: 38; překlad autorka). Novináři tak primárně usilují o získání oficiálních informací o událostech a podle Chibnalla (2013: 38–40) jsou pod tlakem tyto oficiální verze událostí – často nekriticky – přijmout bez ohledu na jejich pravdivost.

Přestože Chibnallův výzkum i analýza Galtunga a Rugeové jsou považovány za kanonické studie a v mnohém jsou jejich závěry stále platné, volá Jewkesová (2004) po přehodnocení zpravodajských hodnot pro 21. století. Důvodem je fakt, že za posledních 30 let se značně proměnila nejen mediální krajina, ale i kriminalita prošla zásadním vývojem. Objevily se nové mediálně atraktivní zločiny (příkladem může být krádež identity) a některé skutky (např. majetková kriminalita) naopak zevšedněly tak, že o nich média informují jen málokdy. (Jewkes 2004: 39)

Jewkesová (2004) uvádí 12 zpravodajských hodnot, které se uplatňují při konstrukci kriminality ve zpravodajství¹⁵. Nezahrnuje mezi ně negativitu a novost, vzhledem k tomu, že zločiny jsou už ze své podstaty negativní a zprávy (news) musí vždy přinášet něco nového. Stejně jako Galtung a Rugeová (1965) pracuje Jewkesová (2004: 40) s hypotézou, že událost má větší pravděpodobnost stát se zprávou, pokud splňuje několik zpravodajských hodnot zároveň.

První zpravodajskou hodnotou, kterou Jewkesová (2004) uvádí, je **práh pozornosti** (threshold). Aby událost tento „práh“ překročila, musí nabývat určitého stupně důležitosti či dramatu. Tato úroveň je různá u lokálních, národních či globálních médií. Proto například vandalismus a drobná kriminalita se mohou v regionálních médiích objevit i na titulní straně, zatímco v globálních médiích o nich nejspíše nebude ani zmínka. Jakmile zpravodajský příběh dosáhne tohoto kritéria, musí překonávat další „prahy“, aby zůstal součástí zpravodajské agendy. Žurnalisté tak mohou o události nacházet nová fakta, aktualizovat informace či přistupovat k ní z různých (nových) úhlů pohledu. (Jewkes 2004: 41)

Dalším kritériem je **předvídatelnost** (predictability). Nejen nečekané a překvapivé události mají svou hodnotu. I událost, která se dá předvídat a jejíž zprostředkování tak mohou média předem plánovat, je považována za zpravodajsky cennou. S tím souvisí využívání oficiálních zdrojů, jakými jsou policisté, tiskoví mluvčí, státní zástupci, politici apod. Další

¹⁵ Některé z nich představuje ve své publikaci Jan Tomášek (2010), bude proto použit jeho překlad a vybrané poznatky a komentáře k tématu.

aspekt předvídatelnosti se projevuje ve zpracování a zarámování události. Novináři mají často o události již předem utvořené představy a zprávu pak vytvářejí v souladu s těmito rámci, mnohdy i dříve, než k samotné události vůbec dojde. (Jewkes 2004: 42)

Další hodnotu překládá Tomášek (2010: 36) jako **možnost zjednodušení** (simplification). Události by měly být ideálně samy o sobě jednoduché, nekomplikované a snadno srozumitelné, nebo alespoň takové, o kterých lze jednoduše, nekomplikovaně a srozumitelně referovat. Proces zjednodušení má několik aspektů. Prvním z nich je stručnost za účelem udržení pozornosti čtenářů. Zadruhé, možné významy musí být omezeny na minimum a prezentovány jednoznačně. Dalším aspektem je zjednodušení událostí na akce a reakce individuů. S tím souvisí i absence analýz, komentářů, odborných hlasů kriminologů či zasazení událostí do kontextu atd. Typické je referování na základě binární opozice. (Jewkes 2004: 43–45) „Události jsou líčeny v kontextu, který zdůrazňuje boj dobra se zlem, nevinných s viníky, normálních s devianty. Tato polarizace [...] má za následek tvorbu umělých a vzájemně se vylučujících kategorií.“ (Tomášek 2010: 36) Komplexní realita je tak nahrazena jednoduchým, černobílým obrazem kriminality.

Další faktor uvádí Tomášek (2010: 37) jako **princip personifikace a individualismu**. Podstatou je, že zločin je popsán jako příběh o lidech (tzv. human interest story). Jde tedy o zjednodušení, kdy místo komplexních kulturních, sociálních a politicko-ekonomických aspektů trestné činnosti, je kriminalita redukována na konflikt zájmů jednotlivců (Jewkes 2004: 45). Je také poukazováno na znaky individuální patologie pachatele, který je často líčen jako impulzivní, iracionální agresor. (Tomášek 2010: 37)

S iracionalitou a nepředvídatelností pachatele souvisí i zpravodajská hodnota rizika, kterou Tomášek (2010: 37) překládá jako **známky rizika a ohrožení**. Přestože se spousta i závažných zločinů odehrává mezi lidmi, kteří se navzájem znají, prezentují média kriminalitu jako náhodný, neopodstatněný a nepředvídatelný jev, který může postihnout kohokoliv a kdykoliv. Ve zpravodajství je kladen důraz na oběť a její zranitelnost. (Jewkes 2004: 47)

Jednou z nejvýrazněji se prosazujících zpravodajských hodnot je **sex**. Mediální nadreprezentaci sexuálně motivovaných činů prokázaly mnohé studie¹⁶. Často bývá sex spojován s násilím, čímž média vyvolávají dojem potenciálně vyššího nebezpečí pro ženy. Zajímavý je v tomto ohledu postřeh Bronwyn Naylorové (2001), která upozorňuje na to, že přehnaná mediální pozornost věnovaná náhodným útokům na „obyčejné“ ženy a dívky, umožňuje jejich vysoce sexualizovanou až pornografickou reprezentaci. Formuje se tak diskurz

¹⁶ Více viz kapitola 1.7 Předchozí výzkumy reprezentace kriminality v médiích.

naturalizující muže jako potenciální násilníky a maskulinní násilí jako určitou „přirozenou sílu“ a naopak ženy jsou zobrazovány jako potenciální a „přirozené“ oběti mužského násilí. (Naylor 2001: 186)

Další zpravodajská hodnota se týká **celebrit a vysoce postavených osobností**. Pokud se taková osoba stane obětí trestného činu nebo jej spáchá, výrazně roste pravděpodobnost, že o tom noviny napíší. Zajímavé je, že „v těchto případech je k publikování vyžadován mnohem nižší stupeň deviance než u „obyčejných“ lidí“ (Tomášek 2010: 38). To platí, ať už je celebrita v roli oběti, nebo pachatele. Za zpravodajsky cenné jsou však považovány i vysoce postavené osoby v „běžném“ životě. Zejména lokální média přinášejí informace o deviantním chování manažerů, doktorů, úředníků apod. (Jewkes 2004: 51)

Dalším faktorem působícím v procesu konstrukce kriminálního zpravodajství je **prostorová a kulturní blízkost**. Prostorová blízkost je chápána geograficky, zatímco kulturní blízkost odkazuje k relevantnosti dané události pro publikum a k existujícím rámcům jejich hodnot, přesvědčení a zájmů. Podle Jewkesové (2004: 51) jsou faktory prostorové a kulturní navzájem propojené. Kritéria blízkosti se samozřejmě liší u národních a regionálních médií. Tomášek (2010: 39) tvrdí, že čím blíže je událost příjemci, tím méně závažný zločin musí být, aby o něj publikum projevilo zájem. Na místě je tedy předpoklad, že regionální zpravodajství v lokálních médiích bude vždy vyhovovat kritériím prostorové a kulturní blízkosti.

Násilí je podle Jewkesové (2004: 53) nejběžnější zpravodajskou hodnotou ve všech médiích, jelikož naplňuje základní požadavek médií zveřejňovat dramatické události v co možná nejnázornější podobě. Podle Halla (1987) představuje násilí „fundamentální přetržení sociálního řádu. Použití násilí značí rozdíl mezi těmi, kdo jsou součástí společnosti a těmi, kdo stojí mimo ni.“ (Hall 1987: 86; překlad autorka) V posledních letech se však násilí stalo všudypřítomné a je často reprezentováno rutinním, všedním způsobem. Přesto však stabilně tvoří základní složku zpravodajství. Kulturní kriminologové prohlašují, že se násilí stalo objektem a komoditou, která je skrze všechny formy médií distribuována a s uspokojením konzumována publikem. Objektifikace, komodifikace a apel na dramatizaci a bezprostřednost se nevyhýbá ani zpravodajství – stále častěji tak v něm lze narazit na upozornění typu: „Následující záběry jsou drastické.“ (Jewkes 2004: 54–55) S tím souvisí i následující zpravodajská hodnota.

Doslovně spektakl a grafické znázornění (spectacle and graphic imagery) uvádí Tomášek (2010: 39) jako **možnost poutavé vizuální prezentace**. Jak již bylo naznačeno výše, jde tato hodnota ruku v ruce s násilím, jež má silný vizuální apel a násilná kriminalita tak bývá častěji reprezentována než zločiny, u kterých je složité pořídit fotografický záznam. Také „reálné“

záznamy z průmyslových kamer či telefonu oběti nebo svědků mají pro média hodnotu, jelikož zdůrazňují bezprostřednost a autenticitu události. (Jewkes 2004: 55–56)

Další zpravodajská hodnota se týká **dětí a mládeže**. Jsou-li součástí zločinu děti a mladiství, je téměř jisté, že se o něj budou zajímat média. Chová-li se mladý člověk deviantně, jde o ukazatel toho, že společnost upadá, neboť mládež je považována za jakýsi „barometr zítřka“. Naopak ocitne-li se dítě v roli oběti, silné morální pobouření je přirozenou reakcí společnosti. (Tomášek 2010: 40) Nicméně určitým specifikem je podle Jewksové (2004: 57) jistá neviditelnost sexuálního zneužívání dětí v rodině, které se v médiích téměř neobjevuje. Přetrvává tak obraz ideální rodiny ignorující fakt, že zneužívání a týrání dětí se vyskytuje nejčastěji v rámci rodiny, a ne v rukou „zlého cizince“, jak to většinou prezentují média. (Jewkes 2004: 57)

Poslední zpravodajská hodnota, kterou se Jewkesová (2004) zabývá, je nazvána **konzervativní ideologie a politicky motivované odvádění pozornosti**. Tato hodnota je specifická pro britské mediální prostředí, pro které je typické zdůrazňování požadavků na represivnější kriminální politiku, zvyšování počtu policistů a věznic a přísnější systém sankcí. Tyto požadavky vychází především z pravicového konsenzu, který je zapouzdřen v konzervativním „britském způsobu života“. Pro ten je charakteristická provázanost mediálního a politického diskurzu. Podle Jewksové (2004: 59–60) je možné dokonce tvrdit, že obsah novinového zpravodajství slouží v podstatě jen jako jakési vedlejší představení, kterého využívají političtí představitelé k odvedení pozornosti od závažnějších společenských problémů.

Faktory ovlivňujícími konstrukci kriminálního zpravodajství se mezi jinými zabývá také Chris Greer (2007). Podle něj je v kriminálním příběhu taktéž klíčovým prvkem připsání viny a zodpovědnosti. Je-li chyba na straně instituce (např. policie, státního zastupitelství, soudu) či rovnou celého systému (např. vlivem nedostatků v zákonech), má zpráva o takové události u publika značný úspěch (Greer 2007: 32).

Zpravodajské hodnoty podle Galtunga a Rugeové, Chibnalla a Jewksové jsou pro přehlednost shrnuty v tabulce 1 níže.

Tabulka 1: Shrnutí tří stěžejních přístupů ke konceptualizaci zpravodajských hodnot

Galtung a Ruge (1965)	Chibnall (1977)	Jewkes (2004)
Frekvence	Bezprostřednost	
Práh pozornosti		Práh pozornosti
Jednoznačnost	Zjednodušení	Možnost zjednodušování
Smysluplnost		Prostorová a kulturní blízkost
Soulad	Konvenčnost	Předvídatelnost
Nepředvídatelnost	Novost	
Kontinuita		
Kompozice		
Vztah k elitním národům		
Vztah k elitním osobám	Personalizace (běžní lidé i celebrity)	Celebrity a vysoce postavené osobnosti
Personalizace		Princip personifikace a individualismu
Negativita		Násilí
	Vzrušení	Sex
		Známky rizika a ohrožení
		Děti a mládež
	Dramatizace	
		Možnost poutavé vizuální prezentace
	Strukturovaný přístup	
		Konzervativní ideologie a politicky motivované odvádění pozornosti

1.4 Interdisciplinární přesah mediálních studií a kriminologie

Vzhledem k tomu, že tato práce čerpá z velké části z kriminologického korpusu poznatků, je tato kapitola věnována kriminologii a jejím styčným bodům s oborem mediálních studií. Základní definici kriminologie jako nauku o kriminalitě lze odvodit z jednotlivých částí jejího pojmenování – latinského *crimen* znamenající zločin a řeckého *logos* odkazující k vědě a učení. Pouze etymologický výklad termínu však většinou není dostačující, a tak bývá uváděno vymezení kriminologie jako „vědy o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole“ (Gřivna a kol. 2014: 23; Novotný a Zapletal 2004: 15). Obsáhlejší definici pak nabízí Kuchta s kolektivem (2005), kteří pojímají kriminologii jako samostatnou, společenskovědní, „interdisciplinární vědu, která zkoumá za pomoci teoretických postupů a empirických metod kriminalitu, její příčiny, projevy a latenci, pachatele, oběť a jejich vzájemný vztah, sankční systémy a jejich účinnost, formální sociální kontrolu kriminality

uskutečňovanou prostřednictvím trestní justice, neformální sociální kontrolu, společenské procesy kriminalizace a viktimizace, prevenci a veřejné mínění o kriminalitě“ (Kuchta a kol. 2005: 1–2). Důležitou charakteristikou kriminologie je její empiričnost¹⁷, jelikož zkoumá kriminalitu (a také její pachatele, oběti a systém její kontroly) jako reálně existující jev. Jejím cílem je v první řadě tento jev popsat, následně hledat prokazatelné souvislosti a kauzální vztahy a v ideálním případě vytvářet predikce budoucího vývoje.

Kriminologie je tedy jako věda definována především svým předmětem zájmu – kriminalitou. Už ze své podstaty je kriminalita multidimenzionálním¹⁸ fenoménem, ke kterému lze přistupovat z mnoha hledisek. Proto kriminologové využívají poznatků a metod celé řady vědních disciplín, s nimiž dále pracují a syntetizují je do interdisciplinárního amalgámu kriminologické vědy. S mediálními studii nachází kriminologie mnohé paralely při zkoumání vztahu mezi kriminalitou a deviací na jedné straně a médii a populární kulturou na straně druhé. Podle Jewkesové (2004: 3) se studenti i odborníci jak mediálních studií, tak kriminologie snaží porozumět souvislostem mezi médii a kriminalitou už více než po století. Přestože při výzkumu málokdy spolupracují, zájem obou oborů se dlouhodobě soustřeďuje kolem podobných otázek. Oba hledají odpovědi například na otázky, jak se člověk stává zločincem, jakou roli v tom hrají média a jaké společenské důsledky má fascinace – ať už mediální či divácká – násilím a kriminalitou. (Jewkes 2004: 3–4)

Rané teorie a výzkumy vztahu médií a kriminality na pomezí mediálních studií a kriminologie se vyznačují negativním postojem jak k médiím, tak k publiku. Jde především o teorie a výzkumy usilující o nalezení kauzálního vztahu mezi mediálními obrazy násilí a násilným chováním jejich příjemců¹⁹. Zájem badatelů o výzkum (negativních) mediálních účinků však postupem času opadá a jejich pozornost se pod vlivem myšlení birminghamské školy obrací spíše na publika a jejich způsoby užívání médií a kulminuje v současném postmoderním eklektismu kulturní kriminologie. V rámci tohoto směru je zločin nahlížen jako produkt kultury, jako konstrukt sociální a kreativní povahy a zdůrazňován je význam, který mu jednotliví aktéři připisují (Grivna a kol. 2014: 81). Média jako nedílná součást kultury tak jsou častým předmětem zájmu kulturních kriminologů. Skrze svoji všudypřítomnost a fascinaci

¹⁷ Odlišuje se tedy od normativní trestněprávní vědy a kriminální politiky.

¹⁸ Tomášek (2010: 21) tento fakt ilustruje na příčinách kriminality, které lze hledat napříč různými oblastmi ať už na úrovni jednotlivce či celé společnosti a kultury. Uvádí například neadekvátní výchovu v rodině, násilí v médiích, dědičnost, chudobu, nezaměstnanost, příliv cizinců, nedostatek policistů, shovívavé zákony apod. Z tohoto výčtu je patrné, že kriminalita v sobě obsahuje aspekty sociologické, psychologické, pedagogické trestněprávní i jiné.

¹⁹ Příkladem je slavný, avšak později značně zproblematizovaný, experiment Alberta Bandury s panenkou „Bobo“. Více k experimentu viz Bandura, Ross a Ross (1961) a k jeho kritice např. Gauntlett (2008: 22–45).

násilím nejenže média dokáží demonizovat určité skupiny, ale také vzbuzovat u veřejnosti strach a obavy z nebezpečí, které tzv. „číhá na každém rohu“. Potřeba poznat obraz kriminality předkládaný médiu tedy nabývá na stále větším významu i v rámci kriminologického výzkumu. Právě v této oblasti se v současnosti nejčastěji střetává kriminologie s mediálními studiemi, kde má výzkum mediální reprezentace (nejen) kriminality již dlouholetou tradici²⁰.

1.5 Kriminalita a její rozsah, dynamika a struktura

Již bylo zmíněno, že kriminalita je jevem značně komplexním, a tak ani její definice není tak jednoznačná, jak by se mohlo na první pohled zdát. Kriminologové zpravidla rozlišují mezi legálním a sociologickým pojetím kriminality. Z právního hlediska je kriminalita definována jako „souhrn jednání, která trestní právo posuzuje jako trestné činy“²¹ (Novotný a Zapletal 2004: 20). Takové vymezení je však značně svazující a pro hlubší bádání jen málo využitelné. Tomášek (2010: 12) upozorňuje například na fakt, že trestní zákony nejsou nic jiného než sociální konstrukty, a jako takové podléhají v průběhu času více či méně výrazným změnám. Co je považováno za trestný čin v určitém období, jindy podle trestního zákona být trestné nemusí, přestože jde o jedno a to samé jednání²². Proto se jako vhodnější jeví sociologické pojetí kriminality, které však také naráží na jisté limity. Ze sociologického hlediska tvoří kriminalitu sociálně patologické jevy, které mohou, ale nemusí, být regulovány trestním právem. Tato definice se tedy obecněji zaměřuje na porušování sociálních a morálních norem, tj. chování, které je společností vnímáno jako nežádoucí, abnormální či rizikové. Výhodou tohoto pojetí je, „že daleko věrněji podchycuje široké spektrum problémů, které veřejnost ve vztahu k vlastní bezpečnosti vnímá a prožívá jako ohrožující.“ (Tomášek 2010: 15) Může se jednat například i o méně závažné jevy jako vandalismus, rušení nočního klidu, přítomnost bezdomovce na veřejném prostranství apod. Ovšem problémem takového vymezení je jeho neurčitost až bezbřehost. Podle Tomáška (2010: 16) je ucelený výčet norem, jejichž narušení je vnímáno jako ohrožující a jejich narušitel jako deviant, nemožný, neboť neexistují žádné univerzálně platné normy, které by byly přijímány ve všech společnostech, zemích,

²⁰ Více k výzkumu mediální reprezentace kriminality viz kapitola 1.7 Předchozí výzkumy reprezentace kriminality v médiích.

²¹ Trestným činem se rozumí protiprávní jednání, které trestní zákon označuje za trestné a které vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně. „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ (Zákon č. 40/2009 Sb.) Trestnou činnost lze dělit na přečiny a zločiny v závislosti na výši horní trestní sazby. Méně závažným, ale obdobně společensky škodlivým, jednáním je pak přešupek, který upravuje především zákon o přešupcích č. 200/1990 Sb. Klasickými příklady přešupků jsou přešupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku nebo dopravní přešupky. Přešupku se může dopustit pouze fyzická osoba a nejsou evidovány v kriminální statistikách.

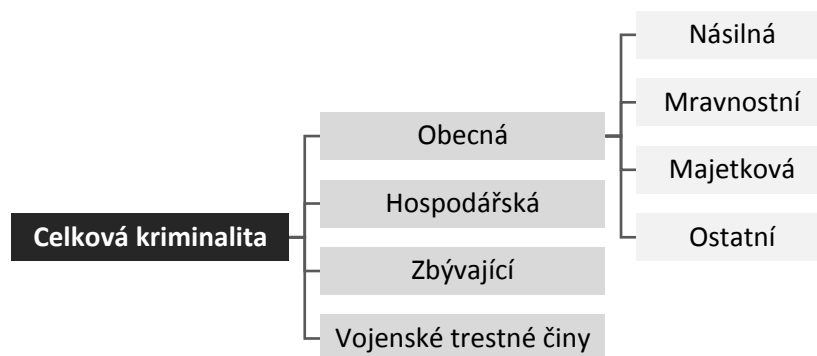
²² Příkladem může být pohlavní styk s osobou stejného pohlaví či opuštění republiky.

(sub)kulturách nebo skupinách stejně. Gřivna a kolektiv (2014: 22) navrhuje zpřesnit hranice sociologické definice kriminality ve vztahu k jejímu legálnímu vymezení, tedy zabývat se sociálně patologickými jevy, které s trestnou činností úzce souvisí či ji zapříčiňují (např. alkoholismus, prostituce apod.). Takové řešení pokládá za rozumné i Tomášek (2010), podle kterého je trestní zákon užitečným nástrojem napomáhajícím v orientaci v nepřehledné oblasti společensky nežádoucích jevů.

Při popisu kriminality používá kriminologie několik pojmů. Prvním z nich je rozsah kriminality, což je „údaj o počtu trestných činů na určitém území [...] za určité období“ (Gřivna a kol. 2014: 30). Sleduje zpravidla i činy jinak trestné²³ a je udáván v absolutních číslech. Relativní (a lépe vypovídající) čísla pak poskytuje ukazatel úrovně či intenzity kriminality, který vypovídá o počtu trestných činů na počet obyvatel a je uváděn v indexech na 10 000 nebo 100 000 obyvatel (Gřivna a kol. 2014: 30–31). Další charakteristikou kriminality je její dynamika, která ukazuje její vývoj v určitém časovém intervalu. Pro tuto diplomovou práci je pak stěžejním ukazatelem struktura kriminality. Kriminalita obvykle bývá strukturována podle povahy trestného činu, sociodemografických charakteristik osoby pachatele či oběti nebo podle územního hlediska. „Analýza struktury kriminality [...] má klíčový význam. Jde při ní především o rozdělení četnosti údajů o trestných jednáních, pachatelích a obětech do určitých podskupin s cílem diferencovanějšího poznání reality“ (Novotný a Zapletal 2004: 57). Nejběžnějším je rozdělení podle druhu trestné činnosti, které vychází z takticko-statistické klasifikace policejních kriminálních statistik nebo ze zvláštní části trestního zákona. Základní struktura kriminality je tvořena kriminalitou obecnou, kam spadají činy násilné, mravnostní, majetkové a ostatní, další skupiny tvoří kriminalita hospodářská a zbývající a řazeny bývají někdy i vojenské trestné činy (viz Obr. 1 níže). Jednotlivým druhům kriminality právě podle této klasifikace se věnují následující podkapitoly. Jejich cílem není podat vyčerpávající definice ani právní výklad jednotlivých typů kriminálního jednání, nýbrž poskytnout základní vhled a orientaci v nich, pro lepší porozumění následné analýze.

²³ Jednání, která sice naplňují skutkovou podstatu trestného činu, ale nejsou trestným činem z důvodu například nízkého věku nebo nepřičetnosti pachatele, který tudíž není považován za trestně odpovědného. (Gřivna a kol. 2014: 30)

Obr. 1: Struktura kriminality

1.5.1 Násilná kriminalita

Násilná trestná činnost patří spolu s mravnostní a majetkovou do kriminality obecné. Na rozdíl od mravnostní a majetkové kriminality, které jsou definovány na základě motivace pachatele, je násilná kriminalita definována způsobem provedení deliktu. To nicméně poněkud komplikuje zařazení některých skutků, jako například znásilnění nebo loupež, kde u obou je přítomen prvek násilí, avšak znásilnění je řazeno do kriminality mravnostní, kdežto majetkem motivované násilí zůstává z důvodu zvyklosti v kategorii násilné trestné činnosti. (Kuchta a kol. 2005: 380) Vymezení násilné kriminality komplikuje také fakt, že trestní právo s pojmem násilí nepracuje a neuvádí násilné trestné činy jako ucelenou skupinu skutkových podstat. Násilnou kriminalitu tak lze hledat napříč celou zvláštní částí trestního zákoníku, především pak v hlavě I – Trestné činy proti životu a zdraví.

Pro kriminologické vymezení násilné kriminality je vhodné definovat s ní související pojmy, jako jsou násilí, agrese a agresivita. Vzhledem k tomu, že tyto fenomény zkoumá celá řada disciplín, nelze očekávat terminologickou shodu. Násilím se často rozumí takové chování, které směřuje k fyzickému poškození druhého člověka či věci, avšak někteří autoři zahrnují pod pojem násilí i útoky psychické povahy. V nejširším pojetí lze pak jako násilné vnímat i takové akty, které směřují proti idejím, například trestné činy rasistické povahy spáchané verbální formou. (Kuchta a kol. 2005: 380) Takto široké vymezení však nenachází v kriminologii příliš velké uplatnění a pojem násilí bývá běžně ztotožňován s agresí, která je definována v užším smyslu jako úmyslně útočné jednání, jehož cílem je ublížit, poškodit, případně omezit svobodu druhých. V širším pojetí však může být namířena i proti zvířatům nebo majetku. Agresivita je pak určitý sklon k takovému chování. (Gřivna a kol. 2014: 223–224) Ne každé agresivní chování je ale regulované zákonem, proto je od „prosté“ agrese odlišována agrese kriminální. Kriminální agrese ohrožuje zájmy a hodnoty chráněné trestním právem, přičemž subjekt využívá fyzické síly nebo její hrozby s cílem destruovat objekt činnosti (Netík 1991: 28).

Násilná kriminalita se tedy vyznačuje použitím fyzické síly nebo její bezprostřední hrozby vůči jiné osobě nebo skupině osob. Použití násilí nemusí vycházet jen z afektu, ale může být také motivováno dosažením jiného cíle (například obohacením při loupeži), pak se hovoří o agresi instrumentální.

Mezi nejzávažnější trestné činy této kategorie patří bezpochyby trestný čin vraždy, zabití, úmyslné ublížení na zdraví, případně loupež. Policejní takticko-statistická klasifikace do násilné kriminality dále řadí například usmrcení lidského plodu, násilí proti úřední osobě, rvačky, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, vydírání, porušování domovní svobody, týrání osoby žijící ve společném obydlí a další trestné činy násilného charakteru.

1.5.2 Mravnostní kriminalita

Mravnostní trestná činnost tvoří pouze minoritní část z celkové kriminality, avšak její specifická závažnost a přesah do intimní sféry života ji činí jedním z nejčastějších mediálních témat. Jejím charakteristickým rysem je sexuální potřeba spojená s pohlavním pudem. Za mravnostní kriminalitu lze označit „všechna sexuálně motivovaná jednání, která nejsou společensky tolerovatelná a akceptovatelná“ (Gřivna a kol. 2014: 246). Právní vymezení nachází mravnostní kriminalita především v hlavě III zvláštní části trestního zákona – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Sexuální podtext či motiv však mohou mít i některé trestné činy mimo tuto hlavu. V rámci kriminologie bývají rozlišovány dvě kategorie mravnostní kriminality.

Do první kategorie spadají trestné činy, jejichž podstatou je ukájení sexuálních potřeb způsobem, který je v rozporu s trestním zákonem. Mezi tzv. sexuální trestné činy se řadí znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými či pornografické trestné činy. Z ostatních hlav sem lze zařadit také ohrožování výchovy dítěte nebo svádění k pohlavnímu styku. Sexuální motiv mohou mít také trestné činy vraždy či ublížení na zdraví, ty jsou však řazeny zpravidla do kriminality násilné. (Gřivna a kol. 2014: 246–247)

Druhou skupinou jsou trestné činy spojené s prostitucí. Ta sama o sobě není v České republice trestná, avšak jednání s ní související trestná už být mohou. Jde především o trestné činy kuplířství, obchodování s lidmi, šíření nakažlivé lidské nemoci, ohrožení pohlavní nemocí, svádění k pohlavnímu styku či prostituce ohrožující mravní vývoj dětí. (Gřivna a kol. 2014: 247)

Pro mravnostní kriminalitu, zvláště pak znásilnění a pohlavní zneužití, je typická vysoká míra latence²⁴. V případě znásilnění hovoří odhady o tom, že pouze jedna desetina až jedna

²⁴ K latenci více viz kapitola 1.6 Kriminální statistiky.

třetina obětí tento trestný čin oznámí. Důvodem nenahlášení často bývá nedůvěra v policii a další instituce, strach z pachatele, ponížení, stud a pocit viny, případně obava z nedostatku důkazů. (Gřivna a kol. 2014: 250)

1.5.3 Majetková kriminalita

Majetkové trestné činy trvale tvoří převážnou část z celkové kriminality. Skutkové podstaty majetkové kriminality jsou vymezeny především v hlavě V zvláštní části trestního zákoníku – Trestné činy proti majetku (Gřivna a kol. 2014: 262). Majetková kriminalita, jak vyplývá už ze samotného názvu, spočívá v útocích proti majetku. „Hlavním cílem pachatele je vlastní obohacení, případně poškození majetku cizího“ (Kuchta a kol. 2005: 367). Z tohoto hlediska lze tuto trestnou činnost dělit do dvou skupin.

Pro první skupinu je charakteristické jednání směřující k obohacení pachatele. Patří sem především krádež, zpronevěra, podvod, lichva a další. Lze sem zařadit také využití trestné činnosti jiného, zejména podílnictví či legalizace výnosů z trestné činnosti, tedy tzv. praní špinavých peněz. (Gřivna a kol. 2014: 262)

Do druhé skupiny náleží činy, při kterých je pachatel spíše veden úmyslem majetek poškodit. Spadají sem zejména trestné činy poškození cizí věci, zneužívání vlastnictví, porušení povinnosti při správě cizího majetku, poškození věřitele nebo také poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací. (Gřivna a kol. 2014: 262)

Majetkový aspekt však vykazují i další trestné činy, jejichž skutkové podstaty jsou uvedeny mimo hlavu V trestního zákoníku. Jejich primárním objektem nemusí být obohacení či způsobení škody jinému, ale může kupříkladu představovat okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu. Jedná se například o trestný čin loupeže a vydírání, pytláctví nebo sabotáž a prakticky všechny hospodářské činy podle hlavy VI trestního zákona. (Gřivna a kol. 2014: 263) Problematické je také různé statistické vykazování majetkové kriminality u policie a u justice. Zatímco justiční statistika vyazuje majetkové trestné činy systematicky podle zvláštní části trestního zákona, policejní statistika vylučuje z okruhu majetkové kriminality některé druhy útoků (přestože na základě skutkové podstaty spadají pod majetkovou kriminalitu) a přesouvá je do okruhu kriminality hospodářské. Jde především o podvody, zpronevěry či poškozování věřitele. (Gřivna a kol. 2014: 263)

1.5.4 Ostatní kriminalita

Ostatní kriminalita se spolu s násilnou, mravnostní a majetkovou řadí do obecné kriminality. Patří sem trestné činy spojené s drogovou činností a návykovými látkami jako podávání

alkoholických nápojů mládeži, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, šíření toxikomanie či nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Největší podíl na ostatní kriminalitě má stabilně trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí, často se vyskytují také trestné činy výtržnictví a sprejerství. Náleží sem také ohrožování výchovy mládeže, obchodování s dětmi, požáry, výbuchy a další skutky, které nelze zařadit do jiných kategorií obecné kriminality.

1.5.5 Hospodářská kriminalita

Jak je patrné už z kapitoly o kriminalitě majetkové, odlišit kriminalitu hospodářskou od majetkové trestné činnosti není vždy jednoduché. Na rozdíl od majetkové kriminality však hospodářská kriminalita nesměřuje primárně proti majetku, ale proti hospodářskému systému jako celku a proti jeho fungování. V zásadě se jedná o stejné aktivity, nástroje a postupy, jež jsou používány v rámci legálního ekonomického života, ale v tomto případě je část z nich kriminalizována. (Gřivna a kol. 2014: 277) V kriminologii se pro ni vžilo označení kriminalita „bílých límečků“, které zavedl už ve 30. letech Edwin H. Sutherland jako protiklad k tzv. kriminalitě „modrých límečků“²⁵. S tím souvisí i odlišná charakteristika pachatelů – zatímco častými pachateli hospodářské kriminality jsou vysoce postavené osoby s vyšším vzděláním, u majetkové kriminality převládají pachatelé z nižších společenských vrstev a s nízkou úrovní vzdělání (Novotný a Zapletal 2004: 263).

Gřivna a kol. (2014) definují hospodářskou kriminalitu jako „protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fond, fyzická osoba apod.) a které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat konkrétních trestných činů. Ekonomické jednání je takové jednání, které je realizováno v ekonomickém prostředí s využitím ekonomických nástrojů.“ (Gřivna a kol. 2014: 278) Jako zvláštní podskupinu hospodářské kriminality pak rozlišují kriminalitu finanční, která zahrnuje trestné činy odehrávající se v oblasti finančního sektoru (zaměřené proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí jako jsou banky, burzy, pojišťovny, investiční společnosti apod.). Do finanční kriminality lze řadit například podvodné čerpání dotací nebo trestnou činnost související se zmanipulovanými a předraženými veřejnými zakázkami. V souvislosti s hospodářskou kriminalitou se často objevuje i pojem „ekonomická kriminalita“, který je používán především v zahraniční literatuře a jehož obsah je v zásadě shodný s českým označením hospodářská kriminalita. (Gřivna a kol. 2014: 277–279)

²⁵ Pojmenování založené na modré barvě pracovních oděvů dělníků odkazuje k příslušnosti k pracující třídě, zatímco bílé límečky konotují nemanuální práci, nejčastěji v kanceláři.

Přestože nelze hospodářskou kriminalitu snadno vymezit, uvádí doporučení Rady Evropy č. R (81) 12 výčet jednání, která lze zahrnout pod tento pojem. Lze mezi nimi najít například kartelové trestné činy, podvodné postupy a zneužívání ekonomické situace, falšování bilančních záznamů a účetnictví, podvodné firmy, daňové úniky, podvody vůči spotřebitelům, nekalou soutěž, klamavou reklamu, celní delikty, trestné činy proti měně a další (Council of Europe 1981). Jádrem hospodářské trestné činnosti v ČR tvoří delikty obsažené v hlavě VI zvláštní části trestního zákoníku – Trestné činy hospodářské²⁶. Proti hospodářskému systému však mohou směřovat i trestné činy řazené v jiných částech trestního zákona. Může se jednat například o přijetí úplatku, podplácení, nepřímé úplatkářství, legalizace výnosů z trestné činnosti, podílnictví aj. Jak již bylo zmíněno, ani policejní takticko-statistická klasifikace kriminality nevychází u hospodářské kriminality pouze z hlavy VI zvláštní části trestního zákona. Do okruhu hospodářské kriminality zařazuje i další trestné činy podle vlastních specifických kritérií (především podle výše škody a způsobu napadení objektu) – jde hlavně o podvody, zpronevěry, porušování povinnosti při správě cizího majetku, poškozování věřitele a zvýhodňování věřitele. (Gřivna a kol. 2014: 263, 277–279)

1.5.6 Zbývající kriminalita

Do zbývající kriminality spadá soubor trestných činů, které by se daly charakterizovat jejich extremistickým podtextem, jmenovitě se jedná o hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobody, založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, případně také projev sympatií k takovému hnutí a popírání, zpochybňování, schvalování či ospravedlňování genocida. Další podskupinu tvoří kriminalita v dopravě (silniční, železniční, letecká, vodní i nekonvenční). Největší podíl na zbývající kriminalitě mají trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky a zanedbání povinné výživy. Patří sem také šíření poplašné zprávy, týrání zvířat a další skutky.

1.6 Kriminální statistiky

Základní informace o rozsahu a struktuře kriminality v České republice lze čerpat z policejních kriminálních statistik zpracovávaných Policejním prezidiem ČR. Obsahují nejen data o rozsahu jednotlivých druhů kriminality, ale také informace o místě zločinu, objasněnosti případů, vlivu

²⁶ Uspořádány jsou do 4 oddílů: 1. trestné činy proti měně a platebním prostředkům, 2. trestné činy daňové, poplatkové a devizové, 3. trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou, 4. trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

alkoholu či drog, výši škody a také některé údaje o pachatelích (jejich počet, recidivnost, zletilost, pohlaví). Dalším možným zdrojem statistických informací o kriminalitě jsou tzv. justiční statistiky zpracovávané Ministerstvem spravedlnosti ČR. V nich lze najít informace o stíhaných, obžalovaných a pravomocně odsouzených osobách, včetně dat o uložených trestech a ochranných opatřeních. Svě využití nacházejí také statistiky Vězeňské služby (data o výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody) a Probační a mediační služby ČR (data o rozložení trestné činnosti v jednotlivých fázích trestního řízení). Specifické informace o kriminalitě lze najít také ve statistikách Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví a Českého statistického úřadu. Statistické informace pak doplňuje odborný komentář Institut pro kriminologii a sociální prevenci²⁷ ve svém každoročně vydávaném přehledu kriminality. (Tomášek 2010: 84–85)

Výpovědní hodnotu kriminálních statistik problematizuje především existence tzv. **latentní kriminality**. Jedná se o trestné činy, které z nějakého důvodu nebyly zachyceny v policejních či jiných statistikách. Příčin může být mnoho – některé zločiny se odehrají, aniž by o nich někdo věděl, jiné zase jejich oběť z různých důvodů nenahlásí²⁸. Míra latence se navíc podstatně liší v závislosti na typu a závažnosti trestného činu. Učebnicovým příkladem vysoce latentního činu je korupce, při níž jak uplácející, tak uplácený nemají zájem na odhalení. Naopak u vražd je typická téměř nulová latence. (Tomášek 2010: 72–74) Kriminologie získává poznatky o latentní kriminalitě skrze výzkumy uplatňující tři základní přístupy: výzkum informátorů (dotazování osob, které se dozvěděly o trestném činu jiné osoby), self-reporty (dotazníkové šetření, které zjišťuje, zda se respondent v minulosti dopustil trestného jednání) a viktimizační výzkumy (dotazování obětí trestných činů). (Novotný a Zapletal 2004: 47) Okrajově jsou k zjišťování latentní kriminality využívány i metody pozorování, experimentu, expertního šetření, analýzy dokumentů apod. (Gřivna a kol. 2014)

Vzhledem k tomu, že převážnou většinu trestných činů policie registruje na základě oznámení občanů, je jejich ochota skutky ohlašovat zásadním faktorem určujícím konečnou podobu kriminálních statistik. Je-li tato úvaha dovedena do krajnosti, lze říci, že kriminalita zaznamenaná ve statistikách není ani tak odrazem „reálné“ trestné činnosti, jako spíše rostoucí či klesající ochoty veřejnosti delikty nahlašovat. (Tomášek 2010: 74–76) Zde opět vystupuje

²⁷ Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) se dlouhodobě zabývá kriminologickým výzkumem v ČR, sleduje stav a vývoj kriminality, sociálně patologických jevů, trestní politiky, ale také názory a postoje veřejnosti ke kriminalitě.

²⁸ Příkladem je situace, kdy se osoba ve spojení s daným činem necítí jako oběť (typicky u drogové kriminality), nemá dostatek moci skutek oznámit (sexuální zneužívání dětí), případně se sama dopustila nezákonného jednání. V oznámení může oběti také bránit nedostatek důvěry v policii, její vztah k pachateli nebo se může rozhodnout řešit celou událost sama atd. (Tomášek 2010: 72–73)

do popředí sociálně-konstruktivní povaha kriminálních statistik. Přestože se statistiky ve srovnání s jinými způsoby reprezentace (např. mediální) jeví jako přesnější a lépe vypovídající o skutečném stavu kriminality, je třeba mít na paměti, že se stále jedná pouze o konstrukt, jenž je výsledkem určitých procesů, mechanismů a pravidel, a nelze tedy ke kriminálním statistikám přistupovat jako k reálnému obrazu kriminality. Marešová (2011: 62–73) a Tomášek (2010: 78–84) uvádějí (kromě kriminální latence) následující vlivy, které relativizují a tím „zkreslují“ kriminální statistiky:

1. Legislativní změny, především kriminalizace a dekriminalizace určitých skutků

Problematická je provázanost statistiky s platným trestním zákoníkem, který určuje, co je trestným činem a tím tedy i základní jednotku statistik. Dojde-li k jeho úpravě či změně ve znění, stává se komparace dat především z hlediska dynamiky kriminality velmi obtížnou. Zásadní jsou v tomto případě hlavně procesy kriminalizace a dekriminalizace. Kriminalizací se stává trestným jednání, které předtím postihováno nebylo, případně dochází k zpřísnění sankcí. Dekriminalizace naopak spočívá ve zmírňování trestní represe, tedy v rušení skutkových podstat trestných činů či zmírňování sankcí.

2. Využití statistiky jako měřítka efektivity orgánů činných v trestním řízení

Omezení výpovědní hodnoty statistik vyplývá také z faktu, že slouží v první řadě jako informace o činnosti orgánů činných v trestním řízení a až druhotně jako zdroj informací o kriminalitě.

3. Amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky

To se týká především využití aboličního oprávnění, tedy nařízení zastavení či nezahajování trestního stíhání. Tím dochází k zániku trestnosti daného činu se všemi důsledky, což se promítne i do statistik kriminality.

4. Nejednotná metodika sběru, zpracování a vyhodnocení statistických dat

Odlišné postupy a pravidla tvůrců statistik mohou vést k různým údajům. Typickým problémem jsou případy, kdy pachatel poruší více skutkových podstat současně – měl by být takový čin zaznamenán jako jedna jednotka nebo několik trestných činů? Podobný problém nastává také u deliktů, které skončily ve fázi přípravy nebo pokusu. Není také vyloučeno, že při zadávání dat může docházet k omylům a chybám.

5. Změna trendu v kriminální politice

Vliv na kriminální statistiku má také důraz na stíhání jednotlivých druhů trestné činnosti a různé tlaky na činnost orgánů činných v trestním řízení. Například

zvýšení počtu evidovaných trestných činů nemusí být obrazem zvyšující se kriminality, ale může být výsledkem zkvalitnění práce policie či soudů. Obdobně se může policie pod tlakem médií či politiků zaměřit na potírání konkrétních kriminálních jevů (např. podávání alkoholických nápojů nezletilým, boj s korupcí apod.), čímž vzroste jejich počet i v kriminálních statistikách.

6. Časové prodlevy ve vykazování

Trestný čin může být zjištěn s časovým odstupem od jeho spáchání. Zejména u závažnější trestné činnosti pachatel obvykle nestihne v témže roce spáchat trestný čin, být odhalen, stíhán, obžalován a odsouzen. Policejní statistiky jsou však v tomto ohledu časově nejuvěrnější, neboť jejich data mají k době spáchání deliktu nejbližší.

7. Demografické vlivy

Na podobu kriminálních statistik má také vliv vzrůstající či klesající počet obyvatel, neboť více lidí logicky může spáchat více trestných činů a naopak. Tento nedostatek lze částečně eliminovat využitím indexů kriminality, avšak ne zcela, jelikož kriminální chování bezprostředně souvisí i s charakteristikami jako jsou věk nebo pohlaví. Například čím vyšší je zastoupení mužů a mladých lidí v populaci, tím vyšší počet trestných činů lze očekávat.

I přes výše uvedené limity a specifika jsou statistiky kriminality jedním z nejrozsáhlejších a nejucelenějších zdrojů informací o trestné činnosti a jejich nezastupitelná úloha je oceňována mnohými autory (srov. Tomášek 2010, Novotný a Zapletal 2004, Reiner 2007, Marešová 2011). Je však potřeba k nim přistupovat kvalifikovaně a doplňovat i ověřovat jejich data kriminologickými výzkumy (Novotný a Zapletal 2004: 53).

1.7 Předchozí výzkumy reprezentace kriminality v médiích

Počátky zájmu výzkumníků o zobrazování kriminality v médiích lze vysledovat až do druhé poloviny 19. století, kdy se současně objevují i první analýzy masového tisku a začíná se psát historie obsahové analýzy jako takové. Otázka, jak média referují o kriminalitě, zajímala už Johna G. Speeda (1893). Ten analyzoval nedělní vydání čtyř newyorských novin z roku 1881 a 1893 a identifikoval značný nárůst prostoru věnovaného kriminalitě a senzačním zprávám na úkor témat jako je kultura, náboženství a věda.

Za první moderní studii kriminality v médiích je však považována analýza Jamese Davise (1952), který srovnával kriminální zpravodajství s kriminálními statistikami a s veřejným míněním. Davis (1952) pracoval s hypotézou, že kriminalita prezentovaná v coloradských

novinách neodpovídá kriminalitě, jak ji uvádí státní statistiky, ať už co do počtu činů či struktury kriminality. Domníval se také, že veřejné mínění o kriminalitě v Coloradu bude odpovídat spíše trendům reflektovaným v médiích než těm ve statistikách zločinu. Porovnáním výsledků analýzy čtyř novin za období od ledna 1948 do července 1950 s kriminálními statistikami došel Davis (1952: 330) k závěru, že skutečně nelze identifikovat žádnou konzistentní korelaci mezi celkovou kriminalitou prezentovanou v novinách a údaji kriminálních statistik. Z výsledků lze vyznívat specifika týkající se struktury kriminality, a to určitý zvýšený zájem novin o násilnou kriminalitu a naopak málo pozornosti věnované krádežím. Druhá hypotéza o vlivu médií na veřejné mínění nebyla na základě výsledků výzkumu jednoznačně potvrzena, byť se ji autor snažil podepřít doplňujícími daty²⁹.

K jednoznačným závěrům pak v 80. letech dospěli skotští výzkumníci Jason Ditton a James Duffy. Analýzou kriminálního zpravodajství šesti regionálních skotských deníků a statistik kriminality za březen 1981 dospěli k zjištění, že noviny věnují výrazně více pozornosti násilné kriminalitě a zločinům se sexuálním podtextem³⁰, zatímco u majetkové trestné činnosti a dopravních přestupků dochází k mírné podprezentaci v porovnání se statistickými údaji.

K podobným výsledkům dospěla i Susan Smithová (1984), která zkoumala kriminální zpravodajství v birminghamském regionálním tisku. Ve své práci taktéž potvrdila přemíru pozornosti věnované násilné kriminalitě a podprezentaci majetkové kriminality. Navíc si všimla tendence spojovat trestnou činnost s otázkou rasy.

Relevantních výzkumů zabývajících se obsahem kriminálního zpravodajství je nespočet a jejich výčet by jistě vydal na několik knih, avšak jejich závěry se víceméně shodují – média podstatně více informují o trestných činech obsahujících prvek násilí či sexuální podtext než o majetkových deliktech. To potvrzuje i Marshova (1991) meta-analýza 36 obsahových analýz kriminálního zpravodajství v USA (a dvaceti dalších provedených ve čtrnácti jiných zemích) publikovaných mezi lety 1960 a 1988. Podle výsledků těchto analýz připadají v amerických novinách na 8 zpráv o násilné kriminalitě 2 zprávy o majetkové, zatímco podle statistik je poměr opačný – 9 majetkových deliktů na 1 násilný trestný čin. Podobný trend je platný i pro ostatní země (Marsh 1991: 73–76). Marsh (1991) taktéž poukázal na médii vytvářený dojem, že policie a soudy jsou efektivnější, než je tomu ve skutečnosti. Ke stejným závěrům dochází ve svém

²⁹ V průzkumu veřejného mínění uvedlo 86 % respondentů, že považují noviny za významný zdroj informací o kriminalitě. (Davis 1952: 330) Tento údaj je však platný do té míry, nakolik lze připustit, že si lidé plně uvědomují, na základě čeho formují své názory.

³⁰ Delikty násilného a sexuálního charakteru tvořily 2,4 % z celkové kriminality zaznamenané v kriminálních statistikách, zatímco v novinách představovaly 45,8 % kriminálního zpravodajství. (Ditton a Duffy 1983: 164)

přehledu i Reiner (2007), navíc poukazuje na profil pachatelů, kteří jsou v médiích starší a mají vyšší sociální status a reflektuje také rostoucí důraz na individualitu obětí a jejich utrpení jako hybné síly zpravodajského příběhu (Reiner 2007: 315). Taktéž uvádí, že mediální fascinace kriminalitou je průvodním jevem historie médií, nicméně prostor, který tomuto tématu věnují, varíuje v závislosti na typu média, trhu nebo období, případně na metodologických aspektech prováděného šetření. Přestože mnohé výzkumy potvrzují nárůst³¹ mediálního pokrytí kriminality v průběhu let, novější výzkumy často vymezují kriminalitu širěji, a tak tento trend nemusí nutně znamenat proměnu médií, jako spíše proměnu způsobů měření. (Reiner 2007: 307)

Analýzy kriminálního zpravodajství se kromě struktury kriminality obvykle zaměřují také na zobrazování osoby pachatele a oběti. Často jsou v médiích zobrazovány případy, kdy je trestný čin páchan na cizí osobě, s čímž souvisí reprezentace pachatelů jako nepředvídatelných, iracionálních agresorů (Surette 1994: 135). Tímto způsobem média upevňují zdání, že například znásilnění je pácháno jen „sexuálními maniaky“, zatímco ve skutečnosti je ve většině případů oběť znásilněna osobou, kterou zná a které důvěřuje (Soothill a Walby 1991).

Z uvedeného přehledu je patrné, že výzkum reprezentace kriminality ve zpravodajství má svou tradici především v anglosaském akademickém prostředí. V České republice zatím není tato problematika příliš tematizována³². Ojedinělým příkladem obsahové analýzy kriminálního zpravodajství z českého prostředí je výzkum Miroslava Scheinosta s kolektivem (2015). Autoři se v něm zaměřují na mediální obraz kriminality v hlavních zpravodajských relacích České televize a televize Nova v roce 2014. Kromě prezentované struktury kriminality sledují také prostor, který kriminální zpravodajství v relacích dostává, zda se zprávy věnují konkrétním skutkům, v jaké fázi je o kriminalitě nejčastěji informováno, jací mluvčí a aktéři se k události vyjadřují a jakým způsobem jsou tematizovány trestní sankce. Výsledky jejich snažení jsou

³¹ Roshier (1973), na základě jedné z prvních analýz kriminálního zpravodajství ve Velké Británii, identifikoval v průměru čtyřprocentní zastoupení kriminality v celostátních denících. Ditton s Duffym (1983) posléze naměřili už 6,5 % a Williams a Dickinson (1993) téměř 13% podíl kriminálního zpravodajství. Stoupající trend potvrdil i Reiner s kolektivem (2000a, 2000b, 2001) na základě analýzy novin *The Times* a *Mirror* mezi lety 1945 a 1991. (Reiner 2007: 307)

³² Je však třeba zmínit dva výzkumy mediální reprezentace kriminality v českých médiích, byť se jedná o analýzy v rámci diplomových prací. Výzkum Veroniky Svobodové (2012) potvrzuje hypotézu o upřednostňování násilných trestných činů a také identifikuje nárůst podílu obrazové části v průběhu let na vzorku celostátních deníků Blesk, MF Dnes a Právo. Tomáš Kellner (2014) analyzuje televizní pořad Na Stopě, sleduje prezentovanou strukturu kriminality a výskyt zpravodajských hodnot. Výsledky analýzy ukazují nadreprezentaci násilné kriminality a vražd na úkor majetkové a hospodářské kriminality a nadpoloviční zastoupení zpravodajských hodnot v nadpoloviční většině všech dílů pořadu.

v souladu se zjištěními zahraničních studií, tedy že kriminalita je atraktivním objektem zájmu médií³³, a to především ta násilná. Ve sledovaném zpravodajství je násilná kriminalita zobrazována v 43 % případů, zatímco v kriminálních statistikách na ni připadá necelých 6 %. Identifikovány byly také nijak překvapivé rozdíly mezi veřejnoprávní ČT a komerční Novou. Komerční televize na rozdíl od veřejnoprávní věnuje kriminalitě dvojnásobně více prostoru a častěji zobrazuje násilné delikty, zejména bezprostředně po jejich spáchání, zatímco ČT významně častěji zobrazuje hospodářskou trestnou činnost s odkazem na její obecnou nebezpečnost. Zajímavá jsou zjištění týkající se ukládaných trestů a pozornosti věnované pachatelům vs. obětem. Ve většině příspěvků, které zmiňovaly trestní sankci, byl uveden trest odnětí svobody, čímž média vytváří a posilují dojem, že trest se rovná vězení. V rámci zkoumaného televizního zpravodajství pak poněkud překvapivě více prostoru k vyjádření dostávají pachatelé než oběti, což jde proti zpravodajským hodnotám a trendům, které popisuje například Jewkesová (2004) nebo Reiner (2007). Podle autorů toto zjištění může poukazovat na určité stereotypy v zobrazování zúčastněných aktérů, které by si zasloužily hlubší analýzu. (Scheinost a kol. 2015: 37–51)

Upřednostňování násilných trestných činů v českých médiích potvrzuje i výzkum IKSP z roku 1993 zaměřující se na kriminální zpravodajství v českém denním tisku. Z analýzy vyplývá, že každý den noviny referovaly minimálně o jednom novém násilném trestném činu. Polovina z těchto zpráv se týkala vražd a více než čtvrtina loupeží. (Kury a Zapletal 2002)

Relativně blízká českému prostředí může být analýza Karla-Heinze Reubanda (2000), který zkoumal vývoj zpravodajství o kriminalitě v drážďanských denících v letech 1988–1994. Výsledky ukazují, že od politického převratu došlo k „dramatickému rozšíření mediálně zprostředkovaného ohrožení kriminalitou: v období 1988–1994 činil vzestup téměř 400 %.“ (Reuband 2000: 47, citováno podle Kury a Zapletal 2002) Výrazně narostl počet zpráv o závažné kriminalitě, především o trestných činech vraždy, pokusu o vraždu, zabití a ublížení na zdraví (Reuband 2000).

³³ Ve sledovaných relacích byla kriminalita druhým nejčtenějším tématem (20,5 %), hned po široce definované kategorii příspěvků věnujících se společenským tématům – kultura, věda, sport apod. – (29,3 %).

2 METODIKA ANALÝZY

V následující části práce je nejprve definována obsahová analýza, zdůvodněna volba této metody, jsou vyzdvíženy její výhody a také reflektována její omezení. Vymezen je předmět výzkumu, jeho téma, cíl, výzkumný problém a jsou formulovány výzkumné otázky a hypotézy. Dále je specifikován způsob výběru vzorku a jeho odůvodnění. V neposlední řadě jsou definovány jednotky analýzy a sledované proměnné a popsán je také postup při analýze.

2.1 Kvantitativní obsahová analýza

Jako první definoval obsahovou analýzu Bernard Berelson (1952) jakožto výzkumnou techniku pro kvantitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace. Jeho přílišný důraz na kvantitativní uchopení významu textu je však mnohými autory kritizován. Klaus Krippendorff (2004: 19–20) například uvádí, že čtení textu je vždy kvalitativní, přestože jsou některé jeho aspekty posléze vyjádřeny číselně. Problematickým je podle Krippendorffa (2004: 20) také Berelsonův požadavek na objektivitu (kterou nelze nijak měřit) a jeho pojetí obsahu jako něčeho, co je obsaženo inherentně uvnitř textu.

Podobně jako Berelson vymezuje obsahovou analýzu i Kimberly Neuendorfová (2002). V jejím pojetí je taktéž zdůrazněna kvantitativní povaha obsahové analýzy, ale její záběr je vymezen širěji: „Obsahová analýza je sčítací, kvantitativní analýza sdělení, spočívající na vědecké metodě (zahrnující věnování pozornosti objektivitě-intersubjektivitě, počáteční přípravě projektu, reliabilitě, validitě, možnostem zobecnění a zopakování šetření a testování hypotéz), a není omezena ani typem proměnných, které mohou být měřeny, ani kontextem, ve kterém je sdělení vytvořeno nebo prezentováno“ (Neuendorf 2002: 10, cit. podle Sedláková 2014: 294).

Reliabilitu a validitu obsahové analýzy zdůrazňuje ve své definici i Krippendorff (2004). Kvantitativní obsahovou analýzu vymezuje jako „výzkumnou techniku umožňující dosažení replikovatelných a validních závěrů z textů (nebo jiných nositelů významu) v kontextu jejich užití“ (Krippendorff 2004: 18; překlad autorka). Definice obsahové analýzy rozděluje do tří typů podle toho, jak přistupují k obsahu: 1. jsou definice, které chápou obsah jako inherentní součást textu (např. Berelsonova); 2. typem jsou definice, které obsah vnímají jako soubor vlastností zdroje textu a dle třetího přístupu, kam Krippendorff zařazuje i svou vlastní definici, se obsah vynořuje v procesu analýzy textu v závislosti na určitém kontextu. Z tohoto hlediska obsahová analýza může zachytit i latentní významy textu a umožňuje tzv. „čtení mezi řádky“, kdy výzkumník systematicky usuzuje na určité významy na základě určených charakteristik

textu. Podle Krippendorffa lze toto navíc činit se značnou intersubjektivní shodou. (Krippendorff 2004: 19–25)

Vůči požadavku na objektivitu obsahové analýzy se kromě Krippendorffa vymezuje i Reiner (2007). Autor uvádí, že i přesto, že se kvantifikované kategorie mohou zdát prosté subjektivního zkreslení, jsou vždy výsledkem nějakých teoretických předpokladů výzkumníka (Reiner 2007: 303). I když obsahová analýza ze své podstaty nemůže zkoumat dopad sdělení na publikum, kódovací systém je zpravidla navržen s ohledem na nějakou teorii, která tento vliv připouští. Podle Reiner (2007: 303) by analýza mediálních textů totiž neměla žádný význam, pokud by byl vyloučen jejich účinek na recipienty.

Charakteristickým rysem obsahové analýzy je především její vysoká míra strukturovanosti, kdy je přesně specifikován postup, pravidla i systém kategorií, jež jsou aplikovány na všechny jednotky analýzy totožně. Právě tato systematickosti podle Sedlákové (2014: 295) přispívá k intersubjektivní ověřitelnosti výsledků obsahové analýzy, tedy že výsledky nejsou závislé na konkrétním výzkumníkovi, který výzkum prováděl. Mezi další přednosti obsahové analýzy patří její neinvazivní (unobtrusive) povaha, možnost zpracování velkého množství dat a přehledná prezentace výsledků ve formě tabulek a grafů. Vzhledem k uvedeným výhodám a také vzhledem k cíli diplomové práce, kterým je popsat mediální reprezentaci kriminality především z hlediska její struktury, se obsahová analýza jeví jako nejvhodnější výzkumná metoda. Důvodem jejího využití v této práci je taktéž možnost relativně snadno porovnat její výstupy se statistickými údaji o kriminalitě, jež shromažďuje Policie ČR.

Jako všechny výzkumné metody má i obsahová analýza svá omezení. Zpochybňována bývá nejen její údajná objektivita, ale i schopnost poskytnout vysvětlení, proč ke zkoumaným jevům dochází a jaký mají smysl. Vyzdvihovaná schematičnost a standardizovanost této metody na druhou stranu přispívá také ke značné redukci sledovaného jevu, což však je slabinou většiny výzkumných technik používaných v sociálních vědách. Dalším omezením je fakt, že žádné sdělení nemá jen jeden možný význam. Jedna zpráva může nést až tolik významů, kolik jí bude číst příjemců. Obsahová analýza tedy „nemůže odhalit spektrum významů, které by pod vlivem kontextu recepce, individuálních zkušeností, zaujímaných sociálních pozic či hodnotových preferencí do sdělení vložili ostatní čtenáři. A z mnoha možných významů vypovídá primárně o interpretaci sdělení výzkumníkem, jenž materiály zpracovával“ (Sedláková 2014: 299). Nelze si tedy nárokovat platnost jediného „správného“ výkladu významu obsahu a ostatní označit jako špatné, deviantní a subjektivní. (Krippendorff 2004: 22–23)

2.2 Téma, cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Práce si klade za cíl jednak popsat, jakým způsobem je v regionálním týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita a dále také identifikovat, jaké zpravodajské hodnoty, tuto reprezentaci determinují. Dílčím cílem práce je mediální reprezentaci kriminality porovnat s její reprezentací v oficiálních policejních statistikách. Práce se tedy zaměřuje na téma zobrazování kriminality v regionálním tisku, předmětem výzkumu je reprezentace kriminality v Novém Přerovsku a konkrétním výzkumným problémem pak analýza struktury kriminality prezentované ve zpravodajství daného periodika a analýza zpravodajských hodnot v něm obsažených. Na základě vymezeného cíle, tématu, předmětu a výzkumného problému byla formulována níže uvedená základní výzkumná otázka, z které dále vyplývají specifické vedlejší výzkumné otázky. Hypotézy vztahující se k jednotlivým výzkumným otázkám byly odvozeny v souladu s teoretickými východisky a předchozími výzkumy, o kterých pojednává teoretická část práce.

Základní výzkumná otázka:

Jakým způsobem je ve zpravodajství regionálního týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita?

Vedlejší výzkumné otázky:

1. Jak velký prostor z celkové rozlohy zpravodajství analyzovaného periodika v průměru zaujímá kriminální zpravodajství?
→ H1: Prostor pro kriminální zpravodajství bude v průměru větší než 10 % z celkové rozlohy zpravodajské části listu.³⁴
2. Jak se liší struktura kriminality prezentovaná ve zpravodajství analyzovaného týdeníku od struktury kriminality uvedené v policejních statistikách?
→ H2: V analyzovaném kriminálním zpravodajství budou převládat zprávy o násilné kriminalitě nad zprávami o majetkové trestné činnosti, na rozdíl od kriminálních statistik, kde je poměr majetkové a násilné kriminality opačný.³⁵

³⁴ Trend nárůstu mediálního pokrytí kriminality popisují mnohé výzkumy, příkladem je analýza Roberta Reinera s kolektivem (2000a, 2000b, 2001). Více viz kapitola 1.7.

³⁵ Výrazný nepoměr mezi násilnou a majetkovou kriminalitou v médiích a v policejní statistice identifikoval mezi jinými například Marsh (1991), viz kapitola 1.7.

3. Jaké je v analyzovaném kriminálním zpravodajství zastoupení jednotlivých oblastí Přerovska a jak se liší od zastoupení těchto oblastí v policejních statistikách kriminality?
- H3: Zastoupení jednotlivých oblastí přerovského regionu v analyzovaném kriminálním zpravodajství se nebude lišit od jejich zastoupení v policejních statistikách³⁶.
4. Jakým způsobem jsou v analyzovaném kriminálním zpravodajství reprezentováni pachatelé a pachatelky trestné činnosti?
- H4: V analyzovaném kriminálním zpravodajství budou častěji jako pachatelé vystupovat muži než ženy.³⁷
- H5: V rámci analyzovaného kriminálního zpravodajství se z hlediska skladby páchané trestné činnosti ženy nebudou výrazně odlišovat od mužů.³⁸
- H6: V analyzovaném zpravodajství budou mezi pachateli trestné činnosti převládat osoby středního věku a starší lidé.³⁹
- H7: Podíl dětí a mladistvých na spáchaných trestných činech bude v analyzovaném zpravodajství větší než jejich podíl ve statistikách kriminality.⁴⁰
5. Jakým způsobem jsou v analyzovaném kriminálním zpravodajství reprezentovány oběti trestné činnosti?
- H8: V analyzovaném zpravodajství budou převládat zprávy informující o obětech trestných činů nad zprávami, ve kterých oběť nefiguruje.⁴¹
6. Jak často a jaký typ obrazového materiálu se v analyzovaném zpravodajství vyskytuje?
- H9: V analyzovaném zpravodajství budou převládat fotografie ze záznamu svědků události a záznamu bezpečnostních kamer nad jinými typy zobrazení.⁴²

³⁶ Hypotéza je formulována na základě zpravodajské hodnoty geografické a kulturní blízkosti, u které se v regionálním zpravodajství předpokládá 100% výskyt. Viz kap. 1.3.

³⁷ Tato hypotéza je podepřena nízkým zastoupením žen mezi pachateli trestných činů v kriminálních statistikách. V České republice tvoří ženy v posledních letech cca 12–15 % stíhaných pachatelů, zahraniční prameny uvádějí čísla od cca 6 do 25 % (Grivna a kol. 2014: 98).

³⁸ Hypotéza je založena na výzkumu prvovězňených žen, v rámci něhož autoři porovnávali strukturu kriminality, za kterou byly ženy odsouzeny, se strukturou trestné činnosti vězňených mužů identifikovanou v rámci předchozích šetření. Došli k závěru, že u žen, stejně jako u mužů, převažuje majetková trestná činnost, následována kriminalitou hospodářskou a násilnou. (Marešová, Kotulan a Martinková 2009)

³⁹ Srov. Reiner (2007: 309)

⁴⁰ Hypotéza vychází z teorie zpravodajských hodnot Yvonne Jewkesové (2004), podle které přítomnost dětí v rámci události výrazně zvyšuje její atraktivitu pro média. Více viz kap. 1.7.

⁴¹ Tato hypotéza vychází ze zpravodajských hodnot personalizace a rizika a je v souladu s rostoucí tendencí klást důraz na oběť a jí způsobenou újmu coby hybné síly zpravodajského příběhu (srov. Jewkes 2004; Reiner 2007).

⁴² Takové obrazové materiály v sobě nesou silný vizuální apel a autenticitu, je tedy na místě předpoklad, že budou v případě kriminálního zpravodajství preferovány nad ostatními fotografiemi.

7. Jak jsou v analyzovaném zpravodajství zastoupeny sledované zpravodajské hodnoty?

→ H10: Nadpoloviční většina analyzovaných zpráv bude odrážet nadpoloviční většinu sledovaných zpravodajských hodnot.⁴³

2.3 Vzorek výzkumu

Výzkumný vzorek tvoří všechna vydání regionálního týdeníku Nové Přerovsko za rok 2016. Tyto noviny vychází jako páteční příloha Přerovského a hranického deníku. V Olomouckém kraji Deník dlouhodobě „soupeří“ o místo nejčtenějšího nebulvárního titulu s Mladou frontou Dnes⁴⁴, na rozdíl od ní však skrze okresní mutace přináší zpravodajství z nejbližšího okolí čtenáře. O kriminalitě nicméně v rubrice „Krimi“ Přerovský a hranický deník informuje na krajské úrovni a kriminální zpravodajství konkrétně z Přerovska se pak objevuje sporadicky buď na titulní straně nebo na obecně zpravodajských okresních stranách, většinou jen pokud se jedná o nějak zásadní téma či událost. Vzhledem k záměru práce zkoumat kriminalitu na regionální úrovni se proto jako vhodnější jeví analýza kriminálního zpravodajství v Novém Přerovsku, které pokrývá výhradně kriminalitu přerovského regionu a které má své ustálené místo v rubrice „Krimi“ na straně č. 2. Navíc má tento list v Přerově dlouholetou tradici, čímž umožňuje případnou navazující analýzu proměn mediální reprezentace kriminality v čase. I přesto, že se jedná o titul s týdenní periodicitou, poskytuje dostatečně rozsáhlý materiál k analýze. Svou roli při výběru vzorku měla samozřejmě také jeho dostupnost.

Analýze bylo podrobena kriminální zpravodajství za celý rok 2016, a to hned z několika důvodů. V první řadě se jedná o nejaktuálnější, již uzavřený rok, který se navíc z hlediska kriminality na Přerovsku nevyznačoval žádnými závažnými událostmi, jež by byly ve zpravodajství nadměrně tematizovány a mohly se tak stát příčinou případného zkreslení dat⁴⁵. Analýza celého ročníku dále dovolí sledovat, proměňuje-li se reprezentace kriminality v závislosti na období v roce, zda například v určitých měsících informování o kriminalitě klesá nebo vzrůstá, zda je v určitém období kladen důraz na určitý druh kriminality atp. Výběr celého ročníku byl uskutečněn také s ohledem na záměr výsledky analýzy porovnat s kriminálními statistikami policie, které jsou tvořeny za účelem meziročního srovnání, a právě kalendářní rok

⁴³ Hypotéza vychází z předpokladu, že čím většímu počtu zpravodajských hodnot událost vyhovuje, tím větší má pravděpodobnost stát se zprávou (srov. Galtung a Ruge 1965; Jewkes 2004).

⁴⁴ Čtenost tiskových titulů sledují agentury Median a STEM/MARK v rámci kontinuálního výzkumu s názvem Media projekt. Výsledky za poslední tři roky jsou dostupné ke stažení z <http://www.median.eu/cs/medialni-vyzkumy/>.

⁴⁵ Příkladem takové události je zastřelení mladého muže strážníkem městské policie při zásahu u potyčky před přerovským barem Lumír v lednu 2015. Tento čin vzbudil u Přerovanů značné emoce a byla mu věnována mediální pozornost přesahující hranice regionu. Závažnost případu naznačuje také skutečnost, že byl několikrát tematizován i v rámci zkoumaného zpravodajství v roce 2016.

v nich představuje samostatný uzavřený celek. V neposlední řadě je rok dostatečně dlouhým obdobím, aby bylo možné výsledky analýzy generalizovat. Nelze si však nárokovat reprezentativitu za cílovou populaci, kterou tvoří české regionální kriminální zpravodajství v tisku, ale je možné zjištění vztáhnout na zpravodajství Nového Přerovska za delší časový horizont.

2.4 Jednotky výzkumu

Základní výzkumnou jednotkou je jedno vydání tištěného týdeníku Nové Přerovsko. Analýza pracuje především s jeho zpravodajskou částí, která se skládá z titulní strany a rubrik krimi, zpravodajství, téma, kultura a případně servis. Další část týdeníku je označena jako „Příloha ke kávě“ a obsahuje tzv. fotostranu, rubriku historie, názorovou rubriku, inzerci, čtenářskou poštu a sport. Tato „příloha“ tedy nebyla předmětem analýzy. V některých vydáních byly tyto dvě části vyděleny jako samostatné listy, ve většině případů však tvořily ucelený jeden sešit.

Výzkumné jednotky se zpravidla dále dělí na jednotky kódovací. Jedná se o jednotky obsahu, ke kterým se vztahuje prováděné měření a jež jsou dále členěny do kategorií neboli proměnných⁴⁶ sledujících předem určené vlastnosti daného obsahu. Kódovací jednotky je vhodné vymezit spíše z hlediska formy než z hlediska významu, aby bylo možné jednoznačně určit jejich hranice. (Sedláková 2014: 313) V případě této analýzy představují kódovací jednotky jednotlivé zprávy. Ty jsou definovány jako ucelený, graficky vymezený celek textu včetně fotografií a jiných doplňujících grafických prvků (např. infoboxů apod.). Zprávy, jež jsou z titulní strany tzv. přetahovány do vnitřních stran listu, byly kódovány jako dvě samostatné jednotky.

Určit, které zprávy jsou součástí kriminálního zpravodajství, se po provedení předvýzkumu ukázalo jako složitější, než bylo původně předpokládáno. Dané periodikum totiž ke kriminalitě podle všeho přistupuje jiným způsobem, než jakým je definována v rámci odborného diskurzu. Pod hlavičkou rubriky „Krimi“ si tak čtenář může přečíst například i zprávu o nové protihlukové vyhlášce, o omezování hazardu či o cyklistce, která spadla z kola⁴⁷. I když podobné zprávy neinformují o trestné činnosti, noviny je jako kriminální zpravodajství prezentují (právě jejich zařazením na straně s nadpisem „Krimi“), přičemž k nim jako ke kriminálnímu zpravodajství pravděpodobně přistupují i jejich příjemci, a tudíž byly tyto

⁴⁶ Sledované proměnné a obor hodnot, kterých mohou nabývat, jsou popsány v následující kapitole 2.5 Sledované proměnné

⁴⁷ Tyto příklady jsou jen ukázkou, o čem všem noviny v kriminálním zpravodajství referují. Z hlediska „nekriminálních“ témat je však dominantně pojednáváno o práci policistů a dopravních přestupcích, což jsou témata, která s kriminalitou souvisí přece jen o něco více než pády cyklistů.

zprávy zařazeny do analýzy. A naopak, kriminální témata se objevují i mimo zaběhnutý rámec ustálené rubriky, zejména v případech, kdy se jedná o nějakým způsobem významnou nebo závažnou událost. Do analýzy tedy byly kromě zpráv v rubrice „Krimi“ (str. č. 2) zahrnuty také zprávy objevující se na titulní straně nebo na straně „Téma“ (str. č. 3, případně str. č. 4). V takových případech bylo rozhodující, zda obsah zprávy referuje o trestné činnosti a zda se skutečně jedná o zpravodajský typ textu. Například na titulní straně totiž kriminalita byla tematizována i v rámci úvodního sloupku s názvem „editorial“, který však svým žánrem odpovídá publicistice, a tudíž v rámci analýzy zpravodajství kódován nebyl. Stejně tak do analýzy kriminálního zpravodajství nebyly zařazeny rozhovory s různými osobnostmi, byť se nějakým způsobem dotýkaly tématu kriminality. Celkově bylo zakódováno 539 zpráv.

2.5 Sledované proměnné

V rámci kódování bylo u jednotlivých zpráv zaznamenáváno několik kategorií, které byly stanoveny s ohledem na výzkumné otázky, téma výzkumu a jeho cíle. Každá kategorie mohla nabývat různých (ve většině případů předem stanovených) hodnot, jimž byly přiřazeny číselné kódy, které pak byly vyplňovány do kódovacího archu. U analyzovaného zpravodajství byly sledovány následující kategorie:

1. datum, kdy zpráva vyšla,
2. strana, na které zpráva vyšla,
3. titulek zprávy,
4. rozměr zprávy v cm²,
5. místo, kde se odehrála událost, o které zpráva informuje,
6. trestný čin, o kterém zpráva informuje,
7. pohlaví, věk a recidiva pachatele,
8. pohlaví a věk oběti,
9. (ne)přítomnost a typ fotografie nebo jiného obrazového materiálu u zprávy,
10. (ne)přítomnost jednotlivých zpravodajských hodnot (viz níže),
11. rozměr novinové strany,
12. počet zpravodajských stran a celkový počet stran týdeníku.

(Kompletní seznam sledovaných proměnných a hodnot, kterých mohou nabývat, viz příloha 1.)

U každé kódovací jednotky byly nejprve zaznamenávány identifikační proměnné – datum vydání (1.), číslo strany (2.) a titulek (3.) – pro snazší orientaci a zpětné dohledávání. Následně byla ručně měřena plocha dané zprávy (4.). Do měření byly zahrnuty kromě textu zprávy také titulky, fotografie či jiná doplňující grafika. Pro vztažení naměřených hodnot k celému listu

byla změřena také celková rozloha potištěné strany (11.) a zaznamenáván byl i počet stran zpravodajské části a celkový počet stran daného vydání novin (12.).

Hodnoty kategorie místa, kde se událost odehrála (5.), vycházejí ze seznamu obcí a jejich příslušnosti ke správním obvodům (viz například ČSÚ 2013), které odpovídají obvodním oddělením Policie ČR. Pro potřeby analýzy byly přidány některé specifické kategorie pro Přerov (centrum města, okrajová část a bezprostřední okolí vlakového a autobusového nádraží⁴⁸) a obecné kategorie pro jednotlivé územní celky v případě, že se událost stala mezi dvěma obcemi nebo její přesnou lokalitu nebylo možné určit. Rozhodující pro určení kategorie místa byla jeho zmínka v obsahu zprávy, pokud se taková zmínka v textu nevyskytovala, bylo místo určeno podle domicilu.

Proměnná trestný čin (6.) sleduje konkrétní kriminální jednání, o kterém je v rámci zprávy referováno. Obor hodnot této kategorie vychází především z policejní takticko-statistické klasifikace (dále TSK), vzhledem k tomu, že je záměrem práce výsledky analýzy s kriminální statistikou policie porovnat. Oproti právnímu členění má tato klasifikace výhodu kontinuálního sledování, jelikož znění trestního zákona podléhá úpravám a číselná označení paragrafů se mohou měnit, avšak trestné jednání zahrnované pod jednotlivé hodnoty TSK zůstává stejné. Jedna takticko-statistická kategorie může zahrnovat více paragrafů, a naopak jeden paragraf může být rozdělen do více kategorií TSK⁴⁹. Obor hodnot této proměnné byl stanoven předem podle zastoupení jednotlivých činů v kriminální statistice za Přerovsko a v případě, že se v analyzovaných zprávách objevila zmínka o jiných trestných činech, byly tyto činy do kódovací knihy přidány během kódování.

K jedné kódovací jednotce mohlo být přiřazeno i několik trestných činů, jelikož jedno jednání může vykazovat znaky i více trestných činů nebo může být v rámci jedné zprávy informováno o několika trestných jednáních apod. Pokud ve zprávě nebyl explicitně zmíněn trestný čin, kterého se pachatel dopustil, bylo jednání, o kterém zpráva referuje zakódováno jako trestný čin v souladu se skutkovou podstatou uvedenou v Zákoně č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Už během předvýzkumu se však v rámci kriminálního zpravodajství objevily i zprávy, které o trestných činech neinformují. Pro tyto případy byla vytvořena zvláštní tematická

⁴⁸ Tato hodnota byla přidána po provedení předvýzkumu, poněvadž se zmínka o této konkrétní lokalitě vyskytovala relativně často, a také s ohledem na fakt, že je tato oblast v Přerově v souvislosti s kriminalitou dlouhodobě považována za problematickou.

⁴⁹ V prvním případě je jedním z příkladů kategorie Ohrožování výchovy mládeže, kam kromě §201 TZ Ohrožování výchovy dítěte spadá také §202 TZ Svádění k pohlavnímu styku. Typickým příkladem rozčlenění paragrafů do více kategorií TSK jsou majetkové trestné činy, kdy trestný čin krádeže (§205 TZ) policejní statistika specifikuje z několika hledisek (např. krádeže vloupáním do obchodů, restaurací, bytů či jiných objektů, kapesní krádeže, krádeže vozidel, jízdních kol atd. – více viz příloha 1)

kategorie, která zaznamenávala, o čem tyto zprávy pojednávají. Bylo tak učiněno za účelem určit, s jakými tématy je kriminalita nejčastěji spojována či co všechno pod pojem „krimi“ vlastně novináři zahrnují. Hodnoty⁵⁰ této kategorie vznikaly induktivně v průběhu kódování a na jejich přítomnost byla vždy zpětně otestována i již nakódovaná část vzorku.

Analýza dále sledovala věk a pohlaví pachatelů a obětí (7., 8.). Z původního záměru zkoumat také jejich státní a etnickou příslušnost bylo upuštěno, jelikož se zmínka o těchto údajích v analyzovaném zpravodajství téměř neobjevuje. Z hlediska pohlaví bylo zaznamenáváno, zda je pachatel a oběť trestného činu muž (případně více mužů), žena (či více žen), žena i muž (ženy i muži), nebo zda je tato charakteristika neznámá či ji z textu nelze určit. Podobně byl přiřazen také věk pachatele a oběti k jedné z následujících předem vytvořených věkových kategorií: dítě (14 let a méně), mladistvý (15–17), mladý dospělý (18–25), dospělý (26–35), střední věk (36–60), starší lidé (61 a více) a neznámý/nelze určit. V průběhu kódování se však vyskytl problém s určením věkové kategorie u zpráv, v nichž vystupuje více pachatelů nebo obětí různého věku. Byla proto přidána hodnota zahrnující kombinaci více věkových skupin, která má za účel zmírnit zkreslení, ke kterému by jinak došlo, pokud by u těchto zpráv byla označena hodnota „nelze určit“. V kategorii recidiva pachatele (7.) bylo zaznamenáváno, zda je ve zprávě pachatel označen explicitně za recidivistu, případně zda zpráva obsahuje zmínku o jeho kriminální minulosti. Jakožto pachatelé byly zakódovány i osoby, které se dopustily přestupku, jelikož se jedná o podobně společensky škodlivé jednání, byť s menší mírou závažnosti, jako v případě trestné činnosti. S pojmem pachatel navíc pracuje i zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb.

Proměnná obrazový materiál (9.) zachycuje, zda je ke zprávě přiřazena fotografie či jiná grafika a pokud ano, jakého typu toto obrazové sdělení je. Rozlišovány byly následující druhy zobrazení: fotografie pořízené Policií ČR (případně Hasičským záchranným sborem Olomouckého kraje či jinými složkami integrovaného záchranného systému), fotografie z archivu Nového Přerovska či Deníku, ilustrační fotografie z fotobanky, fotografie ze záznamu bezpečnostních kamer, fotografie ze záznamu oběti nebo svědků události a jiný obrazový materiál. Fotografie vyobrazující autora článku nebyly kódovány jako doprovodná zobrazení, jelikož nesouvisí s reprezentovanou trestnou činností, ale se sebe prezentací daného autora.

V neposlední řadě bylo zaznamenáváno, jaké zpravodajské hodnoty se v analyzovaných zprávách odrážejí. Kategorie vycházejí dominantně ze zpravodajských hodnot specifických pro kriminální zpravodajství, které popisuje Yvonne Jewkesová (2004) – viz kapitola

⁵⁰ Jejich úplný seznam viz příloha 1.

1.3 Zpravodajské hodnoty. V rámci kódování však nebyly sledovány zpravodajské hodnoty, u kterých se předpokládá stoprocentní výskyt. Takovými hodnotami jsou novost, negativita, práh pozornosti a kulturní a prostorová blízkost. Podle Jewkesové (2004) zpráva (angl. news) vždy přináší něco nového, přestože se věnuje například dlouhodobým kauzám, vždy informuje o nových skutečnostech v souvislosti s daným případem. Kriminální zpravodajství taktéž vždy vyhovuje kritériu negativity, jelikož kriminalita je ze své podstaty negativním fenoménem. Stejně tak nemá smysl měřit kategorii práh pozornosti, která odkazuje ke stupni důležitosti či dramatu, jež musí událost splňovat, aby byla uveřejněna. Toto kritérium tudíž splňují všechny zprávy ze zkoumaného vzorku. Podobně také kulturní a prostorovou blízkost lze najít ve všech zprávách regionálního zpravodajství. Kromě zpravodajských hodnot podle Jewkesové (2004) bylo sledováno také kritérium strukturovaného přístupu tak, jak jej vymezuje Chibnall (1977) a hodnota kontinuity podle Galtunga a Rugeové (1965). Operacionální definice jednotlivých kategorií byly vymezeny následovně:

1. Předvídatelnost

Zpráva informuje o události, která je předem naplánována, čtenáři očekávána nebo jinak předvídatelná. Nejčastěji se jedná o zprávy informující o soudních jednáních, dopravně-bezpečnostních akcích nebo jiných plánovaných událostech.

2. Zjednodušení

Operacionalizace této hodnoty se ukázala jako problematická vzhledem k tomu, že není k dispozici žádné mimo mediální srovnání, vůči kterému by bylo možné zjednodušení stanovit. Zpravodajská hodnota zjednodušení byla tedy definována primárně s ohledem na způsob zpracování události. Sama o sobě tedy událost nemusí být nezbytně jednoduchá, ale je o ní jednoduše referováno, na základě čehož jí lze snadno připsat význam. Zpravodajská hodnota zjednodušení je přítomna, pokud zpráva o události informuje stručně, jasně a jednoznačně, v několika větách, bez uvedení jejího širšího kontextu, možného dopadu, dalších rozborů atp. V rámci zprávy taktéž vystupuje omezený počet aktérů, zpravidla jen pachatel a oběť, případně policisté, kteří případ řešili, oficiální mluvčí, který se k němu vyjadřuje a oznamovatelé nebo svědci. Ze zprávy jasně vyplývá, kdo je v dané situaci viníkem a kdo obětí, jaké chování je považováno za deviantní a jaké za „normální“. V této zpravodajské hodnotě se také promítá hodnota personalizace (viz níže), kdy je událost prezentována jako akce a reakce individuí.

3. Personalizace

Jestliže zpráva pojednává o konkrétních osobách a jejich činech, případně uvádí motivace pachatelů a individuální dopad trestného činu na oběť nebo zobrazuje obecnější sociální či jiný problém na příkladu jednotlivců a jejich konfliktů, byla taková zpráva zakódována jako personalizovaná.

4. Riziko

Hodnota rizika byla kódována v případech, kdy zpráva pojednává o zranitelnosti oběti, zpravidla formou zmínky o její neopatrnosti, nepozornosti nebo důvěřivosti⁵¹. Zdůrazňována je také neočekávanost dané situace, která se může stát komukoliv, kdekoliv a kdykoliv i za „bílého dne“. Riziko se ve zprávě objevuje i v případě, že oběť prokázala nějaký dobrý úmysl, po kterém následoval trest⁵². V případě násilných činů je hodnota rizika ve zprávě přítomna tehdy, pokud se pachatel a oběť před činem navzájem neznali.

5. Sex

Indikátorem této zpravodajské hodnoty je přítomnost jakéhokoliv sexuálního podtextu v rámci dané zprávy.

6. Celebrity a vysoce postavené osobnosti

Pokud ve zprávě figuruje veřejně známá osobnost nebo společností uznávaná osoba vysokého postavení v běžném životě, vyhovuje taková zpráva této zpravodajské hodnotě. Za „celebrity“ jsou v tomto případě považovány i osoby, které se staly známé v souvislosti s pácháním trestné činnosti. V Přerově jde v tomto případě například o Pavla Nárožného, podezřelého z vraždy svého otce a jeho přítelkyně z roku 2009, strážníka Roberta Fryče, odsouzeného za zastřelení mladého muže během policejního zásahu v roce 2015, a kněze Vladimíra Krejsu, obviněného ze sexuálního obtěžování nezletilých chlapců.

7. Násilí

Hodnota násilí je ve zprávě přítomna tehdy, pokud je v rámci ní popisováno nebo zobrazováno násilné chování či jeho pohružka. Násilí je v tomto případě pojímáno v užším smyslu jako agrese směřovaná k jiné osobě nebo osobám.

⁵¹ Může se jednat o formulace typu „pět minut zloději stačilo“, „využil situace a okradl ho ve spánku“ nebo explicitní doporučení jako „Staří osamělí lidé by se měli mít na pozoru.“ (*„Bezdomovci se chtěli nastěhovat do bytu seniora“*, Nové Přerovsko, 4. 3. 2016, s. 2)

⁵² Příkladem je zpráva z 2. 9. 2016 s titulkem *„Připálil mladíkům, okradli ho“*, která popisuje okradení muže následovně: „Za dobrotu na žebrotu. [...] Nabídl [mladíkům cigaretu] a ještě i připálil. Příště si ale určitě dobře rozmyslí, jestli má udělat dobrý skutek. Jeden z mladíků mu totiž vytáhl ze zadní kapsy mobilní telefon.“ (Nové Přerovsko, 2. 9. 2016, s.2)

8. Vizuální prezentace

Zpravodajská hodnota vizuální prezentace je sledována skrze proměnnou „obrazový materiál“, která zaznamenává, jaký typ fotografie či jiné grafiky zprávu doprovází (viz výše).

9. Děti a mládež

Tato zpravodajská hodnota se ve zprávě odráží v případě, že se událost nějakým způsobem dotýká dětí nebo mladistvých (tedy osob mladších 18 let). Nemusí se však jednat jen o děti a mládež v roli pachatele nebo oběti, ale mohou vystupovat také v rolích svědků nebo jinak zainteresovaných osob.

10. Kontinuita

Událost, která byla již dříve definována jako zpravodajsky hodnotná, bude takto s největší pravděpodobností pojímána i nadále. Kontinuita tedy byla kódována v případech, kdy zpráva informuje o déle probíhající kauze, navazuje na předchozí dění, zmiňuje se o předešlých událostech nebo případně explicitně sděluje, že o události již noviny dříve referovaly.

11. Strukturovaný přístup

Tato zpravodajská hodnota byla sledována skrze dvě samostatné proměnné. V rámci první z nich bylo zaznamenáváno, zda se k dané události vyjadřuje mluvčí, jehož autorita je legitimizována jeho pozicí v rámci oficiální instituce (policisté, tiskoví mluvčí, státní zástupci ad.). Druhá proměnná pak sledovala, zda se prostoru k vyjádření dostává i dalším aktérům události (obětem, svědkům či pachatelům) nebo jiným neoficiálním mluvčím. Za vyjádření těchto mluvčích byla považována jejich přímá citace v textu.

2.6 Průběh analýzy

V první fázi analýzy byl proveden předvýzkum, jehož cílem bylo otestování nastaveného systému kódování na malém vzorku zkoumaných jednotek (v tomto případě se jednalo o dva náhodně vybrané výtisky Nového Přerovska vydané v měsících září a říjnu). Tento krok je v rámci kvantitativního výzkumu považován⁵³ za nezbytný, jelikož umožňuje odhalit a napravit případné nedostatky navrženého výzkumného nástroje, čímž významně přispívá k validitě a reliabilitě daného šetření (Sedláková 2014: 63).

⁵³ Jeho nezastupitelnou úlohu vyzdvihují mnozí autoři (viz například Disman 2009, Neuendorf 2002, Sedláková 2014 aj.).

Během předvýzkumu nebyly shledány žádné závažnější nedostatky kódovacího klíče, avšak drobné úpravy metodiky a změny ve vymezení některých sledovaných kategorií bylo nutné v návaznosti na něj provést. Nejvýraznějším problémem, který se v rámci předvýzkumu vyskytl, bylo rozhodnutí, jak naložit se zprávami, které sice byly prezentovány jako součást kriminálního zpravodajství, ale o trestné činnosti nepojednávaly. Pro tyto zprávy byla vytvořena specifická kategorie v rámci proměnné „trestný čin“, která zaznamenávala, o čem tyto zprávy pojednávají. Některé hodnoty této kategorie byly stanoveny už na základě předvýzkumu, další byly přidávány průběžně během procesu kódování. Na jejich přítomnost byla vždy zpětně testována i již nakódovaná část vzorku. Předvýzkum také naznačil nemožnost sledování některých původně zamýšlených proměnných, což se posléze potvrdilo i po nakódování celého vzorku. Tyto proměnné tedy byly z analýzy vzhledem k jejich minimálnímu výskytu vyřazeny. Jednalo se o kategorie sledující národnost a etnickou příslušnost pachatele a oběti, jež noviny v daném roce téměř nezmiňovaly. Drobných úprav doznala také kategorie zaznamenávající místo činu. V rámci ní byly přidány některé specifické kategorie rozdělující město Přerov (centrum města, okrajová část a bezprostřední okolí vlakového a autobusového nádraží) a obecné kategorie pro jednotlivé územní celky pro případy, kdy se událost odehrála mezi dvěma obcemi nebo její přesnou lokalitu nebylo možné určit.

Následně bylo přistoupeno ke kódování vybraného vzorku. Noviny byly analyzovány chronologicky, ve fyzické podobě a velikosti jednotlivých kódovacích jednotek byly zjišťovány ručním měřením. Tento způsob se jeví jako vhodnější než počítání slov nebo znaků vzhledem k tomu, že zohledňuje také velikost titulku, doprovodný obrazový materiál a jiné grafické prvky poukazující na význam, který je dané zprávě přikládán. Hodnoty stanovených proměnných byly zaznamenávány do připraveného kódovacího archu v programu Microsoft Excel. Nejprve byly sledovány a pro každou kódovací jednotku zaznamenávány identifikační proměnné a proměnné relevantní pro následující statistické zpracování (celkový počet stran vydání a rozměr novinové strany). V rámci prvního čtení analyzovaného materiálu byly zaznamenávány údaje o místě činu, bylo klasifikováno kriminální jednání nebo téma, o kterém zpráva pojednávala, sledovány byly také charakteristiky pachatele a oběti a dále typ obrazového materiálu doprovázejícího danou zprávu. Při druhém procházení zkoumaného vzorku byly zprávy analyzovány s cílem identifikovat zpravodajské hodnoty a byla zaznamenávána jejich přítomnost či nepřítomnost. Získaná data byla následně analyzována pomocí statistického programu SPSS. Mapa vyobrazení kriminality z hlediska místa činu zařazená v kapitole 3.3 byla vytvořena na podkladu Google Maps a jednotlivá místa do ní byla zanesena s pomocí

grafického softwaru Adobe Photoshop podle zjištění provedené analýzy kriminálního zpravodajství.

V rámci následující fáze výzkumu byla provedena komparace získaných mediálních dat s oficiálními statistickými údaji o kriminalitě. Tyto statistické údaje byly čerpány zejména z webových stránek mapakriminality.cz, které zveřejňují data Policie ČR o rozsahu, intenzitě a struktuře kriminality v přehledné podobě ve formě tabulek, map a grafů. Dalším zdrojem, z něhož bylo čerpáno, byl statistický přehled kriminality v Olomouckém kraji za rok 2016 vydávaný Policejním prezidiem. Na rozdíl od tohoto přehledu, lze na stránkách mapakriminality.cz vyspecifikovat požadované údaje až na úroveň jednotlivých obvodních oddělení, což je nejmenší územní jednotka, pro kterou jsou data o trestné činnosti zpracovávána. Statistické údaje o pachatelích trestné činnosti a o stíhaných osobách za územní odbor Přerov byly poskytnuty tiskovou mluvčí Policie ČR por. Mgr. Miluší Zajícovou.

Na základě výsledků analýzy byla následně posuzována platnost stanovených hypotéz a skrze odpovědi na vedlejší výzkumné otázky bylo zodpovězeno na základní výzkumnou otázku.

2.7 Omezení a nedostatky zvolené metody

Obsahová analýza má jako každá výzkumná metoda své přednosti, ale má také určitá omezení. Některé nedostatky vyplývají obecně z její schematické, reduktivní povahy či jejího novopozitivistického zakotvení, jiné se pak projevují při jejím konkrétním nastavení a použití u zkoumaného tématu v rámci této práce. Obsahová analýza například už ze své podstaty nemůže hledat, a tedy ani nalézt odpověď na otázku, jakým způsobem vnímají obraz kriminality čtenáři novin a nesnadno také hledá vysvětlení, proč je prezentovaný obraz takový, jaký je.

Jedním z omezení, se kterým musí obsahová analýza počítat, je určité zkreslení vyplývající z měření plochy zpráv v cm². Velikost zprávy sice může vypovídat o její významnosti, avšak nepostihuje některé další aspekty svědčící o důležitosti, kterou zprávě novináři přisuzují. Příkladem může být tloušťka písma v titulku, podbarvení pozadí textu (v případě analyzovaného zpravodajství byly některé zprávy zdůrazněny použitím bílého textu na černém pozadí) a dále také použití rámečku či jiných (typo)grafických prvků. V polovině sledovaného období navíc došlo ke změně layoutu novin – zvětšil se prostor pro hlavičku strany a zvětšila se také velikost písma základního textu. Byť tedy zprávy zaujímaly téměř stejný prostor, bylo v nich vlastně obsaženo méně informací.

Určité redukcí se analýza nevyhnula v případě sledování lokality událostí. I když v mnoha případech týdeník zmiňoval i konkrétní ulice či místa činu, jejich zaznamenávání by bylo pro

potřeby analýzy nadbytečné a neúměrně prodlužující kódování vzorku. K mírnému zkreslení mohlo dojít i v případě pachatelů a obětí, o nichž analyzované zpravodajství informovalo, jelikož nastavený systém kategorií nerozlišoval, zda ve zprávě vystupoval jeden nebo více pachatelů/obětí.

Diferencovanější představu o zkoumaném jevu by pak mohlo přinést sledování konkrétních mluvčích, kteří dostávali možnost se k prezentovaným událostem vyjádřit a také zaznamenávání fází, v jakých bylo o kriminalitě informováno (bezprostředně po spáchání skutku, ve fázi vyšetřování, soudního řízení, po vynesení rozsudku apod.). I když tyto údaje nebyly pro naplnění výzkumných cílů stěžejní, mohly by analýzu doplnit o další zajímavé aspekty zkoumané problematiky. Zajímavá zjištění by mohlo přinést také sledování prostoru, který je ve zkoumaných novinách vyčleněn ostatním rubrikám či tématům. Bylo by tak možné porovnat, jaké postavení kriminalita ve zkoumaném týdeníku zaujímá ve srovnání s jinými tématy. Takové měření by však přesahovalo možnosti této diplomové práce.

Problematická byla v některých případech kategorizace trestných činů vyplývající z policejní takticko-statistické klasifikace, jež je v některých místech nepřesná. Příkladem je zařazení sprejerství do ostatní kriminality, přestože svou skutkovou podstatou odpovídá činu poškození cizí věci, který spadá do kriminality majetkové. Podobným příkladem je trestný čin výtržnictví, který policejní statistiky řadí také do ostatní kriminality, přestože jeho charakter je mnohdy násilný. Z důvodu komparace výsledků analýzy s policejními statistikami však byla dodržena kategorizace činů podle TSK.

Určitým úskalím provedené analýzy byl také předpoklad stoprocentního výskytu zpravodajské hodnoty negativity, na jehož základě nebyla tedy hodnota negativity v analyzovaných zprávách sledována. Ovšem v rámci sledovaného kriminálního zpravodajství zprávy neinformovaly výhradně jen o kriminalitě. Přestože převládalo referování o negativních událostech, vyskytlo se v analyzovaném vzorku i zanedbatelné množství zpráv věnovaných událostem v zásadě pozitivního rázu (příkladem je zpráva z 22. 4. 2016 „Z deníku strážníka“, která informovala o odstraňování naplavených větví přerovskými strážníky).

3 VÝSLEDKY ANALÝZY

3.1 Prostor pro kriminální zpravodajství

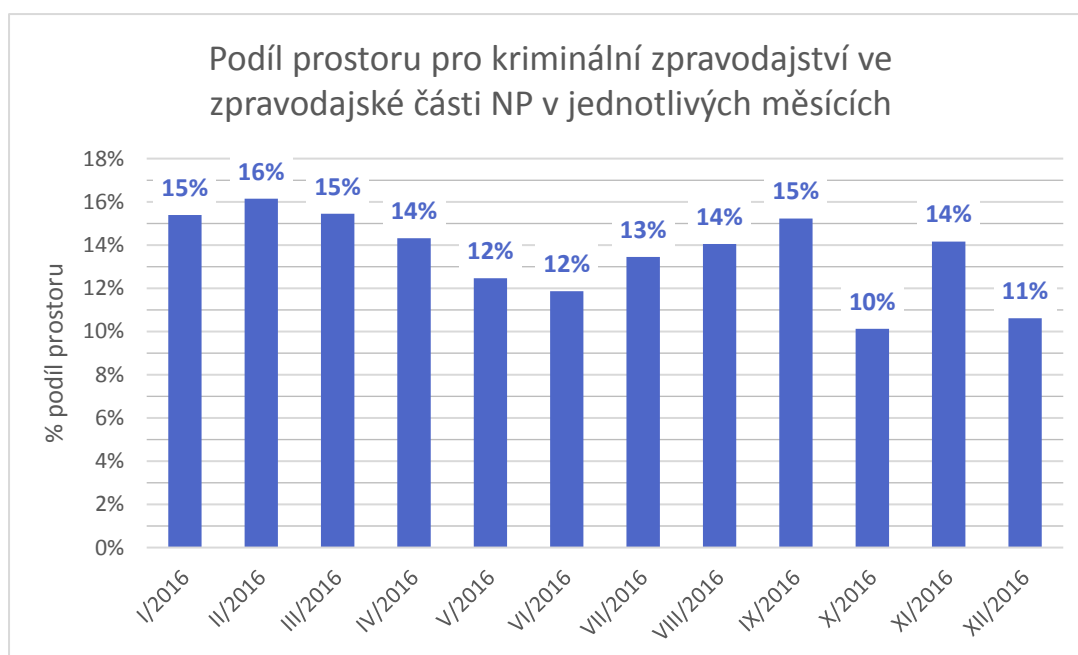
Podle teorie agenda setting lze prostor, který je v novinách určitému tématu (nebo události) věnován, považovat za ukazatel významnosti, kterou noviny tomuto tématu připisují. Proto se tato kapitola zaměřuje na to, kolik prostoru je v Novém Přerovsku (dále také NP) věnováno informování o kriminalitě. V návaznosti na předchozí výzkumy reprezentace kriminality v tištěných médiích bylo předpokládáno, že prostor, který periodikum kriminalitě věnuje, bude větší než 10 % z celkové rozlohy zpravodajství daného listu.

V 52 vydáních analyzovaného týdeníku bylo v roce 2016 publikováno celkem 539 článků, jež informovaly čtenáře o kriminální činnosti nebo byly jako zpravodajství o kriminalitě prezentovány. Celkový prostor, který tyto zprávy zaujímaly, byl 53 222 cm². Průměrná velikost jednoho článku byla 98,74 cm², tedy méně než $\frac{1}{10}$ novinové strany o rozloze 1 195 cm². Nejmenší zprávou vzorku byla zpráva „*Vybil si zlost na automatu*“ z 27. 10. 2016, které bylo věnováno 20 cm² prostoru. Naopak největší prostor týdeník věnoval zprávě „*Okolnosti střelby u baru Lumír rozplétá soud*“ z 9. 9. 2016, jejíž rozloha byla 1 098,48 cm². Zabírala tak téměř celou potištěnou stranu.

Počet kriminálních zpráv v jednotlivých vydáních se pohyboval od 1 do 15, v průměru pak každé vydání Nového Přerovska obsahovalo 10 kriminálních zpráv. Prostor věnovaný kriminalitě varioval v jednotlivých vydáních od 47,7 cm² do 2 224,95 cm². Nejmenší prostor dostala kriminalita v poněkud netypickém vánočním čísle z 23. prosince, jenž obsahovalo pouze jednu malou zprávu informující o krádeži vánočních dárků. V ostatních vydáních začíná minimální prostor věnovaný kriminalitě na čísle 537,42 cm², což odpovídá zhruba polovině novinové strany. Průměrně týdeník věnoval kriminálnímu zpravodajství v každém vydání 1 023,5 cm², tedy necelou jednu potištěnou stranu. Ve vztahu k celkové rozloze zpravodajské části novin je pak prostor vymezený kriminálnímu zpravodajství v jednom vydání v průměru 14 %⁵⁴. Procentuální podíl prostoru pro kriminální zpravodajství na zpravodajské části listu v jednotlivých vydáních zobrazuje následující graf:

⁵⁴ Na celkové rozloze listu (včetně publicistiky, sportu a ostatních rubrik) má pak kriminální zpravodajství v jednom vydání průměrně 5% podíl.

Graf 2: Podíl prostoru kriminálního zpravodajství na zpravodajské části listu v jednotlivých měsících roku

Jak je z tohoto grafu patrné, prostor věnovaný kriminalitě dle jednotlivých měsíců se poměrně stabilně pohyboval kolem průměrné hodnoty 14 %, mírný pokles zaznamenal v květnu a červnu a dále pak v měsících říjen a prosinec. Největší podíl prostoru byl kriminálnímu zpravodajství věnován počátkem roku, v druhém čtvrtletí informování o kriminalitě klesá, aby pak opět ve třetím kvartálu mírně stoupl a s koncem roku se prostor věnovaný kriminalitě opět zmenšuje. Z hlediska struktury kriminality bylo možné v průběhu letních měsíců zaznamenat zvýšené množství zpráv informujících o dopravních nehodách.

Významnost určitého tématu může být v novinách definována nejen prostorem, který je mu vymezen, ale také jeho umístěním mimo rámec obvyklé rubriky (především na titulní straně). Lze konstatovat, že v analyzovaném vzorku se však na titulní straně v souvislosti s trestnou činností objevilo jen zanedbatelné množství zpráv – celkem 8 zpráv⁵⁶, tj. jen 1,5 % ze souboru všech kódovaných jednotek. Tři z těchto zpráv se věnovaly hospodářské kriminalitě, tři zprávy pojednávaly o násilné trestné činnosti, jedna zpráva informovala o výtržnostech a jedna zpráva se věnovala hazardu. Průměrná velikost zprávy na titulní straně byla 199,21 cm². Dominantně bylo kriminální zpravodajství umístěno na straně č. 2 pod hlavičkou ustálené rubriky „Krimi“, jedna zpráva se pak objevila straně č. 3, dvě na straně č. 4 a jedna zpráva byla

⁵⁶ Kriminalita byla na titulní straně tematizována také v redakčních úvodnicích, a to v 5 případech. Tyto články však do analýzy zahrnuty nebyly, jelikož se nejedná o zpravodajský žánr textu. Stejně tak nebyly do analýzy zařazeny tzv. „poutáky“ neboli sdělení upozorňující na zprávy uvnitř listu. Těch se na titulní straně objevilo celkem 11, jednalo se však jen o krátké texty o rozsahu několika málo slov, které nebyly formálně odlišeny od zbylého textu informujícího o ostatních pokrývaných tématech uvnitř daného vydání.

zařazena na straně č. 6. Umístění kriminálních zpráv na jednotlivých stranách týdeníku shrnuje následující tabulka:

Tabulka 2: Umístění kriminálního zpravodajství na jednotlivých stranách periodika

Číslo strany	počet zpráv	% podíl
1	8	1,5 %
2	527	97,8 %
3	1	0,2 %
4	2	0,4 %
6	1	0,2 %
Celkem	539	100 %

Z výsledků analýzy vyplývá, že prostor vymezený kriminálnímu zpravodajství tvoří v průměru 14% podíl z celkového prostoru věnovanému zpravodajství. **Hypotézu č. 1:** *Prostor pro kriminální zpravodajství bude v průměru větší než 10 % z celkové rozlohy zpravodajské části listu*, lze tedy považovat za potvrzenou.

V rámci analýzy nebyla sledována plocha vymezená ostatním zpravodajským rubrikám/tématům. Zde se otevírá prostor pro další zkoumání toho, jak si kriminalita stojí ve srovnání s jinými tématy (zda například je nejpokryvanějším zpravodajským tématem či nikoliv). Takový výzkum by jistě přinesl zajímavá zjištění a mohl by nabídnout nový úhel pohledu na zkoumanou problematiku.

3.2 Struktura kriminality z hlediska druhu trestné činnosti

3.2.1 Zastoupení jednotlivých druhů kriminality

Jak již bylo zmíněno, v rámci jedné zprávy může být referováno o více než jednom trestném činu (dále také TČ), proto k jedné kódovací jednotce mohlo být přiřazeno i více kódů pro jednotlivé druhy trestné činnosti. V případě, že byla jako součást kriminálního zpravodajství zařazena zpráva, která však o trestném činu neinformovala, bylo sledováno, čemu se taková zpráva věnuje. Celkem bylo ve zkoumaném týdeníku těchto zpráv zaznamenáno 166, tedy bezmála jedna třetina (31 %) kriminálního zpravodajství vlastně neinformovala o kriminalitě. Tyto zprávy nejčastěji prezentovaly činnost policie, hasičů nebo jiných složek integrovaného záchranného systému (dále IZS). Konkrétní nejčastější „nekriminální“ témata, která byla na stránkách Nového Přerovska s kriminalitou spojována, uvádí následující tabulka:

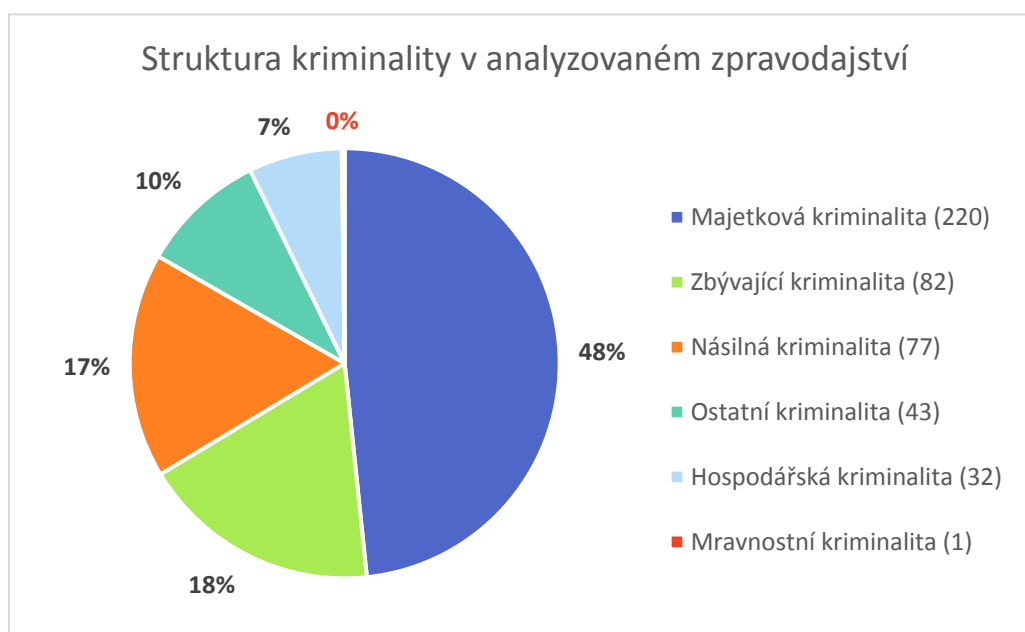
Tabulka 3: Nejčastější témata zpráv, které neinformovaly o trestných činech (TČ)

Téma zprávy	počet zpráv	% podíl ze zpráv neinformujících o TČ
Prezentace činnosti policie, hasičů a jiných složek IZS	49	29,5 %
Dopravní přestupky	25	15,1 %
Přestupky ostatní	16	9,6 %
Bezpečnost a prevence v dopravě	14	8,4 %
Požáry	13	7,8 %
Nehody cyklistů	10	6,0 %
Bezpečnost a prevence kriminality	9	5,4 %
Pátrání po osobách	7	4,2 %
Nehody a havárie jiné	7	4,2 %

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že kriminalita v pojetí Nového Přerovska nepředstavuje jen skutky, které jsou z hlediska práva definovány jako trestné činy (tedy kriminalita dle legální definice kriminality), ale zahrnuje také různé jiné sociálně patologické jevy, méně závažné formy společensky nežádoucího jednání a jiné skutečnosti, které s trestnou činností mohou souviset nebo ji zapříčiňovat. Téměř třetinový výskyt těchto „nekriminálních“ témat v analyzovaném kriminálním zpravodajství naznačuje, že NP v nahlížení na kriminalitu inklinuje spíše k jejímu sociologickému pojetí.

Ve zbývajících 373 zprávách se vyskytlo celkem 455 zmínek o různých trestných činech. Mezi nimi jasně dominovala majetková kriminalita. Zastoupení jednotlivých druhů kriminality ve sledovaném zpravodajství z hlediska počtu zmínek ukazuje následující graf (počet zmínek je uveden v závorkách):

Graf 3: Struktura kriminality v analyzovaném kriminálním zpravodajství

Zjištění, že majetková kriminalita byla zmiňována téměř 3x častěji než násilná trestná činnost, je v rozporu s výsledky předchozích analýz kriminálního zpravodajství⁵⁷, které identifikovaly vždy výraznou převahu násilné (a mravnostní) kriminality. Z tohoto pohledu je překvapivé také to, že Nové Přerovsko za celý rok informovalo pouze jednou o mravnostním deliktu, konkrétně o znásilnění, přestože policejní statistika za Přerovsko eviduje v roce 2016 celkem 6 případů znásilnění⁵⁸.

Nejčastěji byly v analyzovaných zprávách zmiňovány krádeže prosté⁵⁹, dohromady tvořily 127 zmínek a byly zastoupeny nejčteněji kategoriemi krádeže ostatní (26), krádeže jiné na osobách (20) a krádeže v obchodech (18). Kategorie ostatních krádeží nejčastěji zahrnovala zcizení věcí, které lidé na nějakém místě zapomněli nebo si je někde odložili a následně je tam už nenašli (typicky peněženky a kabelky v baru, ve vlaku apod.). Jako krádeže jiné na osobách byly kódovány například skutky, při kterých byla oběť okradena ve spánku, přičemž odcizené věci měla buď přímo u sebe, nebo bezprostředně vedle sebe. Z dalších skupin trestných činů byla nejčastěji zmiňována kriminalita v dopravě (konkrétně dopravní nehody způsobené z nedbalosti a ohrožení pod vlivem návykové látky – dohromady 71 zmínek) a následovala skupina krádeží vloupáním⁶⁰ (47 zmínek). V kategorii násilné kriminality bylo nejčteněji zmiňovaným trestným činem porušování domovní svobody (18 zmínek), jež se dominantně vyskytovalo v souvislosti s krádežemi, při kterých pachatel vniknul do obydlí za použití síly. O druhé místo nejčastěji zmiňovaných násilných činů se dělí trestný čin loupeže a úmyslné ublížení na zdraví (každý po 12 zmínek). Ostatní kriminalita pak byla zastoupena především trestným činem výtržnictví (13 zmínek) a ve skupině hospodářských trestných činů bylo nejčastěji zmiňovaným skutkem neoprávněné držení platebního prostředku (12 zmínek). Tento trestný čin je podobně jako porušování domovní svobody spojován s majetkovou kriminalitou, jelikož se ho pachatel dopustí vždy, když odcizí platební kartu. Hospodářskou kriminalitou se pak noviny nejčastěji zabývaly v souvislosti s kauzou bývalého primátora Jiřího Lajtocha, tedy trestnými činy spojenými s korupcí (6 zmínek).

Pouze jedenkrát se v kriminálním zpravodajství NP, kromě již zmíněného znásilnění, objevily následující trestné činy: vražda novorozence matkou, vydírání, týrání osoby žijící ve

⁵⁷ Viz kapitola 1.7 Předchozí výzkumy reprezentace kriminality v médiích.

⁵⁸ Srovnání struktury kriminality v kriminálním zpravodajství se strukturou kriminality v policejních statistikách viz dále.

⁵⁹ Do nich TSK řadí kapesní krádeže, krádeže jiné na osobách, krádeže vozidel, jejich součástí a věcí z nich, krádeže jízdních kol, krádeže v bytech, obchodech a v jiných objektech a ostatní krádeže (které nelze do uvedených skupin zařadit).

⁶⁰ „Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.“ (Zákon č. 40/2009 Sb.)

společném bydlení, omezování osobní svobody, nedovolené ozbrojování, podvod v sociálním zabezpečení, poškozování spotřebitele a šíření poplašné zprávy. Při srovnání prostoru, který byl zprávám o těchto činech věnován, lze dospět k závěru, že nejméně pokrývaným trestným činem v roce 2016 bylo týrání osoby žijící ve společném bydlení (38,64 cm²). Nelze však na základě toho usoudit, že noviny v celém roce informovaly jen jednou o fenoménu domácího násilí. V praxi totiž mohou být v souvislosti s výskytem domácího násilí kromě týrání osoby žijící ve společném obydlí užita i jiná ustanovení trestního zákoníku (např. těžké ublížení na zdraví, omezování osobní svobody ad.). I tak ale Nové Přerovsko věnovalo domácímu násilí jen minimální pozornost⁶¹ – referovalo o něm celkem 6 zpráv a prostor, který byl domácímu násilí věnován, činil 480,54 cm².

Přesto však domácí násilí ve zpravodajství analyzovaného média reprezentováno bylo, na rozdíl od mnoha dalších trestných činů, o kterých týdeník neinformoval vůbec. Podle Hartleyho (2001) právě to, co reprezentováno je, získává význam v opozici k tomu, co už zobrazováno není. Lze argumentovat tím, že některé činy se zkrátka na Přerovsku ve sledovaném období nestaly. Tento argument však při srovnání s policejní statistikou pravděpodobně obstojí jen stěží. V analyzovaném zpravodajství například nelze najít žádnou zmínku o pojistných a úvěrových podvodech, byť tyto trestné činy ve statistikách policie dohromady tvořily více než třetinu evidované hospodářské kriminality na Přerovsku v roce 2016. Odpověď na otázku, proč tomu tak je, může nabídnout analýza zastoupení zpravodajských hodnot, již je věnována kapitola 3.7. Z této analýzy vyplývá, že noviny ve sledovaném období výrazně upřednostňovaly jednoznačné a nekomplikované události, které lze jednoduchým způsobem popsat jako akce a reakce individuí. Takovým kritériím podvody v rámci hospodářské kriminality zpravidla nevyhovují.

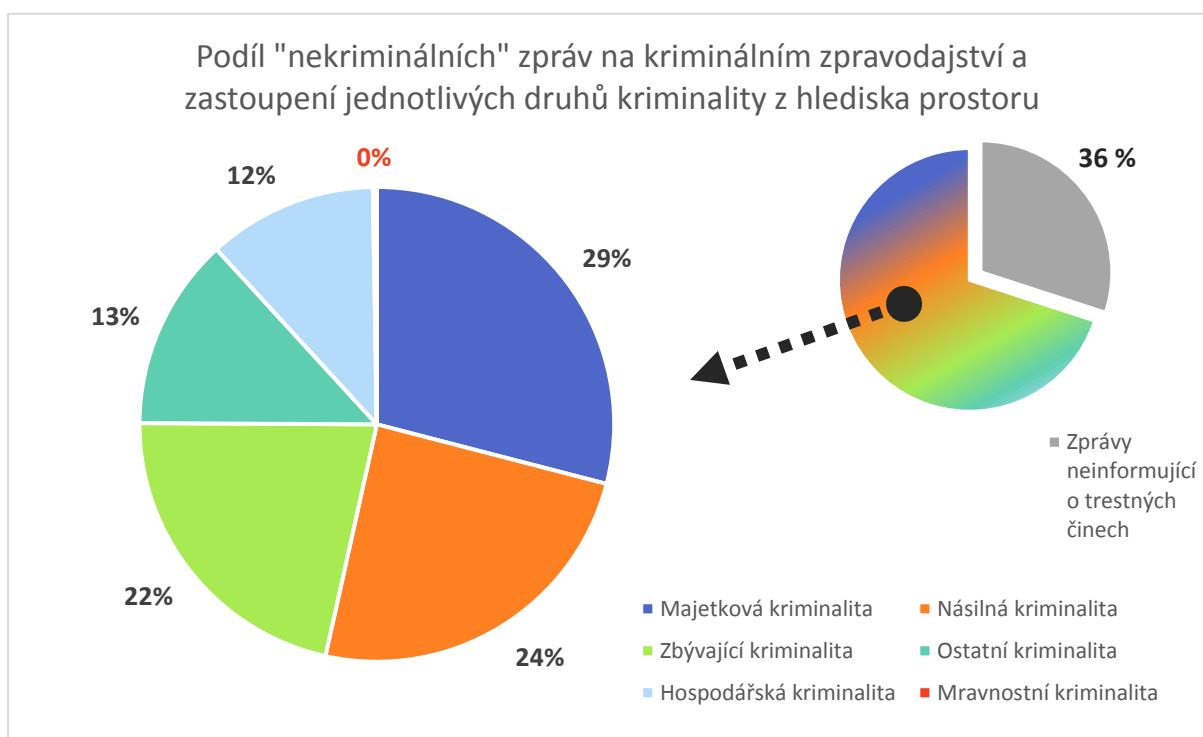
3.2.2 Prostor pro jednotlivé druhy kriminality

Kromě četnosti zmínek vypovídá o významnosti, kterou jednotlivým trestným činům dané médium připisuje, také prostor, který je jim věnován. V předcházející kapitole 3.1 byl popsán prostor, který je věnován kriminálnímu zpravodajství celkově. Tato podkapitola se zaměří na prostor, který ve zpravodajství dostávají jednotlivé druhy kriminality a vybrané trestné činy.

⁶¹ Právě jev domácího násilí je ve „Zprávě o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na teritoriu Územního odboru Přerov za rok 2016“ zdůrazňován jako opakující se celospolečenský problém. (Policie ČR 2017: 4)

Celkově největší podíl prostoru (více než jednu třetinu) v analyzovaném zpravodajství získaly paradoxně zprávy, které neinformují o trestných činech⁶². Při zaměření na jednotlivé druhy kriminality je pak největší plocha věnována majetkové trestné činnosti (29 %), kterou následují násilné delikty (24 %) a zbývající kriminalita (22 %) – není mezi nimi však příliš výrazný rozdíl. O něco méně si pak z rozlohy kriminálního⁶³ zpravodajství ukrajují kategorie ostatní (13 %) a hospodářská trestná činnost (12 %) a téměř nulový prostor je vymezen kriminalitě mravnostní. Podíl prostoru věnovaného zprávám, jež neinformují o trestné činnosti, a zastoupení jednotlivých druhů kriminality na zbylém prostoru kriminálního zpravodajství ukazuje následující graf:

Graf 4: Podíl prostoru pro jednotlivé druhy kriminality

I když z hlediska zmínek bylo zastoupení majetkové kriminality téměř padesátiprocentní (viz Graf 3), z hlediska prostoru jí bylo věnováno „jen“ 29 %. Opačný trend lze identifikovat u násilné trestné činnosti, u které její zmínky představovaly 17% podíl ze všech zmínek, zatímco z hlediska prostoru zaujímala násilná kriminalita podíl téměř čtvrtinový. Tyto „nepoměry“ naznačují, že zatímco majetkovým deliktům se věnovalo více zpráv, které však zaujímaly menší prostor, o násilné kriminalitě bylo referováno méně často, ale za to na větší ploše. To ostatně potvrzují i údaje týkající se průměrné velikosti zpráv. Průměrná velikost jedné zprávy

⁶² O čem takové zprávy nejčastěji informovaly shrnuje Tabulka 3 na straně 54.

⁶³ Zde ve smyslu kriminálního zpravodajství per se neboli zpráv, které byly skutečně věnovány trestné činnosti.

o majetkové trestné činnosti byla 55,58 cm², v případě násilné kriminality byl průměr 133,09 cm². Také největší článek z analyzovaného vzorku o rozloze 1098,48 cm² byl věnován násilné kriminalitě, konkrétně deliktu usmrcení z nedbalosti (v souvislosti se střelbou u baru Lumír). Naopak nejmenší zpráva o ploše 20 cm² byla věnována majetkové trestné činnosti, konkrétně trestnému činu poškození cizí věci (rozbití ochranného skla displeje herního automatu). V průměru největší články (171,52 cm²) však byly věnovány kriminalitě hospodářské.⁶⁴

Celkově největší prostor byl za celý rok věnován kriminalitě v dopravě, která zaplnila dohromady asi 6 novinových stran. Hned po ní následovaly krádeže prosté (v této kategorii měly z hlediska prostoru největší zastoupení ostatní krádeže⁶⁵ a krádeže v obchodech) a významný prostor byl vymezen i prezentací činnosti policie, hasičů a jiných složek IZS. Naopak nejméně prostoru bylo věnováno nálezům zemřelého bezdomovce⁶⁶. Následující tabulka uvádí přehled deseti nejvíce a pěti nejméně pokrývaných témat/trestných činů z hlediska prostoru⁶⁷:

Tabulka 4: Součet celkového prostoru pro jednotlivé trestné činy/témata v roce 2016 (10 nejvíce a 5 nejméně pokrývaných trestných činů/témat)

Trestný čin / téma zprávy	celkový prostor v cm ²
Kriminalita v dopravě	7 621,86
Krádeže prosté	7 096,81
Prezentace činnosti policie, hasičů a IZS	5 747,85
Dopravní nehody – přestupky	3 025,98
Krádeže vloupáním	2 452,37
Usmrcení z nedbalosti	2 410,78
Vraždy	2 220,68
Požáry	1 922,89
Výtržnictví	1 735,39
Korupce	1 498,99
[...]	
Šíření poplašné zprávy	89,60
Podvody v sociálním zabezpečení	65,60
Sebevraždy a sebepoškození	40,04
Týrání osoby žijící ve společném bydlení	38,64
Nález mrtvolky bezdomovce	31,95

⁶⁴ Toto zjištění lze opět interpretovat s ohledem na komplexní povahu hospodářské trestné činnosti, která neodpovídá imperativu stručného, jasného a co nejvýstižnějšího individualistického referování o kriminalitě.

⁶⁵ Příkladem takových krádeží může být neoprávněný odběr elektřiny, krádež umělecké plastiky z fasády domu či odcizení různě odložených nebo ztracených věcí.

⁶⁶ Jedná se o událost, kterou nebylo možné přiřadit k žádné z ostatních kategorií, proto tvoří samostatné téma.

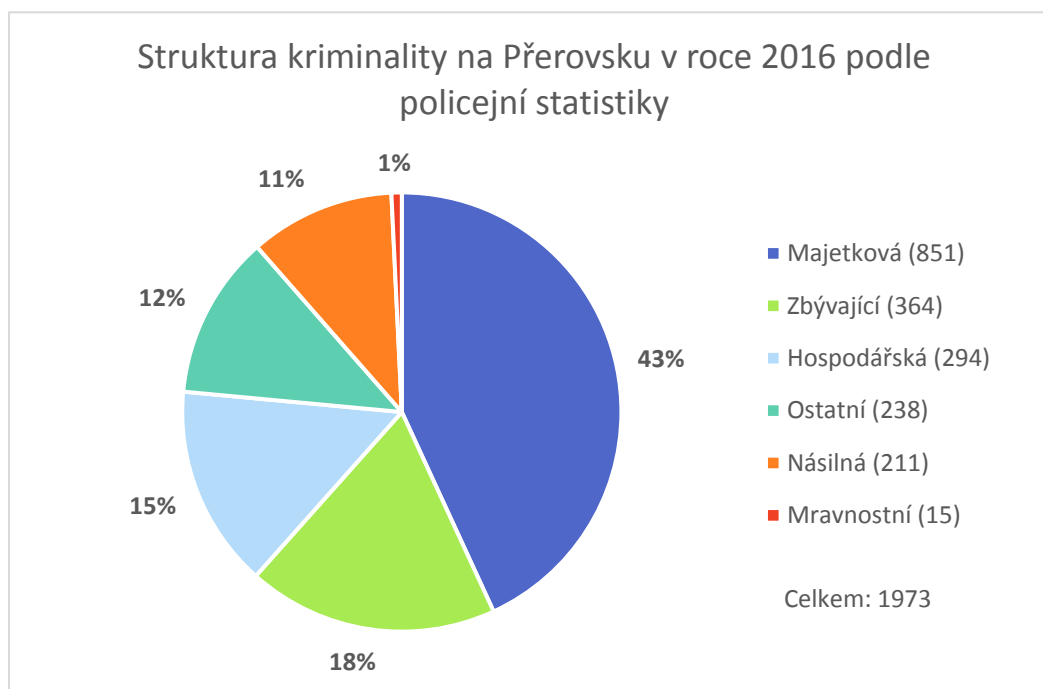
⁶⁷ Použití barevné rozlišení odpovídá druhům kriminality – barvy pro jednotlivé typy kriminality jsou v celé práci používány jednotně.

Jak lze vyčíst z této tabulky, Nové Přerovsko v roce 2016 věnovalo nejvíce prostoru dopravním nehodám a krádežím (při součtu trestných činů a přestupků v dopravě a krádeží prostých i krádeží vloupáním je tento prostor až třetinový a rozkládá se na ploše asi 17 novinových stran). Jedním z faktorů, který měl vliv v případě dopravních nehod, byla přítomnost obrazového materiálu, jelikož fotografie se u těchto zpráv v porovnání s ostatními tématy objevovaly nejčastěji. Naopak u krádeží se doprovodný obrazový materiál vyskytoval jen výjimečně.⁶⁸ Na velkém prostoru noviny tematizovaly také práci policie, hasičů či jiných složek IZS, která zaujímala v průběhu roku prostor asi 5 novinových stran. O stranu méně pak Nové Přerovsko věnovalo závažným násilným trestným činům (vraždy a usmrcení z nedbalosti). Tato zjištění jsou zajímavá s ohledem na výzkum Dittona a Duffyho (1983), kteří ve skotském regionálním kriminálním zpravodajství naměřili výrazně vyšší (téměř trojnásobný) podíl prostoru pro násilnou kriminalitu než pro majetkové činy a dopravní přestupky.

3.2.3 Srovnání mediálně prezentované struktury kriminality se statistikami Policie ČR

Pro lepší porozumění mediálnímu obrazu kriminality je užitečné výsledky analýzy porovnat s údaji o kriminalitě, které zveřejňuje ve svých statistikách Policie ČR. Struktura kriminality na Přerovsku v roce 2016 dle policejní statistiky je představena v následujícím grafu:

Graf 5: Struktura kriminality na Přerovsku podle policejní statistiky

⁶⁸ Ke zjištěním týkajících se obrazového materiálu viz dále kapitola 3.6.

Jak vyplývá z výše prezentovaných výsledků analýzy (viz Graf 3 na straně 54), předpokládaná nadměrná pozornost násilné trestné činnosti se ve sledovaném zpravodajství nepotvrdila. Noviny výrazně častěji informovaly o kriminalitě majetkové a s větší četností reprezentovaly také kriminalitu zbývající (zastoupenou především dopravními nehodami). Kriminalita násilná byla z hlediska zmínek až na třetím místě⁶⁹. Pořadí četnosti výskytu majetkové a zbývající kriminality v analyzovaném zpravodajství odpovídá jejich pořadí ve statistice Policie ČR. Násilnou kriminalitu však podle statistiky kriminality na Přerovsku v roce 2016 z hlediska četnosti výskytu předstihla ještě kriminalita hospodářská a ostatní trestná činnost, kterým se v novinách příliš silného zastoupení nedostalo. Srovnání mediální a policejní „reality“ z hlediska prezentované struktury kriminality nabízí následující tabulka:

Tabulka 5: Srovnání struktury kriminality v analyzovaném zpravodajství a v policejních statistikách

Druh kriminality	Novinové zpravodajství	Kriminální statistika
Majetková	48 %	43 %
Zbývající	18 %	18 %
Násilná	17 %	11 %
Ostatní	10 %	12 %
Hospodářská	7 %	15 %
Mravnostní	0 %	1 %
Celkem	100 %	100 %

Zajímavým zjištěním je, že majetková trestná činnost měla v analyzovaném zpravodajství vůči ostatním druhům kriminality poměrově ještě výraznější zastoupení, než jaké měla v policejní statistice. Z uvedené tabulky lze také vyčíst přece jen určitou mediální nadreprezentaci násilné kriminality oproti statistice kriminality. Naopak hospodářská trestná činnost byla z hlediska četnosti informování v analyzovaném zpravodajství výrazně podreprezentována. Zastoupení mravnostní, ostatní a zbývající kriminality se v novinovém zpravodajství a policejní statistice téměř nelišilo.

Z prezentovaných zjištění tedy vyplývá, že trend výrazného upřednostňování násilné trestné činnosti nad majetkovou kriminalitou se v regionálním kriminálním zpravodajství, alespoň v případě Nového Přerovska, neuplatňuje. **Hypotéza č. 2**, v následujícím znění: *V analyzovaném kriminálním zpravodajství budou převládat zprávy o násilné kriminalitě nad zprávami o majetkové trestné činnosti, na rozdíl od kriminálních statistik, kde je poměr majetkové a násilné kriminality opačný*, tedy nebyla potvrzena.

⁶⁹ Bylo jí však věnováno více prostoru než zbývající kriminalitě (viz Graf 4).

Přesto lze na základě zjištění analýzy v kriminálním zpravodajství Nového Přerovska identifikovat určitou tendenci v preferování násilných trestných činů. Tento trend byl zaznamenán s ohledem na několik skutečností. První z nich se týká prostoru, který noviny násilné kriminalitě věnují. O násilných trestných činech bylo sice referováno méně často, ale v průměru jim byl věnován větší prostor. Dále byl na základě srovnání s policejní statistikou zjištěn nepoměr v relativním zastoupení násilné trestné činnosti v novinách (17 %) a ve statistice kriminality evidované Policií ČR (11 %). Srovnáním absolutních hodnot⁷⁰ výskytu trestných činů v novinách a ve statistice si pak lze všimnout, že podíl násilných deliktů, které se staly součástí zpravodajství, vůči počtu všech statisticky zaznamenaných násilných činů⁷¹, byl vyšší než tento podíl u ostatních druhů kriminality⁷². Lze se tedy domnívat, že novináři násilné trestné činy podrobují menší selekci než ostatní typy kriminality. Tyto skutečnosti naznačují, že i když v regionálním kriminálním zpravodajství Nového Přerovska výrazně převládá informování o kriminalitě majetkové, je násilná trestná činnost stále považována za zpravodajsky atraktivnější téma.

3.3 Kriminalita z geografického hlediska

Vzhledem k zaměření analýzy na regionální kriminální zpravodajství, u něhož se vždy očekává relevantnost vybraných událostí z hlediska prostorové a potažmo kulturní blízkosti, byla formulována hypotéza, která předpokládala, že mediální reprezentace jednotlivých oblastí regionu se nebude odlišovat od zastoupení těchto oblastí v rámci policejních statistik. Jak naznačují níže prezentovaná zjištění, tento předpoklad se následně ukázal jako mylný.

V první řadě je třeba zmínit, že ačkoli Nové Přerovsko v rámci kriminálního zpravodajství dominantně informovalo o událostech z přerovského regionu, vyskytly se ve zkoumaném vzorku dvě zprávy, které referovaly o trestných činech mimo toto vyhraněné území. V prvním případě se jednalo o krátkou zprávu o krádeži v olomouckém baru, jejíž obětí se stal mladík z Přerovska. Druhá zpráva informovala o výtržnostech při hokejovém utkání Přerova s Prostějovem, které se odehrálo v Prostějově. Jelikož lze u obou zpráv vidět zřejmý přesah pro přerovský region, nebyly z analýzy zcela vyřazeny, pouze s nimi (z logiky věci) nepočítá následná analýza rozložení kriminality v rámci přerovského regionu.

⁷⁰ Tyto hodnoty jsou uvedeny v grafech Graf 3 a Graf 5 v závorkách.

⁷¹ Tvrzení, že z 211 násilných trestných činů noviny referovaly o 77 (tedy o 37 % evidovaných násilných činů), by bylo samozřejmě s ohledem na metodiku analýzy nepřesné a zkrslující. Nicméně určitou výpovědní hodnotu pro identifikovaný trend tato čísla mít mohou.

⁷² U ostatních druhů kriminality se tento podíl pohyboval od 7 % do 26 %.

Podle Českého statistického úřadu (ČSÚ 2013) se na Přerovsku nachází celkem 104 obcí. K městu Přerovu náleží i dvanáct místních částí, které ČSÚ zahrnuje pod Přerov jako jeden celek. Pro potřeby analýzy však byly tyto části počítány jako samostatné jednotky, tudíž celkový počet obcí činil 116. Počet obcí, které se alespoň jednou objevily v kriminálním zpravodajství Nového Přerovska v roce 2016, byl 56, tedy asi polovina ze všech obcí regionu.

Přerovský region se zpravidla dělí do čtyř územních celků – Přerovsko, Lipnicko, Kojetínsko a Hranicko. Údaje o kriminalitě v takto vymezených celcích bude možné následně porovnat s kriminálními statistikami Policie ČR, jelikož odpovídají oblastem působnosti policejních obvodních oddělení⁷³, pro která jsou statistická data o kriminalitě zpracovávána. Zastoupení jednotlivých oblastí Přerovského regionu v analyzovaném zpravodajství s ohledem na počet zpráv, které o nich informují, ukazuje následující tabulka:

Tabulka 6: Zastoupení oblastí regionu v kriminálním zpravodajství NP

Oblast	počet zpráv	% podíl zpráv
Přerovsko	400	74,2 %
Lipnicko	70	13,0 %
Kojetínsko	53	9,8 %
Hranicko	14	2,6 %
Mimo region	2	0,4 %
Celkem	539	100,0 %

Už z této tabulky je na první pohled zřejmý důraz, který týdeník přikládá událostem z Přerova a jeho blízkého okolí. Ve srovnání s ostatními oblastmi si lze také všimnout výrazné podreprerentace hranického regionu. Nic se na tom nemění ani v ohledu na prostor, který je jednotlivým oblastem v analyzovaném zpravodajství věnován:

Tabulka 7: Prostor pro jednotlivé oblasti regionu v kriminálním zpravodajství NP

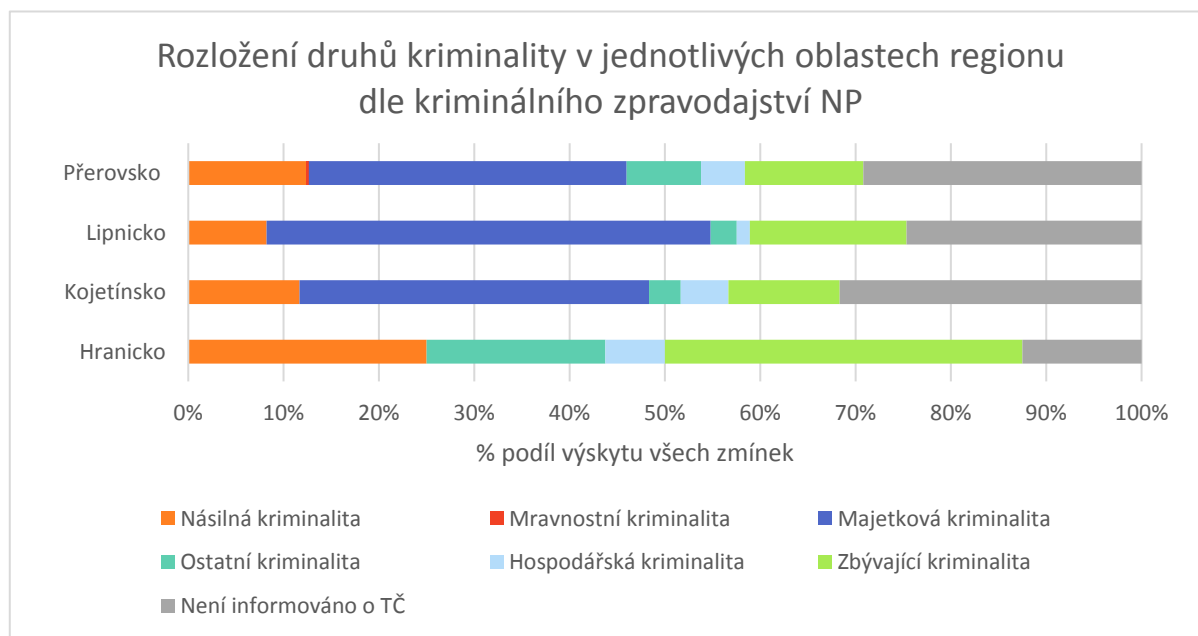
Oblast	celkový prostor v cm ²	% podíl z celkového prostoru	velikost nejmenší zprávy v cm ²	velikost největší zprávy v cm ²	průměrná velikost zprávy v cm ²
Přerovsko	41036,78	77,1 %	20,00	1098,48	102,59
Lipnicko	5010,47	9,4 %	24,80	392,20	71,58
Kojetínsko	5023,13	9,4 %	27,30	364,45	94,78
Hranicko	1819,17	3,4 %	44,80	373,70	129,94
Mimo region	332,55	0,6 %	27,30	305,25	166,28
Celkově	53222,1	100,0 %	20,00	1098,48	98,74

⁷³ Výjimku tvoří oblast Přerovska, kde působí dvě obvodní oddělení PČR. Pro potřeby této analýzy byly údaje za tato dvě oddělení sečtena a dále s nimi bylo pracováno jako s údaji za oblast Přerovsko jako celku.

Zde je možné si všimnout, že ačkoliv týdeník v roce 2016 v kriminálním zpravodajství častěji informoval o dění na Lipnicku než o událostech na Kojetínsku, byl těmto oblastem věnován zhruba stejný prostor. Hranickému regionu pak byl za celý rok věnován prostor asi jen jedné a půl novinové strany, zatímco o Přerovsku bylo referováno na zhruba 34 a půl straně. Průměrná velikost jedné zprávy informující o události z Hranicka však byla ve srovnání s ostatními oblastmi největší⁷⁴. Toto zjištění naznačuje, že pokud se noviny rozhodly událost z Hranicka do kriminálního zpravodajství zařadit, zpravidla se takové události věnovaly podrobněji (ať už formou rozsáhlejšího textu či s použitím obrazového materiálu).

Důvod, který se pro zjištěnou podprezentaci hranického regionu v analyzovaném zpravodajství nabízí, je však poněkud prozaický. Každý pátek totiž kromě Nového Přerovska vychází jako příloha Přerovského a hranického deníku také týdeník Hranický týden, který obsahuje rubriku pro kriminální zpravodajství z Hranicka. V tomto ohledu je pak zajímavé sledovat, jaké typy kriminality či jaké konkrétní události Nové Přerovsko považuje za natolik zásadní nebo zajímavé, že je i přesto umístí do svého kriminálního zpravodajství. Rozložení druhů kriminality na Hranicku ve srovnání s ostatními oblastmi regionu přibližuje následující graf:

Graf 6: Rozložení druhů kriminality v jednotlivých oblastech regionu dle kriminálního zpravodajství NP

Na základě tohoto grafu lze opět usuzovat na určitou mediální atraktivitu násilí a násilné kriminality, která byla identifikována také v závěru předchozí podkapitoly. Podíl násilné

⁷⁴ Je-li vyloučen údaj o průměrné velikosti zprávy referující o místě mimo území Přerovska, jenž o těchto zprávách vypovídá jen pramálo vzhledem k tomu, že tyto zprávy byly v analyzovaném vzorku pouze dvě.

kriminality je totiž v případě zpráv z Hranicka dvojnásobný než u ostatních regionů, zatímco o majetkové kriminalitě na Hranicku nebylo referováno ani jednou. Stejně tak v případě ostatní kriminality na Hranicku byl ve většině zpráv přítomen prvek násilí (příkladem je trestný čin výtržnictví, kdy výtržník fyzicky napadl policisty). V porovnání s ostatními oblastmi zaujímá v případě Hranicka výrazný podíl také zbývající kriminalita, která byla zastoupena především dopravními nehodami se závažnými důsledky (úmrtí a vážná zranění), ale objevila se i poněkud kuriózní zpráva o postřelení muže při mysliveckém honu. Zprávy z Hranicka, které neinformovaly o trestném činu se věnovaly pátrání po nezvěstné důchodkyni a požáru.

Podreprezentace hranického regionu se výrazně projevuje také při srovnání zastoupení jednotlivých regionů v kriminálním zpravodajství s policejní statistikou. Srovnání mediální a statistické reprezentace taktéž potvrzuje důraz novinového zpravodajství na informování o událostech z Přerovska.

Tabulka 8: Srovnání zastoupení jednotlivých oblastí regionu v analyzovaném zpravodajství a v policejních statistikách

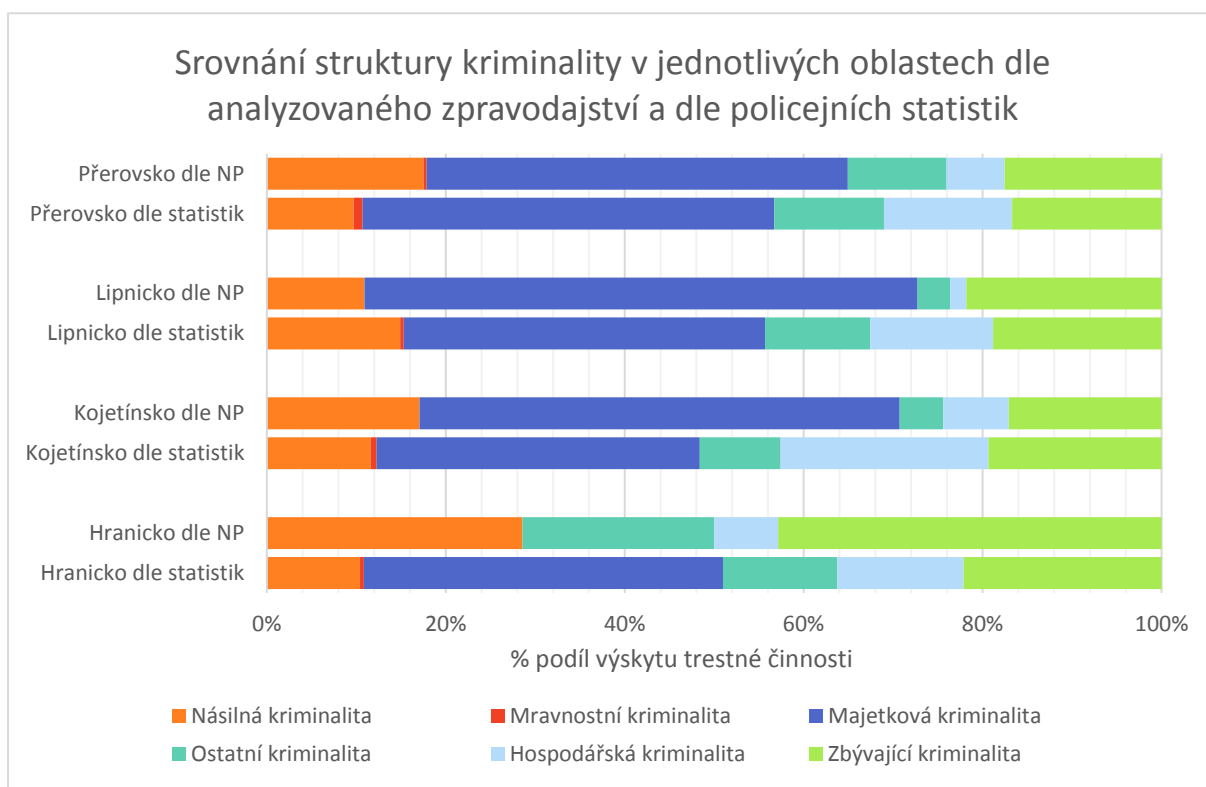
Oblast	Novinové zpravodajství	Kriminální statistika
Přerovsko	74 %	56 %
Lipnicko	13 %	13 %
Kojetínsko	10 %	8 %
Hranicko	3 %	23 %
Celkem	100 %	100 %

Původní předpoklad, že zastoupení jednotlivých oblastí z hlediska celkové kriminality bude v analyzovaném zpravodajství a v policejních statistikách shodné, se tedy nepotvrdil. **Hypotézu č. 3:** *Zastoupení jednotlivých oblastí přerovského regionu v analyzovaném kriminálním zpravodajství se nebude lišit od jejich zastoupení v policejních statistikách, tudíž nelze považovat za platnou.* Toto zjištění lze interpretovat v souvislosti se zpravodajskou hodnotou blízkosti tak, že oblast Hranicka je ze zkoumaných území od Přerova vzdálena nejvíce, ale také s odkazem na „pragmatické“ důvody, které novináře vedou k tomu nezařazovat hranické události do zpravodajství NP, jelikož pro Hranicko vychází samostatný týdeník.

Z hlediska struktury kriminality v rámci jednotlivých oblastí, je při srovnání mediální a statistické reprezentace zajímavým zjištěním (jež se vymyká trendu upřednostňování násilné kriminality identifikovanému výše), že zatímco podíl násilné trestné činnosti na Lipnicku je v analyzovaném zpravodajství nejmenší, v policejních statistikách je naopak ze všech sledovaných oblastí největší. Z grafu 7 níže, který ukazuje srovnání struktury kriminality v jednotlivých

regionech dle analyzovaného zpravodajství a dle policejních statistik, je také vidět výraznější nadreprezentace majetkové trestné činnosti v oblasti Lipnicka a Kojetínska. Na Hranicku, jak již bylo zmíněno, lze v kriminálním zpravodajství zaznamenat výraznou nadreprezentaci násilné a zbývající kriminality. Naopak hospodářská kriminalita byla v Novém Přerovsku oproti kriminálním statistikám podreprezentována ve všech oblastech přerovského regionu.

Graf 7: Struktura kriminality v jednotlivých oblastech regionu dle NP a policejních statistik

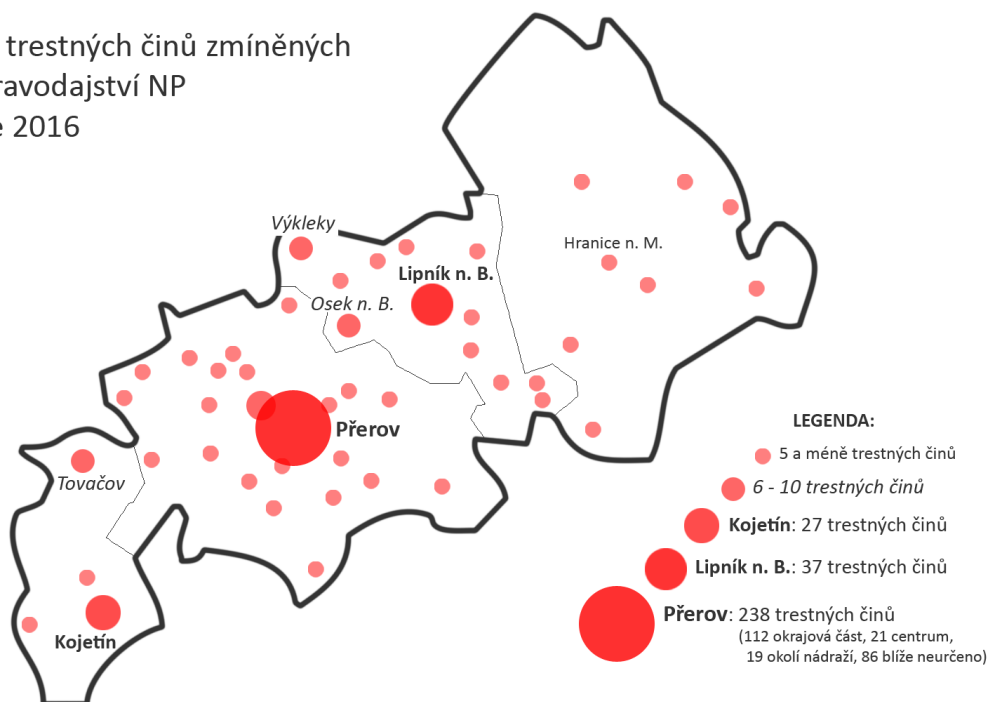

Obraz trestné činnosti v analyzovaných novinách se snaží dokreslit následující vyobrazení (Obr. 2 níže), které znázorňuje počet trestných činů v jednotlivých lokalitách na území Přerovska⁷⁵. Z něj by mělo být jasné, že nejvíce trestných činů se v roce 2016 podle analyzovaného týdeníku odehrálo na území města Přerova, konkrétně pak v jeho okrajových částech. Ostatní města regionu v tomto ohledu za Přerovem poměrně „zaostávají“, nicméně v celkovém součtu tvoří kriminalita ve městech většinový podíl z celkové prezentované trestné činnosti (80 %), zatímco o trestných činech, které se udály na vesnicích, bylo informováno jen v 20 % případů. Tyto údaje není možné srovnat s daty policie ČR, jelikož nejmenší územní jednotkou, za kterou jsou statistické údaje o kriminalitě shromažďovány, jsou obvodní oddělení.

⁷⁵ Do mapy nebyly zaneseny zmínky o trestných činech, u nichž nebylo možné určit přesné místo jejich výskytu, a byly tudíž kódovány jako obecné kategorie Přerovsko, Lipnicko atd. Takových trestných činů bylo celkem 45, v mapě je tedy znázorněno 407 zmínek trestných činů z celkových 452.

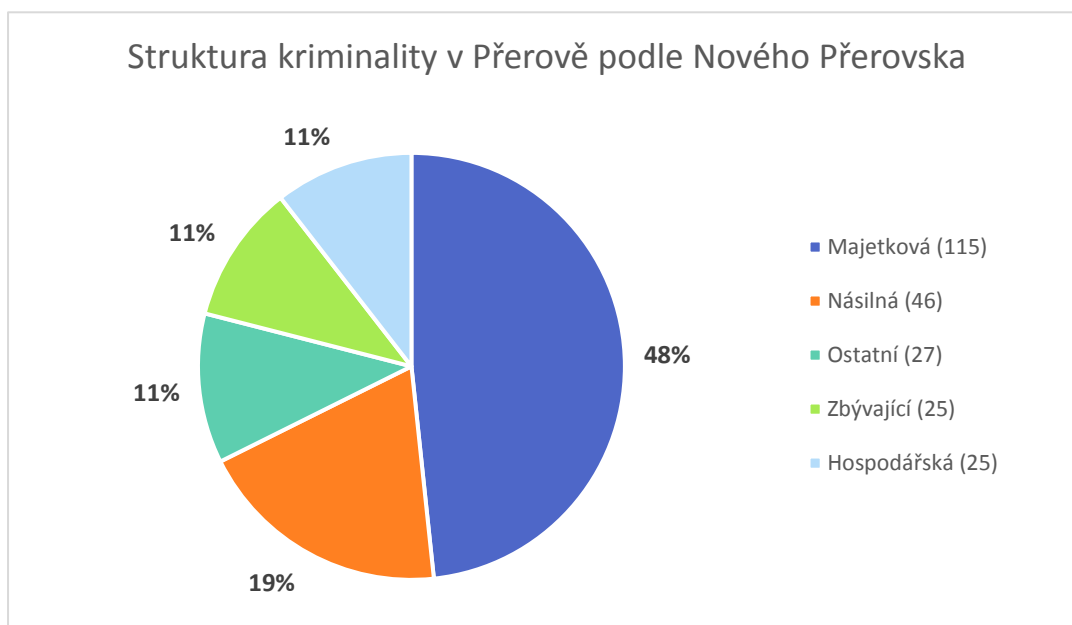
Obr. 2: Mapa kriminality na Přerovsku v roce 2016 dle zpravodajství Nového Přerovska

Počet trestných činů zmíněných
ve zpravodajství NP
v roce 2016

Rozložení kriminality ve městě Přerově, tak jak ji reprezentuje Nové Přerovsko (viz následující Graf 8), se mírně odlišuje od reprezentace kriminality celého přerovského regionu (viz Graf 3 na straně 54). Ve městě měla větší zastoupení násilná kriminalita (převážně porušování domovní svobody, úmyslné ublížení na zdraví, loupeže, usmrcení z nedbalosti, vraždy) a kriminalita hospodářská (neoprávněné držení platebního prostředku, korupce, podvody). Naopak menší podíl získala kriminalita zbývající (zastoupena především kriminalitou v dopravě).

Graf 8: Struktura kriminality v Přerově dle analyzovaného zpravodajství

Zprávy z Přerova ale také často neinformovaly o trestné činnosti (celkem 77 zpráv). Tyto zprávy nejčastěji prezentovaly práci policie (41 zpráv) a informovaly o vandalismu (7 zpráv) či jiných přestupcích (7 zpráv). Jako přínosné se ukázalo sledování lokality vlakového a autobusového nádraží, která byla v analyzovaném zpravodajství reprezentována téměř stejně často jako centrum města (23 zpráv referovalo o vlakovém a aut. nádraží, 25 zpráv pak o centru města). Zatímco v centru města převládala násilná kriminalita (nejčastěji v souvislosti se střelbou u baru Lumír), v bezprostředním okolí vlakového a autobusového nádraží pak byly podle NP nejčastěji páčány majetkové trestné činy (krádeže prosté). Krádeže prosté se v analyzovaném zpravodajství vyskytovaly nejčastěji také v okrajových částech Přerova.

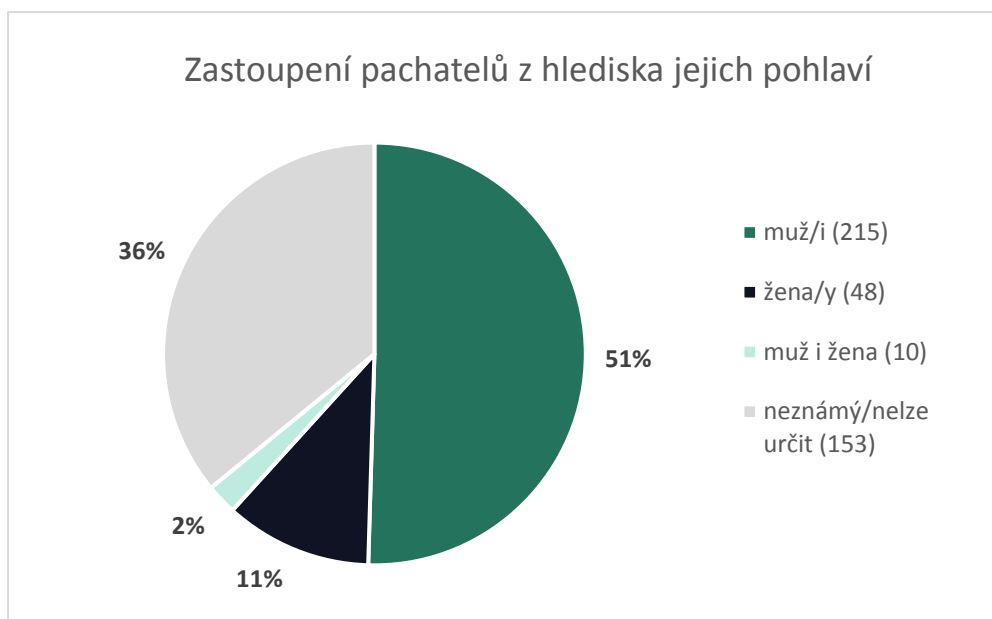
3.4 Reprezentace pachatelů

Zmínku o pachateli trestného činu nebo přestupku⁷⁶ obsahovalo v analyzovaném zpravodajství 79 % zpráv (426). Zbylé zprávy, ve kterých pachatel zmíněn nebyl, kromě dvou případů nepojednávaly o trestném činu ani přestupku. V jednom případě trestný čin spáchala právnická osoba a jedna zpráva pojednávala o problematice krádeží z obecného hlediska a žádného konkrétního pachatele v ní nebylo možné zakódovat.

Z hlediska pohlaví převládali v analyzovaném kriminálním zpravodajství muži, kteří vystupovali jako pachatelé ve 215 zprávách. Ženy byly jako pachatelky reprezentovány ve 48 případech a 10 zpráv informovalo o činech spáchaných společně muži i ženami. Ve 153 zprávách nebylo možné pohlaví pachatele určit (zpravidla proto, že jeho totožnost nebyla prozatím známá). Mužům pachatelům byl věnován i výrazně větší prostor, než ženám pachatelkám (65 % ku 12 %). Zastoupení pachatelů ve zpravodajství z hlediska jejich pohlaví zobrazuje následující graf:

⁷⁶ V tomto případě byly do analýzy zahrnuti i pachatelé a pachatelky přestupků, jelikož se většinou jedná o podobně společensky škodlivé jednání jako v případě kriminality, byť s menší mírou závažnosti. S pojmem pachatel také navíc pracuje i zákon o přestupcích.

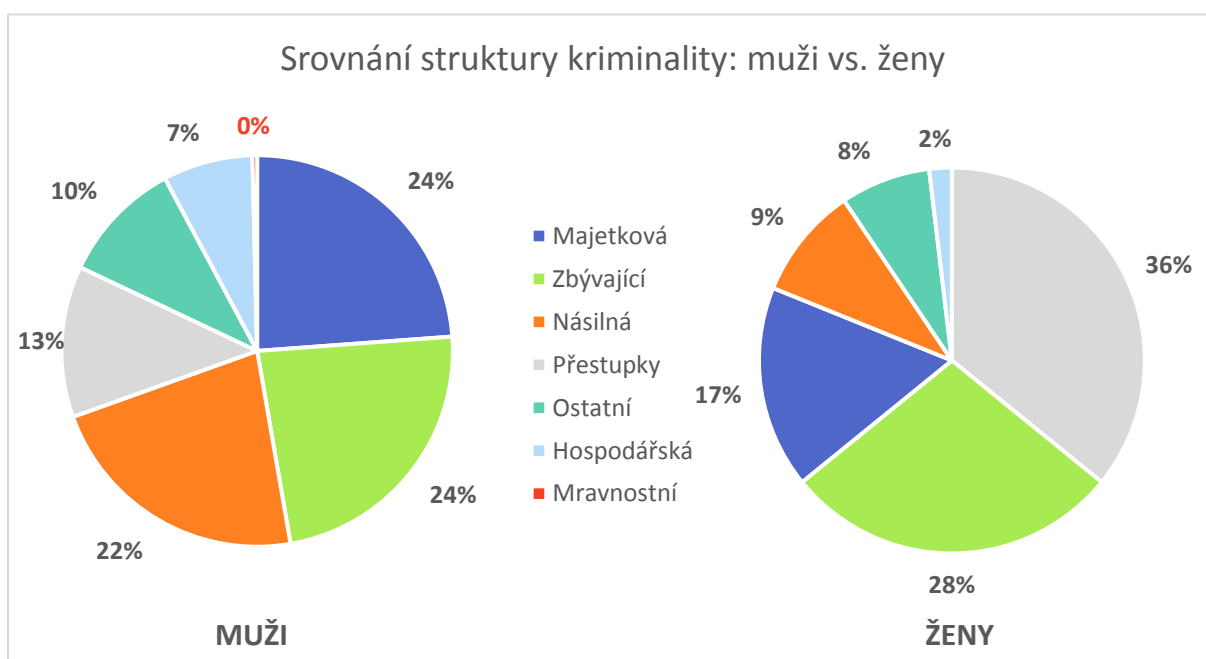
Graf 9: Zastoupení pachatelů z hlediska pohlaví

Hypotéza č. 4, tedy že v *analyzovaném kriminálním zpravodajství budou jako pachatelé častěji vystupovat muži než ženy*, se jednoznačně potvrdila.

Ženy byly nejčastěji zobrazovány jako pachatelky méně závažné kriminality a přestupků především v dopravě, u mužů převládaly trestné činy spadající do kategorií kriminality majetkové, zbývající a násilné. Zastoupení neznámých pachatelů pak bylo jednoznačně nejvyšší u majetkové kriminality. Rozložení trestné činnosti v kriminálním zpravodajství z hlediska pohlaví ukazuje následující srovnání:

Graf 10: Rozložení trestné činnosti v analyzovaném zpravodajství z hlediska pohlaví pachatele

Jak je patrné z Graf 10, rozložení trestné činnosti se u mužů a žen poměrně dost liší. V analyzovaném zpravodajství navíc byly ženy reprezentovány dominantně v souvislosti se zaviněním dopravních nehod (zbývající kriminalita a dopravní přestupky), čímž mohou noviny přispívat k posilování stereotypu ženy jakožto špatné řidičky. I muži sice byli relativně často zobrazováni v souvislosti s kriminalitou v dopravě, nicméně byl u nich výrazný také podíl majetkové a násilné trestné činnosti, v rámci kterých se dopouštěli širokého spektra různých trestných činů. Muži na rozdíl od žen v analyzovaném zpravodajství páchali i jiné přestupky než dopravní (vandalismus, přestupky proti občanskému soužití nebo veřejnému pořádku). **Hypotézu č. 5**, tedy že *v rámci analyzovaného kriminálního zpravodajství se z hlediska skladby páchané trestné činnosti ženy nebudou výrazně odlišovat od mužů*, nelze považovat za potvrzenou.

Ženy jakožto pachatelky trestné činnosti nejsou v rámci policejních statistik kriminality samostatně vykazovanou skupinou, čímž vyvstal problém s komparací zjištěných výsledků týkajících se žen pachatelek. Výsledky analýzy lze však porovnat s daty o stíhaných osobách, ve kterých policie pohlaví těchto osob eviduje. Tyto údaje jsou za Přerovsko ovšem dostupné pouze pro rok 2015.⁷⁷ Údaje o stíhaných ženách v roce 2016 je možné čerpat ze statistických přehledů kriminality za Olomoucký kraj, kde ženy tvoří 16 % ze všech stíhaných pachatelů. Na základě srovnání se statistickými údaji předchozích let lze konstatovat, že se podíl žen na trestné činnosti z dlouhodobého hlediska nijak výrazně nemění. Zastoupení žen pachatelek v analyzovaném zpravodajství tak bylo o něco menší než jejich zastoupení v kriminální statistice. Zajímavým zjištěním je, že ženy jsou podle kriminálních statistik nejčastěji stíhány za hospodářskou kriminalitu, avšak v analyzovaném kriminálním zpravodajství byla hospodářská kriminalita žen reprezentována jen v jednom případě.

V rámci analýzy byla zaznamenávána také recidiva pachatelů. Zastoupení recidivistů v analyzovaném zpravodajství však bylo zanedbatelné, pouze 6,8 % z celkového počtu pachatelů. Tento zjištěný údaj se výrazně odlišuje od statistik kriminality v roce 2016, z kterých vyplývá, že recidivisté na Přerovsku spáchali až třetinu ze všech skutků.

Analýza sledovala také věk pachatelů. Zastoupení věkových skupin pachatelů ve sledovaném kriminálním zpravodajství ukazuje následující tabulka:

⁷⁷ Důvodem je změna způsobu statistického vykazování. V roce 2015 byl podíl stíhaných žen na celkovém počtu osob 17 % a nejčastěji byly ženy na Přerovsku stíhány za hospodářskou kriminalitu.

Tabulka 9: Zastoupení pachatelů v analyzovaném zpravodajství z hlediska věku

Věk pachatele	počet zpráv	% podíl
dítě (14 let a méně)	0	0 %
mladistvý (15–17)	5	1,2 %
mladý dospělý (18–25)	62	14,6 %
dospělý (26–35)	38	8,9 %
střední věk (36–60)	81	19,0 %
starší lidé (61+)	20	4,7 %
kombinace více věk. kategorií	13	3,1 %
neznámý / nelze určit	207	48,6 %
Celkem	426	100,0 %

V případech, kdy byla známa osoba pachatele, bylo zastoupení osob středního věku skutečně převládající, tak jak bylo předpokládáno. Zastoupení starších osob, však bylo jen asi 5 %. **Hypotézu č. 6:** *V analyzovaném zpravodajství budou mezi pachateli trestné činnosti převládat osoby středního věku a starší lidé, lze tedy považovat za potvrzenou jen částečně.* Druhými nejčastějšími pachateli byli ve zpravodajství analyzovaných novin mladí dospělí.

Pouze v pěti případech (1 % podíl) noviny informovaly o kriminalitě páchané mladistvými osobami. Děti jakožto pachatelé se ve zpravodajství neobjevily vůbec. Z hlediska evidovaných pachatelů Policií ČR měli v roce 2016 na Přerovsku děti a mladiství dohromady 4% podíl na celkové kriminalitě⁷⁸. **Hypotéza č. 7,** která byla formulována následovně: *Podíl dětí a mladistvých na spáchaných trestných činech bude v analyzovaném zpravodajství větší než jejich podíl uvedený ve statistikách kriminality,* tedy nebyla potvrzena.

3.5 Reprezentace obětí

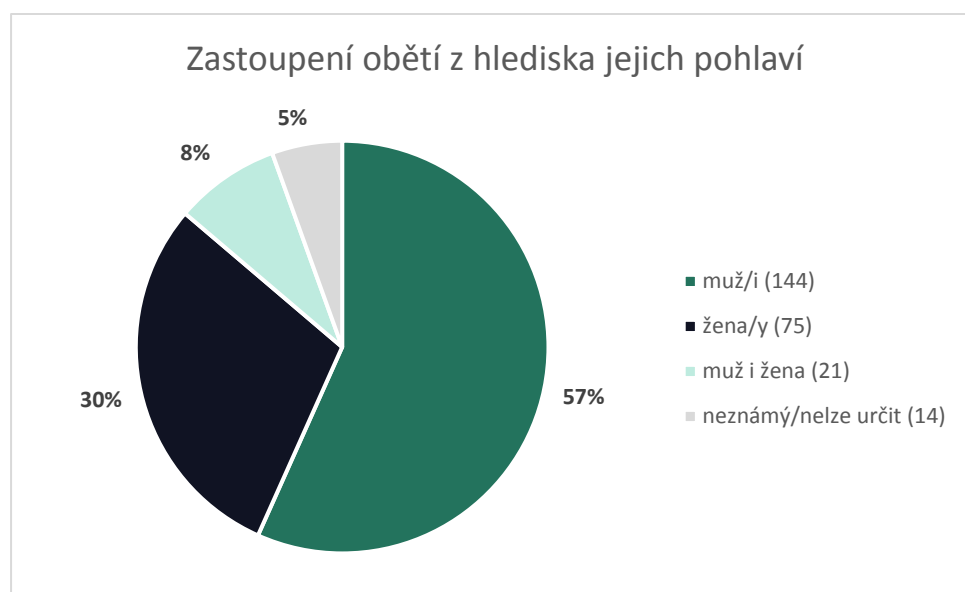
V souladu s teorií zpravodajských hodnot a na základě současného trendu popisovaného kriminologem Robertem Reinerem (2007), kdy je ve zpravodajství oběť ústředním bodem zájmu, kolem kterého je konstruován celý příběh, bylo předpokládáno, že v kriminálním zpravodajství bude obětím věnována značná pozornost. Na základě tohoto předpokladu byla formulována **hypotéza č. 8,** podle které *v analyzovaném zpravodajství budou převládat zprávy informující o obětech trestných činů nad zprávami, ve kterých oběť nefiguruje.* Zpráv, jež obsahovaly zmínku o oběti, však byla v analyzovaném vzorku méně než polovina. Celkem

⁷⁸ Z 1973 skutků jich bylo 32 spácháno dětmi mladšími 15 let a 43 činů měli na svědomí mladiství ve věku 15–17 let. U obou skupin převládala kriminalita majetková stejně jako ve sledovaném zpravodajství, kde se mladiství dopouštěli krádeží, poškozování cizí věci, loupeží a sprejerství.

o obětech informovalo 254 zpráv, v 285 zprávách pak žádná oběť nevystupovala (47 % ku 53 %). Hypotéza č. 8 se v tomto případě nepotvrdila.

Z hlediska pohlaví převládali mezi oběťmi muži (144 zpráv), jejich zastoupení bylo téměř dvojnásobné než zastoupení žen (75 zpráv). Při srovnání zastoupení žen mezi pachateli (viz Graf 9 na straně 68) a mezi oběťmi (Graf 11 níže) si však lze povšimnout, že ženy byly významně častěji zobrazovány jako oběti než jako pachatelky trestných činů (či přestupků). Ženám jako obětem byl také věnován větší podíl prostoru (26 %) než ženám pachatelkám (12 %).

Graf 11: Zastoupení obětí z hlediska pohlaví

Převládající počet mužů byl zjištěn i z hlediska zastoupení obětí v rámci jednotlivých druhů kriminality. Výjimku tvoří mravnostní kriminalita, ve které byla jedinou obětí žena. Muži i ženy se v analyzovaném zpravodajství nejčastěji stávali oběťmi kriminality majetkové, případně násilné.

Stejně jako v případě pachatelů byly z hlediska věku nejčastěji reprezentovanou skupinou obětí osoby středního věku (pokud bylo možné věk oběti určit). Druhými nejzastoupenějšími osobami byli mladí lidé do 25 let.

Tabulka 10: Zastoupení obětí v analyzovaném zpravodajství z hlediska věku

Věk oběti	počet zpráv	% podíl
dítě (14 let a méně)	9	3,5 %
mladistvý (15–17)	9	3,5 %
mladý dospělý (18–25)	34	13,4 %
dospělý (26–35)	25	9,8 %
střední věk (36–60)	59	23,2 %
starší lidé (61+)	26	10,2 %
kombinace více věk. kategorií	11	4,3 %
neznámý / nelze určit	81	31,9 %
Celkem	254	100,0 %

Určité rozdíly mezi zastoupením věkových skupin lze zaznamenat z hlediska struktury kriminality. Mladí lidé se v rámci analyzovaného zpravodajství nejčastěji stávali obětí kriminality násilné, majetková kriminalita zase nejvíce „trápila“ osoby středního věku a lidi starší. Děti a mladiství pak byli nejčastěji reprezentováni jako oběti dopravních nehod.

Z výše uvedených výsledků tedy vyplývá, že dle Nového Přerovska byla kriminalita ve sledovaném období doménou především mužů středního věku a mladých dospělých (ať už na straně pachatele nebo oběti). Ženy byly častěji reprezentovány jako oběti než jako pachatelky. Mladí lidé se v kriminálním zpravodajství nejčastěji stávali obětí násilných deliktů, avšak jako pachatelé se dopouštěli hlavně majetkové kriminality a kriminality v dopravě. Pachatelé středního věku pak měli v analyzovaném zpravodajství největší podíl na násilné trestné činnosti, ale jako oběti vystupovali hlavně v souvislosti s kriminalitou majetkovou. Senioři byli častěji reprezentováni v roli oběti než v roli pachatele. Ve zpravodajství byli starší lidé prezentováni jako pachatelé nejčastěji v souvislosti s kriminalitou v dopravě a s dopravními přestupky a poměrně často se stávali oběťmi majetkové kriminality. Děti a mladiství se jako pachatelé v rámci analyzovaného vzorku vyskytovali jen minimálně, častěji byli prezentováni v roli obětí. Častěji byli v kriminálním zpravodajství zobrazováni v jiných rolích (viz dále kapitola 3.7 Zastoupení zpravodajských hodnot v analyzovaném kriminálním zpravodajství).

3.6 Fotografie a jiná obrazová sdělení

Naprostá většina zpráv v analyzovaném kriminálním zpravodajství nebyla doprovázena žádnou fotografií nebo jiným obrazovým materiálem. Jen 62 zpráv (11,5 %) obsahovalo obrazové sdělení, a to většinou fotografie poskytnuté Policií ČR či jinými složkami IZS (38 zpráv).

O něco méně zpráv (20) bylo doprovázeno fotografií pořízenou novináři a jen ve 4 zprávách byl uveřejněn záznam z bezpečnostní kamery. Naopak ani jednou se ve sledovaném roce neobjevily fotografie ze záznamu svědků a ilustrační fotografie z fotobanky. Kriminalita taktéž nebyla ve zprávách doprovázena žádnými jinými typy zobrazení jako např. mapami, tabulkami, grafy, infografikami apod.

Tabulka 11: Obrazový materiál v analyzovaném kriminálním zpravodajství

Vizuální zobrazení	počet zpráv	% zastoupení
Není přítomno	477	88,5 %
Fotografie PČR, HZS a jiných složek IZS	38	7,1 %
Fotografie z archivu NP/Deníku	20	3,7 %
Fotografie z bezpečnostních kamer	4	0,7 %
Fotografie ze záznamu svědků	0	0 %
Ilustrační fotografie z fotobanky	0	0 %
Jiný obrazový materiál	0	0 %
Celkem	539	100,0 %

Nejčastěji byly fotografií (převážně policejní) doprovázeny zprávy o dopravních nehodách (celkem 17 zpráv), zprávy o požárech (8), zprávy informující o činnosti policie (7) a zprávy o hledaných osobách (5). Dopravní nehody i požáry představují typ události, u které lze většinou jednoduše pořídit fotografický záznam spáchaného trestného činu i poté, co je událost nahlášena. Činnost policie zase může být snadno dokumentována v jejím průběhu a pro zprávy o hledaných osobách lze portréty čerpat z oficiálních databází. Naopak pořízení obrazového záznamu spáchaného činu je o poznání složitější například u majetkové kriminality. Ve zkoumaném souboru se u tohoto typu trestné činnosti vyskytly jen 4 fotografie, z nichž jen v jednom případě se podařilo zachytit probíhající trestný čin (šlo o záznam z bezpečnostní kamery v obchodě). Ostatní tři fotografie taktéž vyobrazovaly různé aspekty události až poté, co byl čin spáchán (rozbité sklo výlohy, pachatele u soudu, zajištěné ukradené věci po jejich vypátrání policií). V analyzovaném vzorku se vyskytla ještě jedna fotografie, která zobrazovala pachatele přímo při páchaní trestného činu⁷⁹ – jednalo se násilný čin loupeže, který zachytila bezpečnostní kamera v bance. V ostatních případech však u násilné kriminality převládaly spíše fotografie z archivu novin (šlo většinou o fotografie pořízené při soudních líčeních u závažnějších forem násilné kriminality, tedy při událostech, které byly předem

⁷⁹ Za „přichycení při činu“ lze považovat i další dvě fotografie ze záznamu bezpečnostních kamer. První z nich zobrazovala podnapilého muže, který se snažil nastoupit do svého auta („Z deníku strážníka“, Nové Přerovsko, 15. 4. 2016, s. 2), druhá zase nahého výtržníka procházejícího se v ulicích města („Z deníku strážníka“, Nové Přerovsko, 29. 7. 2016, s. 2).

naplánovány). Podobný typ fotografií pořízených fotografy či novináři týdeníku převládal také u kriminality hospodářské.

V souladu s teorií zpravodajských hodnot, podle níž média upřednostňují trestné činy s možností poutavé a autentické vizuální prezentace, bylo předpokládáno, že právě takový typ obrazového sdělení bude v novinovém zpravodajství nejčastější. Tento předpoklad se však pro analyzovaný týdeník nepotvrdil a nebyla tedy potvrzena ani **hypotéza č. 9**, která zněla následovně: *V analyzovaném zpravodajství budou převládat fotografie ze záznamu svědků události a ze záznamu bezpečnostních kamer nad jinými typy zobrazení.* Lze se domnívat, že tento typ zobrazení zřejmě nemá pro novinové zpravodajství takovou hodnotu a potenciál, kterého by bylo možné plně využít například v případě televizního zpravodajství (srov. Jewkes 2004: 55–56). Vzhledem ke své statickosti vyobrazení pravděpodobně nedosahuje takové výpovědní hodnoty a potenciálního účinku, jakého by mohlo dosáhnout „v pohybu“. Na (ne)používání fotografií svědků a záznamů z bezpečnostních kamer ve zpravodajství sledovaného týdeníku však mohla mít vliv také nedostupnost tohoto materiálu či případně jeho kvalita, která nemusí být vždy vhodná pro reprodukci v tisku.

3.7 Zastoupení zpravodajských hodnot v analyzovaném kriminálním zpravodajství

Práce přistupuje k tématu mediální reprezentace kriminality optikou teorie zpravodajských hodnot a v rámci analýzy se snaží o jejich identifikaci ve sledovaných zprávách. Při kódování bylo tedy zpětně určováno, proč byla daná událost vybrána neboli které zpravodajské hodnoty měly vliv na výběr událostí a jejich zpracování do podoby zpráv. Celkem bylo v tomto ohledu zaznamenáno 10 zpravodajských hodnot. Jejich seznam a indikátory, na základě kterých bylo na (ne)přítomnost jednotlivých zpravodajských hodnot usuzováno, jsou popsány v kapitole 2.5 Sledované proměnné.

Jelikož má dle teorie zpravodajských hodnot událost větší pravděpodobnost stát se součástí zpravodajství, pokud vyhovuje více zpravodajským hodnotám najednou, bylo předpokládáno, že ve většině zpráv bude zastoupena více než polovina sledovaných zpravodajských hodnot. Formulována byla **hypotéza č. 10**: *Nadpoloviční většina analyzovaných zpráv bude odrážet nadpoloviční většinu sledovaných zpravodajských hodnot.*

Nadpoloviční většina (tedy více než 6) zpravodajských hodnot však byla identifikována pouze ve 23 zprávách, což představuje 4,3 % ze všech zpráv. Zprávy s nadpolovičním výskytem zpravodajských hodnot se týkaly zpravidla násilné kriminality – nejčastěji činu

usmrcení z nedbalosti, o kterém noviny informovaly v souvislosti se střelbou před barem Lumír. Většina zpráv z analyzovaného vzorku naopak odrážela 5 nebo méně ze sledovaných zpravodajských hodnot, jak ukazuje následující Tabulka 12. V každé zprávě nicméně byla vždy identifikována alespoň jedna zpravodajská hodnota a maximální počet hodnot zastoupených v rámci jedné zprávy⁸⁰ byl 8.

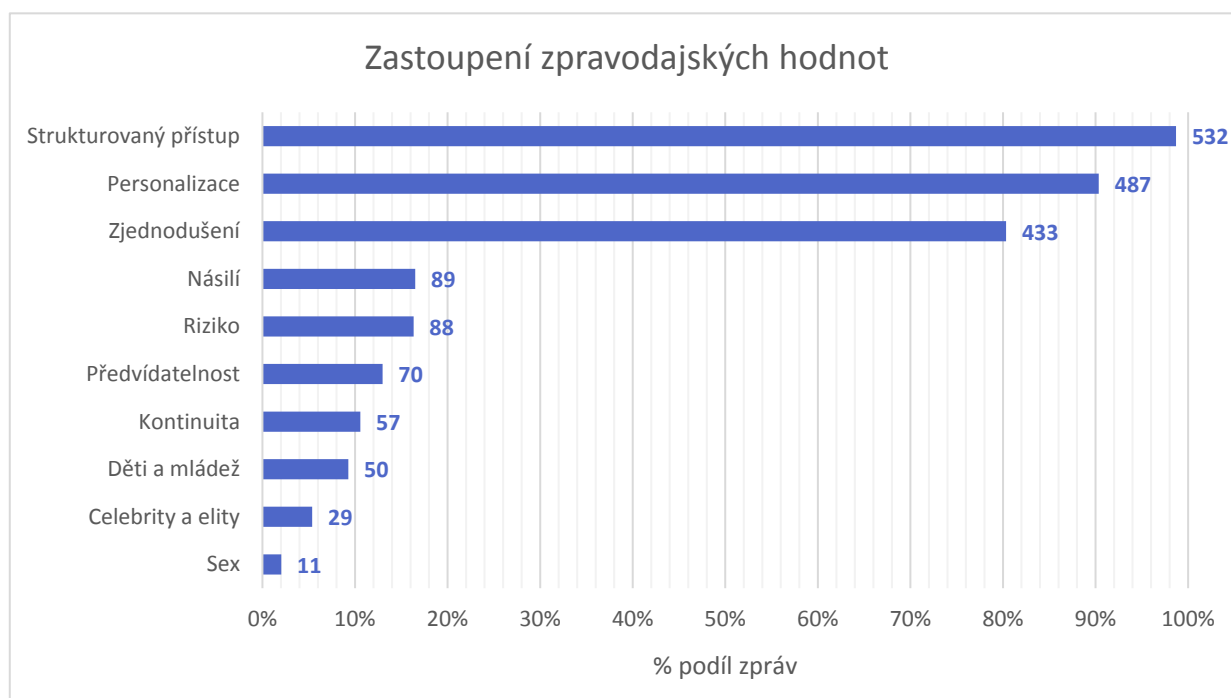
Tabulka 12: Počet zpravodajských hodnot v analyzovaných zprávách

Počet zpravodajských hodnot	počet zpráv	% podíl	součet % podílů
1	5	0,9 %	95,7 %
2	40	7,4 %	
3	310	57,5 %	
4	124	23,0 %	
5	37	6,9 %	
6	12	2,2 %	4,3 %
7	10	1,9 %	
8	1	0,2 %	
Celkem	539	100,0 %	100,0 %

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že **hypotéza č. 10** se pro analyzované kriminální zpravodajství nepotvrdila. Aby událost byla reprezentována v kriminálním zpravodajství Nového Přerovska, většinou bylo dostačující, když vykazovala znaky tří zpravodajských hodnot. Hodnotami, které měly nejčastěji vliv na selekci a zpracování událostí reprezentovaných ve zkoumaném kriminálním zpravodajství, byly strukturovaný přístup, personalizace a zjednodušení. Ostatní zpravodajské hodnoty získaly výrazně nižší zastoupení, jak ukazuje Graf 12 níže (číslo v popisku dat představuje počet zpráv).

⁸⁰ Maximální počet zpravodajských hodnot byl zaznamenán u souhrnné zprávy informující o kriminalitě na Přerovsku v uplynulém roce.

Graf 12: Zastoupení zpravodajských hodnot v analyzovaném zpravodajství

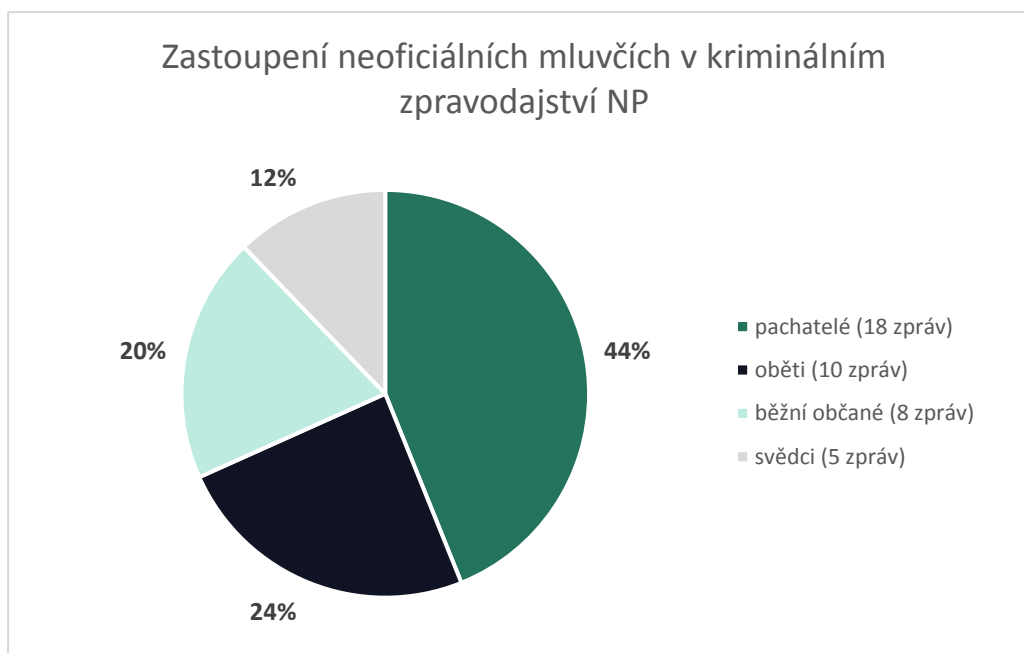

Kriminální zpravodajství Nového Přerovska tedy v roce 2016 bylo dominantně založené na vyjádřeních oficiálních mluvčích, pojednávalo o jednání konkrétních osob a reprezentovaným událostem bylo možné snadno připsat význam. Naopak mravnostní trestné činy a jiné události se sexuálním podtextem se v něm téměř nevyskytovaly. Následující odstavce se podrobněji zaměří na jednotlivé sledované hodnoty především z hlediska jejich zastoupení u různých druhů kriminality.

Indikátorem zpravodajské hodnoty **strukturovaného přístupu** bylo přímé vyjádření jakéhokoliv oficiálního mluvčího⁸¹. Tato vyjádření se vyskytla téměř ve všech zprávách (532) ze zkoumaného vzorku. Pro srovnání byla sledována také vyjádření ostatních neoficiálních mluvčích participujících na dané události – těch však bylo podstatně méně. Tito mluvčí dostali prostor k vyjádření jen ve 29 zprávách, tedy asi v 5 % případů. Z neoficiálních mluvčích se ke spáchanému trestnému činu nejčastěji vyjadřovali přímo jeho pachatelé:

⁸¹ Pro potřeby analýzy nebylo důležité, o jakého konkrétního mluvčího se jedná, i když by tento údaj přinesl diferencovanější poznání zkoumaného jevu. V kriminálním zpravodajství NP se z pozice oficiálního mluvčího vyjadřovali například policejní mluvčí, státní zástupci, obhájci, soudci, ředitelé institucí, zastupitelé města, úředníci ad.

Graf 13: Zastoupení neoficiálních mluvčích v analyzovaném zpravodajství

Za indikátor zpravodajské hodnoty strukturovaného přístupu lze považovat i fotografie ze zdrojů Policie ČR či jiných složek IZS, jelikož jejich použitím taktéž dochází k přejímání definic událostí těch, kteří zastávají legitimní institucionální pozice (srov. Chibnall 2013: 38). Jak vyplývá z výsledků prezentovaných v předchozí kapitole 3.6, tento typ vizuálního zobrazení byl v analyzovaném zpravodajství nejčastější. Pokud byla ve zprávě použita policejní fotografie, bylo v ní zároveň obsaženo také vyjádření oficiálního mluvčího.

Zpravodajská hodnota **personalizace** byla zastoupena napříč všemi druhy trestné činnosti. Zprávy, které naopak nepojednávaly o jednání konkrétních osob, zpravidla neinformovaly o trestném činu. Většinou se tyto zprávy věnovaly dopravně bezpečnostním akcím, činnosti policie, prevenci kriminality či případně požárům.

Hodnota **zjednodušení** se promítla do 80 % všech analyzovaných zpráv. Nejčastěji byla tato hodnota identifikována u majetkové trestné činnosti, u zbývajících (především u dopravních nehod, u kterých bylo jasné, kdo je viníkem a kdo obětí) a u ostatní kriminality (zastoupené převážně výtržnostmi). Naopak méně často noviny jednoduchým způsobem referovaly o hospodářské a násilné kriminalitě. V případě hospodářské kriminality byla hodnota zjednodušení přítomna v souvislosti s trestným činem neoprávněného držení platebního prostředku, kterého se pachatel krádeže dopustí při odcizení například platební karty. U násilné kriminality bylo jednoduchým způsobem pojednáváno podobně jako v případě kriminality hospodářské o trestných činech s majetkovým aspektem či jednáních jinak souvisejících

s majetkovou trestnou činností (loupež, porušování domovní svobody, neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru).

Zobrazování **násilí** logicky převládalo u násilné kriminality, avšak vzhledem k užšímu vymezení násilného chování jako agrese směřované k jiné osobě či osobám se u některých násilných trestných činů nevyskytovalo (příkladem je porušování domovní svobody). Relativně často se násilí objevovalo také v souvislosti s informováním o činnosti policie⁸², dále v případech přestupků a výtržností.

Hodnota **rizika** se nejčastěji objevovala u majetkových trestných činů (krádeží prostých). Zpráva se v takových případech zaměřovala na zranitelnost oběti většinou tím způsobem, že byla zmiňována její neopatrnost, nepozornost nebo neúměrná důvěřivost. Příkladem jsou zmínky typu „pět minut stačilo neznámému pachateli“ („*Z kanceláře ukradl během chvilky notebook*“, Nové Přerovsko, 29. 1. 2016, s. 2), „chvilkové indispozice využil neznámý zloděj“ („*Využil spánku barmanky*“, Nové Přerovsko, 29. 7. 2016, s. 2), „opatrní by měli být majitelé přízemních bytů“ („*Dostal se do bytu oknem, bral peníze i šperky*“, Nové Přerovsko, 15. 1. 2016, s. 2) či „staří osamělí lidé by se měli mít na pozoru“ („*Bezdomovci se chtěli nastěhovat do bytu seniora*“, Nové Přerovsko, 4. 3. 2016, s. 2). V některých zprávách také byla zdůrazňována neočekávanost dané situace, která se může přihodit komukoliv, kdekoliv a kdykoliv i „za bílého dne“ („*Muž se radovánek nedočkal, obrali ho o peníze*“, Nové Přerovsko, 29. 4. 2016, s. 2). Příkladem neočekávanosti situace je i případ, kdy oběť prokáže dobrý úmysl, po kterém však následuje trest. Takovou událost popisovala například zpráva z 2. 9. 2016 „*Připálil mladíkům, okradli ho*“ následovně: „Za dobrotu na žebrotu. [...] Nabídl [mladíkům cigaretu] a ještě i připálil. Příště si ale určitě dobře rozmyslí, jestli má udělat dobrý skutek. Jeden z mladíků mu totiž vytáhl ze zadní kapsy mobilní telefon“ (Nové Přerovsko, 2. 9. 2016, s.2). Přesto však u většiny zpráv (74 %) o majetkové kriminalitě hodnota rizika přítomna nebyla pravděpodobně vzhledem ke stručnosti (která je jedním z aspektů zjednodušení), s jakou o ní bylo informováno. U násilných trestných činů se hodnota rizika objevila jen ve čtvrtině případů, což naznačuje, že dle kriminálního zpravodajství Nového Přerovska se násilná kriminalita odehrává spíše mezi lidmi, kteří se navzájem znají.

Zpravodajská hodnota **předvídatelnosti** byla zastoupena nejčastěji ve zprávách, které neinformovaly o trestném činu. Dominantně šlo o naplánované dopravně-bezpečnostní akce

⁸² V tomto případě bylo násilí zobrazováno v rubrice „Z deníku strážníka“, v rámci které jsou popisovány události, kterými se zabývá Městská policie a které zpravidla nevykazují znaky trestného činu. Příkladem jsou události, které byly jako násilné přestupky či trestné činy nahlášeny, avšak v průběhu šetření se ukázalo, že ve skutečnosti k násilnému jednání nedošlo.

a chystaná či už provedená opatření v souvislosti s bezpečností a prevencí kriminality (např. schválení financování na asistenty kriminality, výměna kamerového systému, příprava na pochod radikálů či na hokejový zápas). Předvídatelnost byla často identifikována také u závažnějších forem násilné kriminality (vraždy, usmrcení z nedbalosti) a u hospodářské trestné činnosti (korupce), o nichž noviny informovaly v souvislosti s plánovaným soudním projednáváním.

Kontinuita v informování o událostech, které již byly definovány jako zpravodajsky hodnotné, byla nejvýraznější taktéž u závažnějších násilných deliktů a u hospodářské kriminality. Méně často se pak vyskytovala u zpráv neinformujících o trestném činu (především u tématu bezpečnosti a prevence kriminality).

Děti a mládež do 18 let byly nejčastěji součástí zpráv, které nereferovaly o trestném činu (prezentace činnosti policie, pátrání po osobách, požáry aj.). Jako pachatelé nebo oběti trestných činů se v analyzovaném zpravodajství objevily jen ve 23 zprávách, tedy asi v polovině zpráv, u kterých byla zaznamenána zpravodajská hodnota „děti a mládež“. V druhé polovině z těchto zpráv vystupovali děti a mladiství v různých jiných rolích, většinou jako určitým způsobem poškozené či potenciálně ohrožené osoby (například jako svědci události, účastníci dopravní nehody či jako skupina osob, na kterou je zaměřená preventivní akce nebo opatření), avšak v některých případech byly děti reprezentovány i jiným způsobem (například jako duchapřítomní oznamovatelé nálezu munice).

Zpravodajská hodnota **celebrity a jiné elity** odkazuje k účasti veřejně známých osob nebo osob s vyšší společenskou prestiží na dané události. Může se jednat jak o celebrity v pravém slova smyslu, tak o jedince, kteří se stali známými právě v souvislosti se spáchaným trestným činem. V analyzovaném zpravodajství se objevili zástupci ze všech zmíněných kategorií osobností. Z veřejně známých osob lze zmínit například bývalého primátora Jiřího Lajtocha či exekutora Tomáše Vránu, kteří byli zmiňováni v souvislosti s hospodářskou trestnou činností. Ze známých pachatelů pak noviny informovaly hlavně o strážníku Robertu Fryčovi a o Pavlu Nárožném, kteří byli spojováni s kriminalitou násilnou. Za zmínku stojí i to, že hodnota celebrity a jiné elity byla identifikována jen u zpráv, v nichž byli hlavními aktéry muži (ať už v rolích pachatelů nebo obětí).

Přítomnost **sexu** ve zprávě byla většinou spjata s násilnou kriminalitou (vraždy, loupeže, nebezpečné pronásledování), ale objevila se také u mravnostní kriminality (znásilnění), ostatní kriminality v případě sexuálního obtěžování romských chlapců knězem Vladimírem Krejsou (ohrožování výchovy mládeže a svádění k pohlavnímu styku) a ve zprávě, která informovala o činnosti městské policie.

Odlišnost v zastoupení zpravodajských hodnot byla identifikována s ohledem na číslo strany, na které byla zpráva publikována. Zprávy na titulní straně a na stranách věnujících se tématu vydání (č. 3 a 4) zpravidla odrážely 5 a více zpravodajských hodnot, mezi nimiž byly dominantně zastoupeny hodnoty předvídatelnost, kontinuita, celebrity a jiné elity a strukturovaný přístup. Naopak zpravodajské hodnoty sex a děti a mládež se do kriminálního zpravodajství na těchto stranách nepromítly vůbec.

Určité odlišnosti bylo možné zaznamenat také v zastoupení zpravodajských hodnot podle oblasti výskytu pokrývaných událostí. Hodnota zjednodušení měla větší zastoupení u událostí z Lipnicka a Kojetínska než v informování o dění na Přerovsku a na Hranicku. Naopak celebrity a jiné elity ve zprávách z Lipnicka a Kojetínska téměř nevystupovaly. Podobně také hodnota násilí byla zastoupena především ve zprávách z Přerovska a Hranicka. Na Přerovsku byl patrný také výraznější vliv zpravodajské hodnoty kontinuity.

V analyzovaném zpravodajství byla vyzorována i další zpravodajská hodnota nad rámec sledovaných kategorií: **senioři**. Zastoupení této hodnoty nemusí být příliš evidentní při pohledu na údaje o reprezentovaných pachatelích a obětech z hlediska jejich věku⁸³, nicméně v průběhu kódování se projevovala výrazně především ve zpracování zkoumaných zpráv a také s ohledem na to, že o seniorech bylo poměrně často informováno i v souvislosti s méně závažnými událostmi (typickým příkladem jsou pády seniorů z kola, které se obešly bez vážnějších následků). V případech, kdy byl senior obětí trestného činu, byla zdůrazňována jeho zranitelnost – např. „Vyděšený starý muž se svěřil, že mu sebrali telefon i klíče...“ („*Bezdomovci se chtěli nastěhovat do bytu seniora*“, Nové Přerovsko, 4. 3. 2016, s. 2) nebo „Osvědčenou fintu, jak se vloudit do přízně důvěřivé důchodkyně, vyzkoušela minulý čtvrtek před polednem podvodnice v Přerově“ („*Trik podvodnice zabral. Důchodkyně přišla o peníze*“, Nové Přerovsko, 9. 9. 2016, s. 2). Tyto vyzorované skutečnosti naznačují určitou atraktivitu seniorů (především v roli oběti) pro analyzované kriminální zpravodajství Nového Přerovska.

⁸³ Senioři měli v kriminálním zpravodajství asi 5% zastoupení mezi pachateli a 10 % zastoupení mezi oběťmi. Více viz kapitoly 3.4 a 3.5.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat, jakým způsobem je v kriminálním zpravodajství regionálního týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita a jaké zpravodajské hodnoty tuto reprezentaci determinují. Dílčím cílem pak bylo zjistit, jak se mediální reprezentace kriminality odlišuje od její reprezentace v kriminálních statistikách Policie ČR. K dosažení cílů práce byla využita výzkumná metoda obsahové analýzy, jíž byla podrobena všechna vydání Nového Přerovska za rok 2016. Na základě výsledků provedené analýzy se práce snažila odpovědět na základní výzkumnou otázku: *Jakým způsobem je ve zpravodajství regionálního týdeníku Nové Přerovsko reprezentována kriminalita?* Odpověď na ni lze poskytnout s pomocí odpovědí na vedlejší výzkumné otázky, které dále strukturovaly zkoumanou problematiku.

Pozornost byla nejprve zaměřena na velikost prostoru, který je v analyzovaných novinách věnován tématu kriminality. Mediální prostor, který je určitému tématu vymezen, lze totiž podle teorie agenda setting považovat za ukazatel významnosti, kterou tomuto tématu média připisují. V Novém Přerovsku v roce 2016 tvořil prostor věnovaný kriminálnímu zpravodajství v průměru 14% podíl z celkové rozlohy zpravodajské části novin. Potvrdil se tak původní předpoklad, který byl založen na předešlých výzkumech kriminálního zpravodajství v zahraničí, jež identifikují nárůst mediálního prostoru pro kriminalitu v průběhu let z necelých 4 % na více než 10 % z celkové rozlohy zpravodajství.

Zajímavým zjištěním, které naznačuje specifické pojetí kriminality v rámci kriminálního zpravodajství analyzovaných novin, byla skutečnost, že bezmála třetina zpráv nepojednávala o žádném trestném činu. Tomuto typu zpráv byl také věnován celkově největší podíl prostoru. „Nekriminální“ zprávy nejčastěji informovaly o činnosti policie, dopravních a jiných přestupcích či o tématech souvisejících s bezpečností a prevencí. Kriminální zpravodajství Nového Přerovska se tedy ve sledovaném období neomezovalo jen na kriminalitu definovanou z právního hlediska, ale zahrnovalo i méně závažné sociálně patologické jevy a jiné skutečnosti, které s trestnou činností mohou souviset. Na základě toho lze usuzovat, že týdeník v nahlížení na kriminalitu inklinuje také k jejímu sociologickému vymezení.

Mezi reprezentovanými trestnými činy pak jasně dominovala majetková kriminalita, která měla téměř poloviční zastoupení z hlediska zmínek o trestné činnosti. Majetkový aspekt byl navíc patrný také u nejčetněji zastoupených trestných činů v rámci násilné a hospodářské kriminality. Násilná kriminalita se v pořadí nejčastěji medializovaných trestných činů umístila až na třetím místě po kriminalitě zbývající (zastoupené především dopravními nehodami). Identifikovaná převaha majetkové kriminality je v rozporu s původním předpokladem

vycházejícím ze zjištění předchozích výzkumů, jež uvádí vždy výraznou převahu násilné kriminality nad kriminalitou majetkovou (v kontrastu se statistikami kriminality, kde je jejich poměr zpravidla zcela opačný). Ve zpravodajství Nového Přerovska měla majetková kriminalita navíc ještě o něco málo výraznější zastoupení, než jaké měla v rámci policejních statistik kriminality na Přerovsku. Předchozí výzkumy také zpravidla identifikovaly vyšší mediální zastoupení mravnostních kriminality, o které však analyzované noviny za celý rok informovaly pouze jednou. Výraznou podrepräsentaci vůči policejní statistice bylo možné zaznamenat také v případě hospodářských trestných činů.

Ze zjištěných výsledků však i přesto vyplývá určitá atraktivita, kterou má pro sledovaný týdeník násilí a násilná trestná činnost. Tu bylo možné zaznamenat s ohledem na několik skutečností. Zaprvé zprávy o násilných trestných činech měly v průměru dvakrát větší velikost než zprávy o kriminalitě majetkové. Zadruhé podíl násilných deliktů na celkové trestné činnosti byl v analyzovaném zpravodajství o něco větší než jejich podíl podle statistik kriminality. Ze srovnání mediální reprezentace a policejních statistik bylo navíc možné usuzovat na menší míru selekce, jíž jsou násilné události pokrývané v rámci analyzovaného zpravodajství podrobovány. O významnosti či atraktivitě násilné kriminality svědčí také to, že byla jedním z nejčastějších témat umístěvaných mimo zaběhnutý rámeček ustálené „krimi“ rubriky.

Z geografického hlediska byl v analyzovaném zpravodajství patrný důraz na informování o událostech z Přerova a jeho blízkého okolí. Zaznamenána byla podrepräsentace Hranicka jak vůči ostatním oblastem regionu, tak vůči jeho zastoupení v policejních statistikách. Nepotvrdil se tak původní předpoklad, že zastoupení jednotlivých oblastí regionu bude v novinovém zpravodajství a v kriminálních statistikách shodné.

Z výsledků analýzy dále vyplývá, že kriminalita podle Nového Přerovska byla ve sledovaném období doménou především mužů středního věku. Ženy byly častěji zobrazovány v roli obětí než v roli pachatelek. Pokud zpravodajství pojednávalo o ženách pachatelkách, nejčastěji to bylo v souvislosti s méně závažnou kriminalitou či přestupky v dopravě. Muži se pak v analyzovaném zpravodajství dopouštěli širokého spektra různých trestných činů (nejčastěji spadajících do kategorií kriminality majetkové, zbývající a násilné). Z hlediska skladby páchané trestné činnosti byl tedy mezi muži a ženami navzdory původnímu předpokladu zaznamenán poměrně výrazný rozdíl.

V návaznosti na teorii zpravodajských hodnot bylo očekáváno, že bude v kriminálním zpravodajství věnována značná pozornost obětem trestných činů. Tento předpoklad se však nepotvrdil, jelikož zmínku o oběti obsahovala méně než polovina všech zpráv. Přestože některé trestné činy nemusí mít žádnou konkrétní oběť nebo jsou jimi poškozovány právnické osoby

(například v případě krádeží v obchodech), je z výsledků patrné, že Nové Přerovsko se na informování o obětech nijak výrazně nezaměřovalo.

Z hlediska věku zúčastněných osob lze konstatovat, že mladí lidé do 25 let se v rámci kriminálního zpravodajství dopouštěli především majetkových deliktů a stávali se oběťmi zejména kriminality násilné. Osoby středního věku pak zase nejvíce „trápila“ majetková kriminalita, avšak jako pachatelé měly největší podíl na násilné trestné činnosti. Děti a mladiství se v rolích pachatelů v analyzovaném zpravodajství objevovali jen minimálně, mnohem častěji byli prezentováni v roli obětí či jinak poškozených nebo potenciálně ohrožených osob. Podobně na tom byla věková skupina seniorů, kteří se taktéž častěji vyskytovali v rolích obětí, přičemž byla ve zprávách navíc často zdůrazňována jejich zranitelnost. Na základě těchto zjištění byla navržena další zpravodajská hodnota, která se v analyzovaném zpravodajství odrážela – senioři.

Naprostá většina analyzovaných zpráv nebyla doprovázena žádným obrazovým materiálem. Pokud se obrazové sdělení ve zprávě vyskytlo, zpravidla šlo o fotografii pořízenou Policií ČR nebo jinými složkami integrovaného záchranného systému. Fotografií z archivu novin pak byly doprovázeny většinou zprávy o událostech, které byly předem naplánované. Jiné typy zobrazení se v analyzovaném zpravodajství vyskytly jen minimálně (fotografie ze záznamu bezpečnostních kamer) nebo vůbec (ilustrační fotografie, záznamy svědků, mapy, grafy, infografiky či jiná obrazová sdělení).

Diplomová práce nahlížela na zkoumanou problematiku dominantně optikou teorie zpravodajských hodnot. V rámci analýzy bylo tedy zpětně určováno, které zpravodajské hodnoty měly vliv na výběr dané události a na její zpracování do podoby zprávy. Nebyly však sledovány hodnoty, u kterých se předpokládal stoprocentní výskyt, jimiž byly novost, negativita, práh pozornosti a kulturní a prostorová blízkost. Mezi hodnotami, jež v rámci analýzy sledovány byly, pak jasně převládalo zastoupení determinant strukturovaného přístupu, personalizace a zjednodušení. Ostatní sledované hodnoty (násilí, riziko, předvídatelnost, kontinuita, děti a mládež, celebrity a jiné elity, sex) už tak vysokého zastoupení nedosahovaly. Byť teorie zpravodajských hodnot pracuje s hypotézou, že čím více zpravodajských hodnot událost naplňuje, tím větší má pravděpodobnost stát se součástí zpravodajství, většina zpráv z analyzovaného vzorku odrážela méně než pět zpravodajských hodnot. Aby tedy událost byla reprezentována v kriminálním zpravodajství Nového Přerovska, většinou bylo dostačující, pokud se týkala jednání konkrétních osob, byla sama o sobě jednoduchá nebo alespoň jednoduchým způsobem uchopitelná a vyjadřoval se k ní nějaký oficiální mluvčí.

Jak tedy vyplývá z prezentovaných výsledků, přinesla analýza zjištění, která jsou v jistém směru poněkud odlišná od původních teoretických předpokladů a závěrů předchozích výzkumů

reprezentace kriminality v médiích, jelikož většina hypotéz z nich vyplývajících se v rámci analyzovaného kriminálního zpravodajství nepotvrdila. Vysvětlení, která se pro zjištěný způsob reprezentace kriminality nabízí, však vyžadují další ověření skrze navazující výzkumná šetření. Na základě vysokého výskytu zpravodajské hodnoty strukturovaného přístupu se lze domnívat, že Nové Přerovsko se o trestné činnosti dozvídá primárně z tiskového servisu poskytovaného Policií ČR a jen málokdy využívá jiné zdroje. Události pak pravděpodobně podléhají jen omezené míře selekce, což naznačuje zase srovnání struktury kriminality prezentované v novinách se strukturou kriminality v policejní statistice. V tomto ohledu se však otevírá prostor pro další zkoumání zaměřující se na kontext vzniku kriminálního zpravodajství, tedy na způsob práce dané redakce, například prostřednictvím pozorování nebo rozhovorů s redaktory, editorem, šéfredaktorem a jinými zainteresovanými osobami. Pohled z „opačné“ strany by pak mohl přinést výzkum čtenářů Nového Přerovska, na základě kterého by bylo možné vypovídat o tom, z jakých zdrojů informace o kriminalitě získávají, jaké představy a názory si na jejich podkladě v souvislosti s trestnou činností utvářejí a jaké významy sledovanému kriminálnímu zpravodajství připisují.

Na zjištění provedené obsahové analýzy by bylo možné dále navázat například také analýzou proměn zkoumaného mediálního obrazu kriminality v čase. Zajímavé by zajisté bylo i porovnání reprezentace kriminality ve zkoumaném týdeníku s reprezentací kriminality přerovského regionu z pohledu jiných médií (na úrovni krajského či celorepublikového zpravodajství). Určitým dalším přínosem by taktéž bylo rozšíření prezentovaných zjištění o výzkum tematické agendy Nového Přerovska, na jehož základě by bylo možné určit, jaké postavení zaujímá kriminální zpravodajství vůči ostatním tématům listu.

Práce začínala citátem „Dejte mi jednu vraždu denně!“ S trochou nadsázky ji lze zakončit přizpůsobením tohoto motto na míru Novému Přerovsku, které si podle výsledků provedené analýzy vystačí s výrokem „Dejte mi čtyři vraždy ročně!“

SEZNAM ZKRATEK

ČT	Česká televize
HZS	Hasičský záchranný sbor
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
IZS	Integrovaný záchranný systém
NP	Nové Přerovsko
PČR	Policie ČR
TČ	Trestný čin
TSK	Takticko-statistická klasifikace
TZ	Trestní zákoník

SEZNAM LITERATURY

- BANDURA, A., ROSS, D., ROSS, S. A., 1961. Transmission of aggression through imitation of aggressive models, *Journal of Abnormal and Social Psychology*.
- BARKER, CH., 2006. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál.
- BEDNAREK, M., CAPLE, H., 2012. *News Discourse*. London and New York: Continuum.
- BERELSON, B., 1952. *Content Analysis in Communication Research*. New York: Free Press.
- COHEN, S., 2011. *Folk Devils and Moral Panics*. London and New York: Routledge.
- COUNCIL OF EUROPE, 1981. *Economic Crime*. Strasbourg: Council of Europe [online].
[cit. 7. 3. 17]. Dostupné z:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cb4f0>
- ČSÚ, 2013. *Statistický lexikon obcí* [online]. Seznam obcí a jejich příslušnost do správních obvodů úřadů veřejné správy. Zveřejněno 31. 10. 2013 [cit. 11. 4. 17]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/19555417+4116130612.pdf/>
- DAVIS, J., 1952. Crime News in Colorado Newspapers. *American Journal of Sociology*. **57**(4), s. 325–330.
- DISMAN, M., 2009. Jak se vyrábí sociologická znalost. 3. vyd. Praha: Karolinum.
- DITTON, J., DUFFY, J., 1983. Bias in the Newspaper Reporting of Crime News. *British Journal of Criminology*. **23**(2), s. 159–165.
- GALTUNG, J., RUGE, M. H., 1965. The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*. **2**(1), s. 64–90.
- GAUNTLETT, D., 2008. Some Background Debates. In: *Media, Gender and Identity*. 2 vyd. London and New York: Routledge, s. 22–45.
- GREER, CH., 2007. News Media, Victims and Crime. In: DAVIES, P., FRANCIS, P., GREER, CH. *Victims, Crime and Society*. London: Sage, s. 20–49.
- ŘIVNA, T., a kol., 2014. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer.
- HALL, S., et al., 1987. *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order*. London: Macmillan.

- HALL, S., 1997. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications.
- HARTLEY, J., 2001. *Understanding News*. London and New York: Routledge.
- CHIBNALL, S., 1977. *Law and Order News*. London: Tavistock.
- CHIBNALL, S., 2013. *Law and Order News: An Analysis of Crime Reporting in the British Press*. London: Tavistock.
- CHROMÝ, J., VESECKÁ, R., 2009. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde Praha.
- INNES, M., FIELDING, N., 2002. From Community To Communicative Policing: 'Signal Crimes' And The Problem Of Public Reassurance. *Sociological Research Online* [online]. 7(2) [cit. 4. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.socresonline.org.uk/7/2/innes.html>
- JEWKES, Y., 2004. *Media and Crime*. London: Sage Publications.
- JONES, S., 2013. *Criminology*. 5 vyd. Oxford: Oxford University Press.
- KELLNER, T., 2014. *Kriminalita a její struktura z pohledu médií*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- KRIPPENDORFF, K., 2004. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 2. vyd. Thousand Oaks, CA: Sage.
- KUCHTA, J., a kol., 2005. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck.
- KURY, H., ZAPLETAL, J., 2002. Kriminalita a její reprezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky. *Kriminalistika*. 35(2), s. 92–107.
- MAREŠOVÁ, A., 2011. *Resortní statistiky. Základní zdroj informací o kriminalitě v České republice*. Praha: IKSP.
- MAREŠOVÁ, A., KOTULAN, P. a MARTINKOVÁ M., 2009. *Výzkum prvovězných žen*. Praha: IKSP.
- MARSH, H. L., 1991. A Comparative Analysis of Crime Coverage in Newspapers in the United States and Other Countries From 1960–1989: A Review of the Literature. *Journal of Criminal Justice*. 19(1), s. 67–80.
- MCCOMBS, M. E., 2009. *Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál.
- MCNAIR, B., 2004. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál.

- NAYLOR, B., 2001. Reporting violence in the British print media: gendered stories. *Howard Journal*. **40**(2), s. 180–194.
- NETÍK, K., 1991. *Kriminální agresor*. Praha: SNV.
- NEUENDORF, K., 2002. *The Content Analysis Guidebook*. London: Sage.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL J, a kol., 2004. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI.
- POLICIE ČR, 2017 [online]. *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na teritoriu Územního odboru Přerov za rok 2016*. [cit. 14. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/soubor/zprava-o-bezpecnostni-situaci-uo-prerov-za-rok-2016-pdf.aspx>
- REINER, R., 2001. The Rise of Virtual Vigilantism: Crime Reporting Since World War II. *Criminal Justice Matters*. **43**(1), s. 4–5.
- REINER, R., 2007. Media made criminality: The representation of crime in the mass media. In: REINER, R., MAGUIRE, M. a MORGAN, R. (ed), *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford, UK: Oxford University Press, s. 302–337.
- REINER, R., LIVINGSTONE, S., ALLEN, J., 2000a. Casino Culture: Media and Crime in a Winner-Loser Society. In: STENSON, K., SULLIVAN, R. (ed), *Crime, Risk and Justice*. Cullompton: Willan, s. 175–193.
- REINER, R., LIVINGSTONE, S., ALLEN, J., 2000b. No More Happy Endings? The Media and Popular Concern About Crime Since the Second World War. In: HOPE, T., SPARKS, R. (ed), *Crime, Risk and Insecurity*. London: Routledge, s. 107–125.
- REUBAND, K. H., 2000. Kriminalität als Thema ostdeutscher Massenmedien vor und nach der Wende. Eine Analyse Dresdner Tageszeitungen 1988 - 1994. *Kriminologisches Journal*. **32**, s. 43–55.
- ROBERTS, J. V., 2005. *Understanding public attitudes to criminal justice*. Maidenhead: Open University Press.
- ROSHIER, B., 1973. The Selection of Crime News by the Press. In: S. COHEN a J. YOUNG (ed), *The Manufacture of News*. London: Constable, s. 40–51.
- SACCO, V. F., 1995. Media Constructions of Crime. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. **539**, s. 141–154.
- SEDLÁKOVÁ, R., 2007. *Obraz Romů v televizním zpravodajství – příklad mediální konstrukce reality*. Brno. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

- SEDLÁKOVÁ, R., 2014. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing.
- SCHEINOST, M., a kol., 2015. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství*. Praha: IKSP.
- SCHULZ, W., 2000. Masová média a realita ‚Ptolemaiovské‘ a ‚Kopernikovské‘ pojetí. In: JIRÁK, J., ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. Praha: Karolinum, s. 24–40.
- SMITH, S. J., 1984. Crime in the news. *British Journal of Criminology*. **24**(3).
- SOOTHILL, K., WALBY, S., 1991. *Sex crimes in the news*. London and New York: Routledge.
- SPEED, G. J., 1893. Do newspapers now give the news?. In: *Forum*, s. 705–711.
- SURETTE, R., 1994. Predator criminals as media icons. In: BARAK, G. (ed.), *Media, Process, and the Social Construction of Crime*. New York: Garland, s. 131–158.
- SVOBODOVÁ, V., 2012. *Vývoj reprezentace kriminality v českých tištěných médiích*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.
- TRAMPOTA, T., 2006. *Zpravodajství*. Praha: Portál.
- TOMÁŠEK, J., 2010. *Úvod do kriminologie. Jak studovat zločin*. Praha: Grada Publishing.
- VEČERKA, K., et al., 2007. *Občané o kriminalitě a prevenci: Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění*. Praha: IKSP.
- VOLEK, J., 2000. Konstrukce morální paniky a sociální exkluze. *Sociální studia*. **5**, s. 97–113.
- WILLIAMS, P., DICKINSON, J., 1993. Fear of Crime: Read All About It? The Relationship Between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime. *British Journal of Criminology*. **33**(1), s. 33–56.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Analyzované periodikum:

Nové Přerovsko, 2016. č. 1–52 (8. 1. 2016–31. 12. 2016).

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obr. 1: Struktura kriminality	24
Obr. 2: Mapa kriminality na Přerovsku v roce 2016 dle zpravodajství Nového Přerovska.....	66
Tabulka 1: Shrnutí tří stěžejních přístupů ke konceptualizaci zpravodajských hodnot	20
Tabulka 2: Umístění kriminálního zpravodajství na jednotlivých stranách periodika.....	53
Tabulka 3: Nejčastější témata zpráv, které neinformovaly o trestných činech (TČ)	54
Tabulka 4: Součet celkového prostoru pro jednotlivé trestné činy/témata v roce 2016 (10 nejvíce a 5 nejméně pokrývaných trestných činů/témat)	58
Tabulka 5: Srovnání struktury kriminality v analyzovaném zpravodajství a v policejních statistikách	60
Tabulka 6: Zastoupení oblastí regionu v kriminálním zpravodajství NP.....	62
Tabulka 7: Prostor pro jednotlivé oblasti regionu v kriminálním zpravodajství NP	62
Tabulka 8: Srovnání zastoupení jednotlivých oblastí regionu v analyzovaném zpravodajství a v policejních statistikách.....	64
Tabulka 9: Zastoupení pachatelů v analyzovaném zpravodajství z hlediska věku	70
Tabulka 10: Zastoupení obětí v analyzovaném zpravodajství z hlediska věku	72
Tabulka 11: Obrazový materiál v analyzovaném kriminálním zpravodajství	73
Tabulka 12: Počet zpravodajských hodnot v analyzovaných zprávách	75
Graf 1: Podíl prostoru pro kriminální zpravodajství na rozloze zpravodajské části listu v jednotlivých vydáních	51
Graf 2: Podíl prostoru kriminálního zpravodajství na zpravodajské části listu v jednotlivých měsících roku	52
Graf 3: Struktura kriminality v analyzovaném kriminálním zpravodajství	54
Graf 4: Podíl prostoru pro jednotlivé druhy kriminality	57
Graf 5: Struktura kriminality na Přerovsku podle policejní statistiky	59
Graf 6: Rozložení druhů kriminality v jednotlivých oblastech regionu dle kriminálního zpravodajství NP	63
Graf 7: Struktura kriminality v jednotlivých oblastech regionu dle NP a policejních statistik	65
Graf 8: Struktura kriminality v Přerově dle analyzovaného zpravodajství	66
Graf 9: Zastoupení pachatelů z hlediska pohlaví	68

Graf 10: Rozložení trestné činnosti v analyzovaném zpravodajství z hlediska pohlaví pachatele.....	68
Graf 11: Zastoupení obětí z hlediska pohlaví.....	71
Graf 12: Zastoupení zpravodajských hodnot v analyzovaném zpravodajství.....	76
Graf 13: Zastoupení neoficiálních mluvčích v analyzovaném zpravodajství	77

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Kódovací klíč.....	93
Příloha 2: Kódovací arch.....	100
Příloha 3: Přehled jednotlivých vydání Nového Přerovska v roce 2016.....	101

PŘÍLOHY

Příloha 1: Kódovací klíč

Datum
dd.mm.rrrr
Strana
Číslo strany, na které zpráva vyšla
Titulek
Titulek zprávy
Rozměr
Rozměr zprávy v cm ²
Rozměr strany
Celkový rozměr potištěné plochy strany v cm ²
Počet stran zpravodajství
Počet stran zpravodajské části týdeníku
Počet stran celkem
Celkový počet stran týdeníku

Obrazový materiál	kód
Fotografie Policie ČR nebo jiných složek IZS	1
Fotografie Deníku	2
Ilustrační fotografie z fotobanky	3
Fotografie z bezpečnostních kamer	4
Fotografie ze záznamu oběti nebo svědků	5
Jiný obrazový materiál/grafika	6
Není přítomna	0

Pohlaví pachatele	kód
muž/i	1
žena/y	2
muž i žena	3
nelze určit/neznámý	9

Pohlaví oběti	kód
muž/i	1
žena/y	2
muž i žena	3
nelze určit/neznámý	9

Věk pachatele	kód
dítě (14 let a méně)	1
mladistvý (15–17)	2
mladý dospělý (18–25)	3
dospělý (26–35)	4
střední věk (36–60)	5
starší lidé (61+)	6
kombinace více věk. kategorií	7
nelze určit/neznámý	9

Věk oběti	kód
dítě (14 let a méně)	1
mladistvý (15–17)	2
mladý dospělý (18–35)	3
dospělý (26–35)	4
střední věk (36–60)	5
starší lidé (61+)	6
kombinace více věk. kategorií	7
nelze určit/neznámý	9

Místo činu (dle obvodních oddělení PČR):

Přerov	1
Přerovsko – nelze přesně určit	100
Přerov – centrum	101
Přerov – okrajová část	102
Přerov – vlakové a aut. nádraží	103
Přerov – blíže nespecifikováno	104
Přerov – Předmostí	105
Přerov – Čekyně	106
Přerov – Dluhonice	107
Přerov – Henčlov	108
Přerov – Kozlovice	109
Přerov – Lověšice	110
Přerov – Lýsky	111
Přerov – Penčice	112
Přerov – Popovice	113
Přerov – Újezdec	114
Přerov – Vinary	115
Přerov – Žeravice	116
Beňov	117
Bezuchov	118
Bochoř	119
Brodek u Přerova	120
Buk	121
Císařov	122
Citov	123
Čechy	124
Čelechovice	125
Dobrčice	126
Domaželice	127
Dřevohostice	128
Grymov	129
Horní Moštěnice	130
Hradčany	131
Kokory	132
Křtomil	133
Lazníčky	134
Lazníky	135
Lhotka	136
Lipová	137
Líšná	138
Nahošovice	139
Nelešovice	140
Oldřichov	141

Oprostovice	142
Pavlovice	143
Podolí	144
Prosenice	145
Přestavlky	146
Radkova Lhota	147
Radkovy	148
Radslavice	149
Radvanice	150
Rokytnice	151
Říkovice	152
Sobíšky	153
Stará Ves	154
Sušice	155
Šišma	156
Troubky	157
Tučín	158
Turovice	159
Věžky	160
Vlkoš	161
Zábeštní Lhota	162
Želatovice	163

Lipník nad Bečvou	2
Lipnicko	200
Lipník nad Bečvou	201
Bohuslávky	202
Dolní Nětčice	203
Dolní Újezd	204
Hlinsko	205
Horní Nětčice	206
Jezernice	207
Kladníky	208
Lhota	209
Osek nad Bečvou	210
Radotín	211
Soběchleby	212
Týn nad Bečvou	213
Veselíčko	214
Výkleky	215
Žákovice	216

Kojetín	3
Kojetínsko	300
Kojetín	301
Křenovice	302
Lobodice	303
Měrovice nad Hanou	304
Oplocany	305
Polkovice	306
Stříbrnice	307
Tovačov	308
Uhřetice	309

Mimo okres	9
Olomouc	91
Prostějov	92

Hranice	4
Hranicko	400
Hranice na Moravě	401
Bělotín	402
Byškovice	403
Černotín	404
Dolní Těšice	405
Horní Těšice	406
Horní Újezd	407
Hrabůvka	408
Hustopeče nad Bečvou	409
Jindřichov	410
Klokočí	411
Luboměř pod Strážnou	412
Malhotice	413
Milenov	414
Milotice nad Bečvou	415
Olšovec	416
Opatovice	417
Paršovice	418
Partutovice	419
Potštát	420
Polom	421
Provodovice	422
Radíkov	423
Rakov	424
Rouské	425
Skalička	426
Střítež nad Ludinou	427
Špičky	428
Teplice nad Bečvou	429
Ústí	430
Všechnovice	431
Zámrský	432

Typ kriminality:

	1 Násilná kriminalita	2 Mravnostní kriminalita
	101 Vražda mot. osobními vztahy	201 Znásilnění
	102 Vražda loupežná	202 Pohlavní zneužívání
	103 Vražda novorozence matkou	203 Ohrožování mravnosti
	104 Vražda ostatní	204 Ostatní pohlavní úchytky
	105 Loupež	205 Kuplířství
	106 Úmyslné ublížení na zdraví	
	107 Násilí proti úřední osobě – policistovi	
	108 Násilí proti úřední osobě – jiné	
	109 Nebezpečné vyhrožování	
	110 Nebezpečné pronásledování	
	111 Vydírání	
	112 Porušování domovní svobody	
	113 Týrání osoby žijící ve společném bydlení	
	114 Týrání svěřené osoby	
	115 Omezování osobní svobody	
	116 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu...	
	117 Útisk	
	118 Loupež na finančních institucích	
	119 Usmrcení z nedbalosti	
	3 Majetková kriminalita	
Krádeže vloupáním	301 Krádeže vloupáním do obchodů	
	302 Krádeže vloupáním do restaurací, hospod, heren	
	303 Krádeže vloupáním do kiosků	
	304 Krádeže vloupáním do bytů	
	305 Krádeže vloupáním do rodinných domů	
	306 Krádeže vloupáním do víkendových chat, zahrad...	
	307 Krádeže vloupáním do škol	
	308 Krádeže vloupáním do jiných objektů (garáže, stavební buňky, sklady, sklepy...)	
Krádeže prosté	309 Krádeže kapesní	
	310 Krádeže jiné na osobách	
	311 Krádeže vozidel dvoustopých	
	312 Krádeže vozidel jednostopých	
	313 Krádeže věcí z aut	
	314 Krádeže jízdních kol	
	315 Krádeže součástek motorových vozidel	
	316 Krádeže v bytech	
	317 Krádeže v obchodech	
	318 Krádeže v jiných objektech	
	319 Ostatní krádeže	
	320 Podvod	
	321 Zpronevěra	
	322 Neoprávněné užívání cizí věci	

- 323 Zatajení věci
- 324 Poškozování cizí věci
- 325 Ostatní majetková kriminalita

4 Ostatní kriminalita

- 401 Výtržnictví
- 402 Sprejerství
- 403 Ohrožování výchovy mládeže
- 404 Nedovolená výroba a držení psych. látek a jedů
- 405 Nedovolené pěstování rostlin
- 406 Požáry
- 407 Nedovolené ozbrojování
- 408 Maření výkonu úředního rozhodnutí
- 409 Překupnictví a přechovávači – podílnictví
- 410 Podávání alkoholických nápojů dítěti
- 411 Výtržnictví na sportovních akcích

5 Hospodářská kriminalita

- 501 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění
- 502 Krádež
- 503 Podvody v sociálním zabezpečení a nemoc. pojištění
- 504 Padělání peněz
- 505 Krácení daně
- 506 Poškozování věřitele
- 507 Padělání a pozměňování veřejné listiny
- 508 Zpronevěra
- 509 Podvod
- 510 Neoprávněné držení platebního prostředku
- 511 Porušení práv k ochranné známce
- 512 Porušení autorského práva
- 513 Zastření původu věci, tzv. praní špinavých peněz
- 514 Poškozování a zneužití záznamu na nosiči informací
- 515 Pojistný podvod
- 516 Úvěrový podvod
- 517 Dotační podvod
- 518 Neodvedení daně, pojistného (soc., zdrav.) ...
- 519 Pletichy při veřejné soutěži a dražbě
- 520 Zneužití pravomoci veřejného činitele
- 521 Poškozování spotřebitele

6 Zbývající kriminalita

- 601 Silniční dopravní nehody
- 602 Ohrožení pod vlivem návyk. látky, opilství
- 603 Ublížení na zdraví z nedbalosti – pracovní úrazy
- 604 Ublížení na zdraví z nedbalosti – ostatní
- 605 Zanedbání povinné výživy
- 606 Týrání zvířat
- 607 Šíření poplašné zprávy
- 608 Ostatní trestná činnost (pomluva, poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení...)

9 Zpráva neinformuje o trestném činu

- 901 Prezentace činnosti policie, hasičů či jiných složek IZS
- 902 Vandalismus
- 903 Dopravní nehody – přestupky
- 904 Dopravní nehody – jiné (srážka se zvířím)
- 905 Železniční nehody
- 906 Pátrání po osobách
- 907 Požáry bez zavinění
- 908 Bezpečnost a prevence kriminality
- 909 Nehody a havárie jiné
- 910 Sebevraždy a sebepoškození
- 911 Souhrnné informace o kriminalitě
- 912 Přestupky
- 913 Nález munice
- 914 Nehody cyklistů
- 915 Bezpečnost a prevence v dopravě
- 916 Hazard
- 917 Prověření neadekvátního postupu policie
- 918 Nález zemřelého (bez cizího zavinění)
- 919 Protihluková vyhláška

Přítomnost zpravodajských hodnot	ano	ne
předvídatelnost	1	0
zjednodušení	1	0
personalizace	1	0
riziko	1	0
sex	1	0
celebrity a jiné elity	1	0
násilí	1	0
děti a mládež	1	0
kontinuita	1	0
strukturovaný přístup	ano	ne
vyjádření oficiálního mluvčího	1	0
strukturovaný přístup: vyjádření jiných mluvčích	kód	
pachatel	1	
oběť	2	
svědek	3	
občan	4	

Příloha 2: Kódovací arch (plná verze viz příložené CD)

Datum	Strana	Titulek	Rozměr čl.	Místo činu	Trestný čin	Trestný	Obraz	Pohlaví	Pachatel	Věk	obětí	Přechýtat	Zjednod	Personal	Riziko	Sex	Celebr	Násilí	Děti a r	Kontinui	Oficiál	Jiný ml	Jiný ml	Rozměr	strany	Počet	stra	Počet	stra
8.1.2016	2	Z deníku strážníka	91,91	104	901		0	9	9	1						1						1		1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Odpálil petardu v telefonní budce	36,40	215	608		0	9	9	1						1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Sedmaadvaceti letá řidička srazilla c	39,13	300	601		0	2	4	1	5					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Ukrádí motorový z roku 1951	30,94	207	308		0	9	9	9	9					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Opijí řidič boural do veřejného osv	42,77	301	602		0	1	6	1	3					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Mladík řádlí na silvestra, poníčil a	27,30	102	324		0	1	3	1	6					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Policisté si posvítili na řidiče	36,40	100	915		0	9	9	1	5					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Z byru vzal diamant i tarotové kart	36,40	201	309	313	316	9	9	1	5					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Případ obžalovaného kněze Krejisy	286,75	103	403		2	1	6	1	2	1	1			1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Chce zvýšit efekt petardy, Rozbil ze	94,35	301	902		0	1	3	1	3					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Muž zemřel po střetu s vlakem	79,55	130	905		0	1	4	1	4					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Policista nebyl ve službě, ale zabrá	79,80	102	317		0	2	7	1	1					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Hasiči odstraňovali led z komunik	25,65	102	901		0	1	1	1	1					1								1195,08	6	16			
8.1.2016	2	Protectníka zranila ženu v Lipniku,	192,40	102	401		0	1	9	1	4	1				1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Z deníku strážníka	82,81	102	306	112		0	1	3	1					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Vyhání ženě z bundy čtyři a půl tisíc	27,30	102	309		0	9	9	2	3					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1								1195,08	6	16			
15.1.2016	2	Chystal se nakoupit za pět prstů	60,97	103	317		0	3	9	9	9					1													

Příloha 3: Přehled jednotlivých vydání Nového Přerovska v roce 2016

číslo vyd.	datum	měsíc	čtvrtletí
1	8. 1. 2016	LEDEN	I.
2	15. 1. 2016		
3	22. 1. 2016		
4	29. 1. 2016		
5	5. 2. 2016	ÚNOR	
6	12. 2. 2016		
7	19. 2. 2016		
8	26. 2. 2016		
9	4. 3. 2016	BŘEZEN	
10	11. 3. 2016		
11	18. 3. 2016		
12	24. 3. 2016		
13	1. 4. 2016	DUBEN	II.
14	8. 4. 2016		
15	15. 4. 2016		
16	22. 4. 2016		
17	29. 4. 2016	KVĚTEN	
18	6. 5. 2016		
19	13. 5. 2016		
20	20. 5. 2016		
21	27. 5. 2016	ČERVEN	
22	3. 6. 2016		
23	10. 6. 2016		
24	17. 6. 2016		
25	24. 6. 2016	ČERVENEC	
26	1. 7. 2016		
27	8. 7. 2016		
28	15. 7. 2016		
29	22. 7. 2016	SRPEN	III.
30	29. 7. 2016		
31	5. 8. 2016		
32	12. 8. 2016		
33	19. 8. 2016	ZÁŘÍ	
34	26. 8. 2016		
35	2. 9. 2016		
36	9. 9. 2016		
37	16. 9. 2016		
38	23. 9. 2016		
39	30. 9. 2016		

40	7. 10. 2016	ŘÍJEN	IV.
41	14. 10. 2016		
42	21. 10. 2016		
43	27. 10. 2016	LISTOPAD	
44	4. 11. 2016		
45	11. 11. 2016		
46	18. 11. 2016	PROSINEC	
47	25. 11. 2016		
48	2. 12. 2016		
49	9. 12. 2016		
50	16. 12. 2016		
51	23. 12. 2016		
52	30. 12. 2016		